

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Problematika prevence bezpečnostních rizik na SOŠ ve spolupráci s PČR

The Issue of Prevention of Security Risks at Secondary Schools in Cooperation with The Police of The Czech Republic

STUDIJNÍ PROGRAM

Specializace v pedagogice

STUDIJNÍ OBOR

Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku

VEDOUCÍ PRÁCE

PhDr. Miroslava Kovaříková Ph.D.

SCHMIED

JAKUB

2022

I. OSOBNÍ A STUDIJNÍ ÚDAJE

Příjmení: **Schmied** Jméno: **Jakub** Osobní číslo: **496288**
Fakulta/ústav: **Masarykův ústav vyšších studií**
Zadávající katedra/ústav: **Institut pedagogických a psychologických studií**
Studijní program: **Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku**

II. ÚDAJE K BAKALÁŘSKÉ PRÁCI

Název bakalářské práce:

Problematika prevence bezpečnostních rizik na SOŠ ve spolupráci s PČR.

Název bakalářské práce anglicky:

The Issue of Prevention of Security Risks at Secondary Schools in Cooperation with The Police of The Czech Republic.

Pokyny pro vypracování:

Práce je zaměřena na problematiku prevence bezpečnostních rizik na vybraných středních odborných školách. Teoretická část vymezuje základní programy prevence pro cílovou skupinu a přehled základních bezpečnostních rizik. Praktická část zjišťuje formou kvalitativně- kvantitativního šetření situaci v oblasti spolupráce mezi SOŠ a PČR ve sledované problematice ve vybraném okrese. Cílem práce je zjistit, zdali jsou konkrétně určené střední odborné školy v rámci okresu Plzeň – město prakticky zapojeny do programů prevence v rovině kybernetické kriminality, drogové závislosti a rizikových situací ve škole (AMOK) ve spolupráci s Policií České republiky Krajské ředitelství Plzeňského kraje. Zjištěné skutečnosti z výzkumného šetření budou využity v edukační praxi SOŠ a v návrhu další spolupráce mezi SOŠ a PČR.

Seznam doporučené literatury:

Dandová, E., (2008). Bezpečnost a ochrana zdraví dětí ve školách. Praha: ASPI. ISBN 978-80-7357-373-7.
Kovaříková, M., Marádová, E., (2020). Didaktika výchovy ke zdraví a bezpečí v kontextu kurikulární reformy a učitelského vzdělávání. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-7603-142-5.
Kovaříková, M., (2020). Krizové situace ve škole: bezpečnostní problematika ve školní praxi. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2731-8.

Jméno a pracoviště vedoucí(ho) bakalářské práce:

PhDr. Miroslava Kovaříková, Ph.D. Masarykův ústav vyšších studií ČVUT v Praze

Jméno a pracoviště druhé(ho) vedoucí(ho) nebo konzultanta(ky) bakalářské práce:

Datum zadání bakalářské práce: **05.01.2022** Termín odevzdání bakalářské práce: **10.05.2022**

Platnost zadání bakalářské práce: _____

PhDr. Miroslava Kovaříková, Ph.D.
podpis vedoucí(ho) práce

doc. Ing. David Vaněček, Ph.D.
podpis vedoucí(ho) ústavu/katedry

prof. PhDr. Vladimíra Dvořáková, CSc.
podpis děkana(ky)

III. PŘEVZETÍ ZADÁNÍ

Student bere na vědomí, že je povinen vypracovat bakalářskou práci samostatně, bez cizí pomoci, s výjimkou poskytnutých konzultací. Seznam použité literatury, jiných pramenů a jmen konzultantů je třeba uvést v bakalářské práci.

_____ Datum převzetí zadání

_____ Podpis studenta

SCHMIED, JAKUB. *Problematika prevence bezpečnostních rizik na SOŠ ve spolupráci s PČR*. Praha: ČVUT 2022. Bakalářská práce. České vysoké učení technické v Praze, Masarykův ústav vyšších studií.

**MASARYKŮV ÚSTAV
VYŠŠÍCH STUDIÍ
ČVUT V PRAZE**

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracoval samostatně. Dále prohlašuji, že jsem všechny použité zdroje správně a úplně citoval a uvádím je v přiloženém seznamu použité literatury.

Nemám závažný důvod proti zpřístupňování této závěrečné práce v souladu se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) v platném znění.

V Praze dne: 10. 05. 2022

Podpis:

Poděkování

Děkuji vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Miroslavě Kovaříkové Ph.D. za její trpělivé vedení při tvorbě této práce a také za cenné rady a podněty, které mi pomohly najít správný směr. Také děkuji svým blízkým za podporu během studia.

Abstrakt

Tato práce se zabývá problematikou prevence bezpečnostních rizik na středních školách ve spolupráci s Policií České republiky. Práce je rozdělena na dvě části. Teoretická část je věnována objasnění základních pojmů. V praktické části je zkoumáno, zdali mezi středními školami v okrese Plzeň – město a Krajským ředitelstvím policie Plzeňského kraje probíhá spolupráce v rovině prevence bezpečnostních rizik. Metodici prevence středních škol byli osloveni formou dotazníkového šetření a s koordinátorkou prevence z Oddělení tisku a prevence policie byl proveden rozhovor. Z výzkumu plyne, že mezi policií a středními školami probíhá jistá forma spolupráce, ale pouze v určitých tematických oblastech jako jsou závislost na návykových látkách, kyberkriminalita a bezpečnost v silničním provozu.

Klíčová slova

prevence; bezpečnostní rizika; Policie České republiky, střední školy; aktivní střelec; kyberkriminalita; drogy; školní metodik prevence; kriminalita mládeže;

Abstract

This thesis is concerned with the issue of prevention of security risks at secondary schools in cooperation with The Police of the Czech Republic. The thesis is divided into two parts. The theoretical background provides the reader with an in-depth overview of relevant terminology. The second part is focused on the research, which aimed to determine the level of cooperation between secondary schools and the Regional Police Directorate of the Pilsen Region. A questionnaire was sent to school-based prevention specialists and the coordinator of prevention from the Police Department of Public Relations was interviewed. The results of these inquiries imply that the institutions cooperate only to some extent and mostly on issues of illegal substances abuse, cybercrime, and road safety.

Key words

prevention, security risks, The Police of The Czech Republic, secondary schools, active shooter, cybercrime, drugs, prevention specialist, adolescent crime

Obsah

Úvod.....	5
1 Kriminalita.....	7
1.1 Pachatel.....	8
1.2 Pojem mládež.....	9
1.3 Specifika kriminality mládeže	10
1.4 Příčiny kriminality mládeže	11
1.4.1 Psychosociální vývoj.....	11
1.4.2 Rodina	12
1.4.3 Škola	14
1.4.4 Vrstevníci	15
1.4.5 Média	16
2 Prevence kriminality	16
2.1 Sociální prevence	17
2.2 Situační prevence.....	19
2.3 Viktimologická prevence.....	21
2.4 Primární prevence	21
2.5 Sekundární prevence.....	22
2.6 Terciární prevence.....	23
3 Systém prevence kriminality v České republice	23
4 Prevence kriminality v prostředí škol	24
4.1 Školní programy.....	25
4.1.1 Subjekty školního poradenství.....	25
4.1.2 Programy vázané na školu	26
4.1.3 Programy určené rodičům	28
4.1.4 Vrstevnické programy.....	28
4.1.5 Programy podporující pracovní uplatnění.....	29
4.1.6 Komunitní programy	30
5 Prevence kriminality v rámci Policie ČR.....	31
5.1 Programy prevence PČR pro SOŠ	34
5.1.1 Systém včasné intervence	34

5.1.2	Nízkoprahové programy pro děti a mládež	35
5.1.3	Ajaxův zápisník.....	35
5.1.4	SAY NO!	36
5.1.5	Ozbrojený útočník na škole	36
5.1.6	Internetem bezpečně	37
5.1.7	Nová šance, jak překročit minulost.....	37
5.1.8	Šikana	38
5.1.9	Drogy	38
5.2	Náležitosti a formy financování pro využití preventivních programů	38
5.2.1	Programy Ministerstva spravedlnosti	38
5.2.2	Programy Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.....	39
5.2.3	Programy Ministerstva vnitra	40
5.2.4	Programy Ministerstva zdravotnictví	40
5.2.5	Programy Ministerstva práce a sociálních věcí.....	41
5.2.6	Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky.....	41
5.2.7	Další formy financování.....	41
6	Prevence kriminality v rámci MŠMT	42
6.1	Doporučení a pokyny MŠMT v rámci primární prevence	42
6.2	Strategie a koncepce MŠMT.....	43
6.2.1	Principy Národní strategie.....	44
6.2.2	Cíle Národní strategie	44
6.2.3	Akční plány	47
7	Školní metodik prevence	48
7.1	Činnost školního metodika prevence.....	49
7.2	Charakteristika školního metodika prevence.....	50
7.3	Minimální preventivní program	51
8	Krizové situace ve škole – aktivní střelec (AMOK).....	52
9	Hypotézy a metodika práce	55
9.1	Hypotézy	55
9.2	Metody sběru dat	55
10	Výsledky výzkumu.....	56
10.1	Dotazník – střední školy	56

10.2	Rozhovor – Oddělení tisku a prevence PČR	88
10.3	Vyhodnocení hypotéz.....	90
11	Doporučení	91
11.1	Limitace výzkumu.....	92
Závěr	.....	93
Seznam použité literatury	.....	94
Seznam grafů	.....	97
Seznam příloh	.....	98
Přílohy	.....	99

Úvod

Tato bakalářská práce je zaměřena na téma prevence kriminality mládeže na SOŠ, zejména v rámci PČR a jejích preventivních programů, které nabízí. Dále se zabývá prevencí z pohledu MŠMT.

Téma práce jsem si vybral z důvodu mého povolání příslušníka Policie České republiky. V souvislosti s mým povoláním se s kriminalitou setkávám denně a kriminalita mládeže není, bohužel, výjimkou. V kriminalitě mládeže spatřuji velký problém, a proto jsem se prostřednictvím této práce chtěl seznámit se systémem prevence kriminality v České republice, zejména na SOŠ. Škola je institucí, která má pomáhat jedinci v jeho rozvoji a v přípravě na jeho budoucí život. Bohužel se zde setkávají nejenom se získáváním potřebných znalostí, dovedností a vědomostí, ale i s rizikovým chováním. Z tohoto důvodu je prevence a s ní spojené preventivní programy nedílnou součástí výuky.

Teoretická část mé práce je tedy zaměřena na objasnění tohoto tématu. V úvodu práce jsem se zaměřil na vymezení základních pojmu jako kriminalita a její specifika u mládeže. Druhá kapitola je věnována jádru práce, a to prevenci kriminality jako celku. Třetí kapitola se zabývá prevencí v rámci PČR a jejími preventivními programy, které nabízí. Čtvrtá, kapitola je zaměřena na prevenci kriminality v prostředí škol. Pátá a navazující šestá kapitola rozebírá prevenci v rámci Policie ČR a MŠMT. Poslední dvě kapitoly informují o metodikovi prevence a krizových situacích ve školách.

Praktická část této práce kvantitativní metodou ověřuje praktické zapojení středních škol situovaných na území města Plzně do programů prevence ve spolupráci s Policií České republiky. Dále užitím kvalitativní metody rozhovoru zjišťuje pohled na současný stav prevence na středních školách v Plzni z perspektivy koordinátorky prevence Oddělení tisku a prevence Krajského ředitelství policie Plzeňského kraje. Policie jako specializovaný subjekt prevence představující systém preventivních opatření spolupracuje s celou řadou státních i nestátních subjektů, mezi ně patří i střední školy. Mnohdy však může dojít ke spolupráci až ve fázi řešení následků patologických jevů chování, které jsou následně kvalifikovány jako konkrétní protiprávní jednání. Namátkou lze zmínit příklad tragického případu k němuž došlo 31. března 2022 na učilišti Ohradní v Praze 4. Je tedy na místě blíže zjistit současný stav kooperace mezi PČR a SOŠ a pokusit se přinést návrhy k inovaci či náměty k diskuzi, aby byl na téma prevence bezpečnostních rizik kladen důraz i v budoucnu.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Kriminalita

Tato kapitola je věnována vysvětlení základních pojmů, a to kriminalita a mládež. Dále je věnována vymezení specifík kriminality mládeže, jejím charakteristickým rysům, příčinám a faktorům, které mají na vznik kriminálního chování u mládeže vliv.

Kriminalita představuje jeden z nejzávažnějších sociálně patologických jevů, který je vždy vázán na jiné, méně závažné, sociálně patologické jevy např. zneužívání alkoholu, drog atp. Rozsah a obsah je závislý na změnách v čase a prostoru. Pojem kriminalita může být definován jako trestná činnost či zločinnost, tedy protiprávní jednání nebo jako společensky nežádoucí jednání, které není možné sankcionovat, jako již zmíněné zneužívání alkoholu či drog, prostituce, hráčství.

V rámci této kapitoly je důležité zmínit také pojmy delikvence, fenomenologie a etiologie. Delikvence je pojem širší nežli kriminalita, jelikož zahrnuje i tzv. činy jinak trestné, tedy činy spáchané osobami, které nejsou trestně odpovědné, a to buď pro svůj věk (méně než 15 let) nebo pro nepřičetnost, přestupky a jiné správní delikty. V současné době se tento pojem již nepoužívá. Popisem kriminality jako sociálně patologického jevu se zabývá kriminální fenomenologie. Jedná se o nauku o stavu, struktuře a dynamice kriminality. Etiologie se zabývá objasněním příčin vzniku kriminality, jejího pohybu a změn její struktury.

Základní členění kriminality je na kriminalitu zjevnou, latentní a skutečnou. Zjevná kriminalita je ta, která je registrovaná, tedy vyšla najevo. Informace o ní získáváme zejména ze statistik. Latentní kriminalita je kriminalita nezjištěná, skrytá, která nefiguruje v oficiálních statistikách. Lze ji rozdělit na černá a šedá čísla. Černými čísly rozumíme trestnou činnost, o které se OČTŘ nedozvěděly a šedými čísly trestnou činnost, o které se OČTŘ dozvěděly, ale informace o ní se nedostaly do oficiálních statistik. Latentní kriminalitu je obtížné zjišťovat. Je to možné například dotazováním osob na trestnou činnost, které mohli být svědkem, dotazováním pachatelů k jejich předchozí trestné činnosti, která nemusela být odhalena či viktimizační výzkumy. Tyto výzkumy jsou zaměřeny na dotazování obětí trestných činů, zda se nestaly obětí již v minulosti. Skutečná kriminalita zahrnuje jak kriminalitu zjevnou, tak skrytou.

*"Stav (rozsah) kriminality vyjadřuje početnost (v absolutních číslech), kvantitativní charakteristiku trestných činů, které byly spáchány na určitém území (zpravidla v celé České republice nebo v krajích) za určitý časový úsek (zpravidla za jeden rok)."*¹

---

¹ SVATOŠ, Roman. *Základy kriminologie a prevence kriminality*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií. ISBN 978-80-86708-81-2. Strana 17

Stav kriminality se uvádí v absolutních číslech a ovlivňuje ho nezvyklé množství faktorů. Úroveň kriminality se využívá při rozboru statistických dat. Jedná se o stav kriminality přepočtený na určitý počet obyvatelstva na určitém území a je vyjadřována v indexech na 1 000, 10 000 nebo 100 000 obyvatel. Struktura kriminality je dána různými kritérii a vyjadřuje její kvantitativní stránky. Členění může být například podle osoby pachatele, poškozeného nebo dle jednotlivých § trestního zákoníku. *"Obecně strukturu chápeme jako komponenty části, prvky, ze kterých se skládá celek, vzájemné vazby mezi komponenty, kvalitu a funkci jednotlivých částí, jejich hierarchii apod."*² Kriminalita podléhá určitému vývoji. Jedná se o dynamiku kriminality, která na určitém území a v určitém čase může stagnovat, stoupat či klesat. Cílem sledování dynamiky kriminality je předvídání budoucího vývoje kriminality.

1.1 Pachatel

*"Kriminologie pod pojmem pachatele chápe nejen osoby, které se dopustily činů označených zákonem jako trestné činy, ale i některé osoby, které orgány činné v trestním řízení trestně nestíhají."*³ Pachatelem trestného činu tedy může být osoba, která spáchala trestný čin, osoba, která není trestně odpovědná (osoba mladší 15 let nebo nepřičetná), potencionální pachatelé trestných činů či osoby, které se vyznačují sociálně patologickým jednáním (narkomani, alkoholici, prostitutky). Osobnost pachatele je organický celek duševního života člověka, který zahrnuje biologický základ jedince a společenské vztahy a jeho vnější projevy. Studují se odlišnosti nebo shody s ostatními. *"Obraz pachatele, především popis jeho osobnosti, je nezbytným zdrojem pro pochopení a vysvětlení jeho kriminálního jednání i pro další zacházení s ním s cílem eliminovat u něj opakování kriminálního jednání a současně i nezbytným předpokladem k zacílení preventivních opatření proti kriminalitě a zvýšení jejich účinnosti."*⁴ Za pomoci tzv. typologie pachatelů je možné pachatele rozdělit podle určitých kritérií či znaků do skupin, které lze definovat dle určitého modelu nebo typu. V kriminologii se nejčastěji setkáváme s rozdělením typologií dle toho, co má největší vliv na utváření osobnosti pachatele. Rozlišujeme tedy, zda mají rozhodující vliv biologické dispozice, psychické dispozice nebo vliv sociálního prostředí. Pokud se některé vlastnosti, rysy či znaky osobnosti vyskytnou u většího počtu osob, pak se jedná o určitý typ pachatele. Základní temperamentové typy jsou melancholik, choleric, flegmatik a sangvinik. Dále jsou pachatelé rozlišováni dle pohlaví, věku, národnosti či státní a etnické příslušnosti a dle kriminální recidivy. Pro potřeby této práce se práce dále zabývá pouze pachateli dle věku, konkrétně mladistvými.

---

² SVATOŠ, Roman. *Kriminalita a možnosti jejího poznání a ovlivňování*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií. ISBN 978-80-87472-64-4. Strana 19

³ GRÍVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7598-554-5. Strana 95

⁴ GRÍVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7598-554-5. Strana 95

1.2 Pojem mládež

Pojem mládež zahrnuje tři věkové kategorie, a to děti, které nejsou trestně odpovědné, mladistvé a mladé dospělé. V policejní statistice kriminality je pojem mládež chápán úžeji jen jako děti a mladiství, tedy osoby ve věku 0-18 let. Dle TZ (§126) je dítětem myšlena osoba mladší 18 let. V případě trestního práva je dítětem myšlena osoba mladší 15 let, která spáchala čin jinak trestný a není trestně odpovědná, a to právě pro nedostatek věku. Lze jej tedy potrestat pouze uložením ochranné výchovy. Platí, že v dětství se dá ovlivnit nejvíce oblastí osobnostního vývoje, a to jak v pozitivním, tak negativním smyslu. Dítě je nejdříve formováno převážně rodinou a následně školou, což je pro něj dramatická změna, se kterou se dítě musí vyrovnat. *"Mladistvou je osoba ode dne, který následuje po dni patnáctých narozenin do dne, ve kterém dovršila osmnáct let věku."*⁵ Plná trestní odpovědnost tedy nastává ve dni, který následuje po dni dovršení 18 roka života.

Trestní odpovědnost mladistvých je zakotvena zejména v z. č. 218/2003 Sb., Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů. Konkrétně se jedná zejména o Hlavu II. Díl 1 se zabývá trestní odpovědností mladistvých. Díl 2 je věnován zániku trestnosti z důvodu účinné lítosti či promlčení trestního stíhání. V rámci dílu 3 jsou definována opatření ukládaná mladistvým, jejich účel, druhy nebo možnost upuštění od uložení trestního opatření. Výchovná opatření a jeho druhy jsou uvedeny v díle 4. Ochranným opatřením je věnován díl 5. Poslední, trestní opatření, nalezneme v díle 6.

Mladým dospělým je rozuměna osoba po dovršení 18 let do nejčastěji 21 let, přičemž horní hranice věku může být i vyšší. Důležitým pojmem je osoba blízká věku mladistvého. Jako takovou osobu označujeme fyzickou osobu v období mezi dovršením 18 a 19 rokem života. *"Pokud pachatel spáchal trestný čin v tomto věku, použije se při výměře trestu institut polehčující okolnosti a fakultativně se uplatní i zvláštní způsoby řízení proti mladistvému a specifika při výkonu trestu odnětí svobody a ochranné výchovy."*⁶

---

⁵ ZOUBKOVÁ, Ivana. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda: A. Čeněk. ISBN 80-86473-08-2. Strana 13

⁶ ZOUBKOVÁ, Ivana. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda: A. Čeněk. ISBN 80-86473-08-2. Strana 14

1.3 Specifika kriminality mládeže

U kriminality mládeže platí, že je často opakovaná a páchaná ve spolupachatelství. Dále platí fakt, že se takové kriminality účastní zejména chlapci a nejčastěji se jedná o podvody, krádeže a kriminalitu, která má návaznost na zneužívání alkoholu či drog.

"Pro věkovou kategorii dětí a mladistvých je při páchání trestné činnosti dlouhodobě potvrzováno:"⁷

- spolupachatelství (u majetkové trestné činnosti až stoprocentní), značná tvrdost, devastace, znehodnocování zařízení,
- nedokonalá příprava, často neplánovaná, nedostatečná a použití nevhodných nástrojů,
- využití somatických znaků pachatele, např. vyšší rychlost, větší síla,
- nad rozumovou motivací převládají motivace emotivní, impulzivní pod vlivem momentální situace,
- při opakované trestné činnosti se vyskytují podobné znaky z předcházející trestné činnosti.

Kriminalita mládeže se dle dostupných dat rozvinula zejména po roce 1989. Důvodem byly sociokulturní, ekonomické a politické změny. Dnešní společnost, která mládež a její chování významně ovlivňuje je označována jako permissivní, tedy takovou, která je více tolerantní a více dovoluje (alkohol, drogy, homosexualita atd.). Mladí také nepovažují za smysl života chození do zaměstnání a nemají problém zaměstnání často měnit nebo být dokonce nezaměstnaní. Nezaměstnanost je ovšem považována za významný kriminogenní faktor. Je vyžadována stále vyšší klasifikace, kterou mladí často nemají nebo zaměstnání není dobře placené a pak se "vyplatí" opatřit si finance jinak, za pomoci kriminálního chování. Morální hodnoty jsou chápány jako určitý luxus a přežitek. Společnost je také poměrně alibistická, není problém si svoje chování omluvit a posteducační, kde je výchova přežitkem. Významný vliv mají také masmédiá. *"Svoboda projevu, informační exploze zprostředkovávaná masmédií, pestrá nabídka zboží, útočné a pobízivé reklamy vytvářejí u mladých lidí představu života bez jakýchkoli povinností či námahy."*⁸ Dalším problémem dnešní doby je často špatná ekonomická situace rodin. Děti a mládež nemohou aktivně využívat volný čas, například v různých kroužcích či sportovních klubech, nudí se a tráví čas u počítače či televize, popřípadě se začlení do nevhodné skupiny vrstevníků. Vliv školy je v uvedeném kontextu také významný. Škola má doplňovat výchovu v rodinách, avšak pro většinu mládeže, je vstup do školského zařízení velkou změnou, která může mít i negativní vliv.

---

⁷ ZOUBKOVÁ, Ivana. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda: A. Čeněk. ISBN 80-86473-08-2. Str 16

⁸ FIRSTOVÁ, Jana. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-521-0. Strana 21

Školy jsou v současné době orientovány zejména na efektivnost vzdělávacího procesu a na výkonnost žáka. Pro některé jedince může být takový tlak nepřiměřený a nesnesitelný, objevuje se frustrace z neúspěchu a snaha být úspěšný jinde, například v závodové skupině jiných dětí, která se dopouští deviantního chování. V dětském věku se může jednat o neagresivní porušování sociálních norem, tedy o lhaní, útěky, toulání a krádeže a o agresivní poruchy chování, jako je šikana, vandalismus či přepadávání.

1.4 Příčiny kriminality mládeže

Kriminalita mládeže oprávněně patří mezi velmi diskutovaná témata. Problémové, až kriminální chování mládeže je stále větším problémem a je důležité, aby byla takovému chování věnována pozornost již v raném věku, kdy je největší možnost jeho nápravy.

Jedním z hlavních rysů je vysoká míra latence. Méně závažné delikty jsou u mládeže běžné, avšak často oficiálně neregistrované. Děti, tedy osoby do 15 let se nejčastěji dopouštějí drobných krádeží, vandalství či vydírání. Mladiství se již dopouštějí závažnějších forem kriminality, např. krádeže motorových vozidel, drogové kriminality nebo násilných trestných činů.

Za hlavní příčinu kriminality mládeže je nejčastěji označována nuda a nesprávné trávení volného času. Kriminální chování mládeže je dále velmi ovlivněno psychosociálním vývojem daného jedince, rodinou, školou, vrstevníky a médii.

1.4.1 Psychosociální vývoj

Vývoj dítěte probíhá v několika vývojových obdobích, které se mohou navzájem prolínat. Vývoj probíhá jak po stránce somatické, tak psychické. Právě psychika dítěte se vyvíjí již prenatálním obdobím, které je pro daného jedince velmi důležité a má významný vliv pro jeho další život. Významný vliv má postoj matky ke svému těhotenství, kvalita vztahu, ale také postoj okolí k těhotenství budoucí matky dítěte. Z uvedeného vyplývá, že v případě nechtěného těhotenství se zvyšuje pravděpodobnost špatného vlivu na psychiku nenarozeného dítěte. Matka může své dítě podvědomě nenávidět a po narození k němu může být lhostejná, citově chladná a výjimkou není ani fyzické týrání. Toto má na psychiku dítěte neblahý vliv, který se v počátcích nemusí projevit, avšak může se projevit v dalších fázích vývoje, nejčastěji v pubertě. V případě narušení těchto primárních sociálních vztahů v kojeneckém období dochází k následné vyšší poruchovosti v přátelských, partnerských či rodičovských vztazích daných jedinců.

Batolecí věk, tedy období mezi 1. a 3. rokem dítěte je období, ve kterém dochází k významnému rozvoji osobnosti. Dítě by v tomto období mělo získat důvěru samo v sebe, mělo by se již osamostatňovat, avšak i nadále je zde velmi důležitá role matky,

pocit bezpečí a jistoty. Mimo matky si dítě vytváří další sociální vazby s ostatními členy rodiny, ale také se svými vrstevníky. Dítě si tedy osvojuje tzv. prosociální chování, což je z hlediska etiologie deviantního jednání mládeže velice důležité. Batole se v tomto období již seberealizuje a přichází tedy období vzdoru, kdy dítě zkoumá hranice svojí svobody. Dochází k napodobování chování svých nejbližších a je potřeba, aby mu bylo vytyčeno, jaké chování je či není přípustné. *"Pokud tuto informaci, zkušenost dítě nezíská, např. děti zanedbávané, vyrůstající v disfunkčním rodinném prostředí, žádoucí normy chování si osvojí jen velmi těžko."*⁹ Platí tedy, že pokud nejsou dítěti určeny určité mantinely jeho chování, může dojít k rozvoji různých podob problematického chování, které je jen krůček od kriminálního chování.

V předškolním věku dochází u dítěte k dalšímu významnému kroku, a to k umístění dítěte do mateřské školy. Rodina však stále zůstává základním socializačním činitelem. Dítě se vyvíjí v oblasti motoriky a smyslů. Významný začíná být i vliv vrstevníků, mezi které se dítě snaží začlenit a získat si zde určité postavení. Důležitý je rozvoj sebekontroly.

Velmi zátěžovou situací je umístění dítěte do školy. Této situaci je z důvodu její důležitosti věnována následná kapitola 1.4.3. Následuje období dospívání, které je velmi individuální. Vliv školy slábně, a naopak roste vliv mimoškolních aktivit, tedy trávení volného času.

1.4.2 Rodina

*"V jednotlivých teoriích kriminálního chování mládeže představuje rodina z hlediska působení určitých negativních jevů v rámci její struktury jeden z významných kriminogenních faktorů, jež vznik a existenci sociálně deviantních projevů chování u mládeže silně podmiňují."*¹⁰ Jak již bylo napsáno v předchozích kapitolách, rodina sehrává v procesu socializace jedince velmi významnou roli. Formuje osobnost dítěte, které napodobuje chování rodinných příslušníků. Existuje mnoho teorií vysvětlující kriminální chování člověka. V rámci vlivu rodinného prostředí se jedná o sociálně-psychologické teorie.

Jedná se například o Hirschiho teorii sociální kontroly, která vychází z myšlenky, že si jedinci v mládí vytvářejí sociální vazby na konvenční osoby či instituce, které mohou chování jedince následně kontrolovat a ovlivňovat. Z uvedeného vyplývá, že pokud má jedinec pevnou vazbu na rodinu, bude se s největší pravděpodobností vyhýbat

---

⁹ FIRSTOVÁ, Jana. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-521-0. Strana 51

¹⁰ FIRSTOVÁ, Jana. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-521-0. Strana 61

delikventnímu jednání, jelikož bude brát na rodinu ohled, bude zvažovat důsledky svého jednání a bude mít určité zábrany, které jedinci s nevhodným rodinným prostředím často nemají.

Další teorií je teorie sociálního učení. *"Dle této teorie vzniká delikventní chování v důsledku vytvořené či naučené vazby či spojení s delikventními osobami."*¹¹ Dítě se vzhledně v chování delikventního jedince a snaží se ho napodobit. Pokud tedy v rodině dochází k projevům kriminálního chování, které je bráno jako normální, pak je vysoká pravděpodobnost, že i dítě, které v takové rodině vyrůstá, bude v rámci nápodoby takové chování opakovat.

Dalším významným problémem v rámci rodinného prostředí je absence jednoho z rodičů. Děti, které jsou vychovávány pouze jedním z rodičů, jsou více ohroženy sociálními deviacemi.

Ekonomická situace rodiny také významným činitelem v rámci chování mládeže. Pokud není rodina dostatečně finančně zajištěna, dochází k mnoha problémům. Může se jednat například o šikanu dítěte, které musí čelit posměškům ze strany vrstevníků kvůli oblečení, vybavení do školy atp. Dále není rodina schopna zaplatit platné volnočasové aktivity. Děti následně nemají, jak trávit volný čas a často se uchylují o trávení tohoto času v závadových skupinách. Je ovšem důležité zmínit, že usilování o finanční zabezpečení rodiny za každou cenu taktéž není vhodné. Rodiče v takovém případě přenášejí svoje výchovné povinnosti například na prarodiče, kteří ovšem nemohou v plném rozsahu zastoupit výchovnou roli rodiče. V takovém případě může dojít i k citové deprivaci. Často také dochází ke kompenzaci svojí nepřítomnosti neúměrnými materiálními statky či benevolentní výchovou.

Dalším rizikem v rámci rodiny jsou zvýšené nároky, které jsou na děti kladeny. Často jsou tyto nároky nereálné. Děti, které nejsou schopné dostát požadavkům rodičů, mohou být neurotické či mohou mít psychosomatické potíže nebo drobné poruchy chování.

---

¹¹ FIRSTOVÁ, Jana. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-521-0. Strana 62

Mezi další rizikové faktory patří¹²:

- špatné soužití rodičů, kdy dítě vyrůstá v prostředí častých hádek, nedůvěry, nejistoty a strachu,
- nízké postavení rodiny v komunitě, kdy jsou rodiče dítěte vídáni v sociálně nepřijatelných situacích - např. prostituující matka nebo otec popíjející nadměrně alkohol na veřejnosti
- bytové podmínky rodiny, kdy je dítě ve vícečlenné rodině frustrováno nedostatkem soukromí nebo nedostatkem pozornosti
- špatné ekonomické podmínky

Dítě si tedy v rámci rodiny vytváří hodnotový systém, názory a postoje, které ovlivňují jeho následné uplatnění v životě. Některé hodnoty jsou relativně trvalé. Jedná se například o hodnotu života nebo zdraví, jiné jsou proměnlivé. Vytvoření pomyslného žebříčku hodnot je výsledkem socializačního procesu.

1.4.3 Škola

Dítě ve škole získává zcela novou sociální roli. Dochází k vzestupu nároků na dětskou osobnost. Za problém lze označit fakt, že nároky jsou na děti kladeny ve stejné míře bez ohledu na jejich schopnosti, vlastnosti a podmínky rodinného prostředí. Z tohoto tedy vyplývá, že dítě, které nemá například vhodné rodinné prostředí nebo jeho schopnosti nejsou na tak vysoké úrovni jako u ostatních spolužáků, často sklouzává k nevhodnému chování. Jeho sebevědomí klesá, kumulují se problémy a dítě se snaží realizovat jinde a jinak, většinou nevhodným chováním. Často dochází k vyčlenění takového jedince z kolektivu. Škola se tedy stává významným socializačním činitelem a navazuje zde na působení rodiny.

Školní věk je rozdělen na mladší školní věk od 6 do 9 roku života dítěte, kdy se dítě seznamuje se svou novou rolí. Významnou úlohu zde sehrává zejména učitel. V tomto období si dítě vytváří vztah ke vzdělání a ke škole jako takové. Právě v této době je učitel nejdůležitější osobou, která má na utváření tohoto vztahu vliv a do určité míry může pomoci v případě negativního působení v rámci rodiny dítěte. *"Procházka označuje výchovné a přirozené socializační prostředí školy jako prostor, v němž se mohou uplatnit systémy, které mají šanci na zvýšení odolnosti dětí vůči mimoškolním negativním jevům, zároveň však hovoří o prostředí, ve kterém se při nezvládnutí výchovného procesu mohou nové problémy vygenerovat."*¹³ Jedná se například o problém

---

¹² FIRSTOVÁ, Jana. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-521-0. Strana 77-78

¹³ FIRSTOVÁ, Jana. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-521-0. Strana 96

vzniku narušeného vztahu mezi dítětem a učitelem. Nejčastěji dochází ke vzniku takového narušeného vztahu v případě, že dítě trpí specifickou poruchou chování, na kterou učitel není připraven a neumí ji řešit. Učitelé takové dítě často trestají, reagují na jeho chování podrážděně a neustále je napomínají. Děti jsou tak vytlačovány na okraj skupiny. U dítěte dochází k prohlubování jeho problému a vytvoření bariéry mezi učitelem a žákem, případně žákem a spolužáky. Dítě se tedy ve škole necítí komfortně a hrozí riziko záškoláctví, a na to navazující riziko kriminálního chování. Nejčastěji se jedná o experimenty s návykovými látkami, krádeže či vandalismus. Důležitost je tedy kladena na komunikaci mezi školou a rodiči, která je v některých případech dosti složitá. Obecně je nejsložitější komunikace s rodiči problémových dětí, kteří své dítě nepřiměřeně hájí a často nevědomě dítě v jeho chování podporují například tím, že mu omluví neomluvené hodiny, aniž by věděli, kde se jejich dítě pohybovalo.

Střední školní věk, 9 let až nástup pubescence, tedy přibližně 11 rok, je významný z hlediska mnoha biologických a sociálních proměn osobnosti. V tomto období narůstá význam vrstevnických vztahů. Dítě se často chová určitým způsobem jen proto, aby ho vrstevníci přijali. *"V tomto ohledu lze považovat za velice rizikové takové chování, které je v rozporu se společenskými normami a které bývá často tzv. vstupním rituálem u kriminálně závadových part."*¹⁴

Navazuje starší školní věk, kam jsou zařazeni jedinci od pubescence do konce povinné školní docházky, tedy kolem 15 roku věku. V této vývojové fázi dítě hledá vlastní identitu, bojuje s nejistotou a pochybnostmi o sobě samém. Dítě začíná zpochybňovat rodičovské normy a hodnoty, váže se více na vrstevníky, považuje se za všemocného a vševědoucího a odmítá jakékoli rady ze strany dospělých.

1.4.4 Vrstevníci

Na kriminální chování mají významný vliv i vrstevníci, se kterými je dítě v kontaktu. *"V průběhu dospívání se projevuje čím dál silněji u jedince potřeba komunikace, interakce s jedinci ze stejné věkové kategorie, slábne závislost na rodičích, rodině, oslabuje též výchovná funkce školy a pro dospívajícího se stává základní referenční skupinou právě skupina vrstevníků."*¹⁵ Pokud dítě pochází z rodiny, kde děti nemají vytvořené silné pouto k domovu a rodině jako takové, klesá i autorita rodičů. V takovém případě je riziko negativního působení závadových skupin opravdu vysoké. *"Děti, které nedosahují uznání, respektu jejich osobnosti, společenské prestiže v rodinném či běžném školním prostředí, často nacházejí tuto, pro ně důležitou, podporu pro formování*

---

¹⁴ FIRSTOVÁ, Jana. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-521-0. Strana 57

¹⁵ FIRSTOVÁ, Jana. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-521-0. Strana 100-101

jejich sociální identity právě ve vrstevnických skupinách, které v některých případech mohou vykazovat jisté asociální charakteristiky."¹⁶ Skupiny vrstevníků samozřejmě nemusí působit jen negativně. Pozitivně působí skupiny, kde panují kamarádké, kolektivní vztahy, avšak přijetí takovou skupinou vyžaduje vyšší osobnostní a sociální vybavenost dítěte. Pokud dítě takovou vybavenost nemá, není skupinou přijato a často nachází útěchu v podobě přijetí do negativně působící skupiny, která takovou vybavenost nevyžaduje. Vysoce ohrožené jsou tedy děti, které jsou morálně nezralé, labilní, nemají podporu rodinného prostředí nebo neví, jaká jsou obecně platná pravidla chování. Zavadové skupiny jsou charakteristické svojí finanční náročností. Z toho vyplývá postupná nutnost obstarat si dostatek finančních prostředků, aby dítě mohlo být členem skupiny. Mládež se tedy uchyluje ke kriminálnímu chování v podobě krádeží v obchodech, věcí z automobilů nebo kapesních krádeží. Často je taková činnost dobře promyšlená a organizovaná.

1.4.5 Média

Média mají na kriminalitu mládeže významný vliv, jelikož jsou významnou součástí volnočasových aktivit dnešních dětí. "Média výrazným způsobem ovlivňují myšlení jedince, jeho jednání, cítění."¹⁷ I dospělý má často problém odlišit, co je pravda, co není a čemu může věřit. Pro mládež je ještě daleko těžší toto rozlišit. Dále je významný vliv reklamy. Často jsou v rámci reklamy prezentovány věci, po kterých mladí touží, ale vlivem nedostatku rodinných financí si je nemohou dovolit, a tak se uchýlí ke kriminalitě. Negativní vliv má také složení pořadů, které je často plné násilí. Dítě pak může takové jednání shledat jako normální, přípustné. Velkým problémem jsou pohádky s akčními hrdiny, kteří sice brání slabší, avšak za použití agrese a násilí, což dítě často nedokáže pochopit a může pak takové chování v krizové situaci napodobovat. U dětí, které často sledují televizi, byť se jedná o pro děti vhodné pořady, dochází k vyhasínání emočních vztahů, k častějším rozepřím s rodiči, objevují se problémy ve škole. Významný vliv má také internet. V dnešní době má přístup na internet skoro každé dítě a je velice důležité, aby bylo kontrolováno, co je cílem jeho vyhledávání.

2 Prevence kriminality

Preventivní opatření, tedy taková opatření, která trestné činnosti předcházejí a represivní opatření, která trestnou činnost potlačují, dohromady představují tzv. kontrolu

---

¹⁶ FIRSTOVÁ, Jana. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-521-0. Strana 101

¹⁷ FIRSTOVÁ, Jana. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-521-0. Strana 110

kriminality. Platí, že obě tyto formy opatření se navzájem prolínají, jelikož prevence potlačuje potřebu represe, a naopak represivní opatření posilují ty preventivní.

Prevence kriminality je tedy pojem, který je definován jako opatření, která mají za cíl předcházet kriminalitě nebo alespoň minimalizovat jevy, které mají souvislost s rizikovým chováním.

Pojem prevence kriminality je možné zaznamenat již v historii, a to s prvními právními normami. Za porušování těchto právních norem byly stanoveny sankce, které působily preventivně pro odstrašení potencionálních pachatelů od spáchání trestných činů nebo reálných pachatelů od recidivního chování. Jednalo se o kruté tresty, např.: zmrzačení, vyhnanství či smrt. O cílené prevenci lze mluvit až od první poloviny 20. stol. V této době vznikly i základní pojmy prevence kriminality a její klasifikace.

"Za výchozí možno považovat členění preventivních strategií na přímé, cílené bezprostředně proti kriminalitě, a nepřímé, jejichž primárním cílem je celkové zkvalitnění životních podmínek, zatímco jejich efekt v podobě omezení kriminality je teprve sekundární."¹⁸

Dle obsahu je prevence rozlišena na prevenci sociální, situační a viktimizační a dle stadia vývoje kriminálního problému na primární, sekundární a terciální.

2.1 Sociální prevence

Sociální prevence je zaměřena na sociální faktory kriminality. *"Její podstatou je vytváření příznivých společenských podmínek v oblasti ekonomické, sociální, kulturní, výchovně vzdělávací, v oblasti zaměstnanosti, bydlení, podmínek pro využití volného času, růst životní úrovně, duchovní rozvoj, humanizaci a zkvalitňování způsobu života společnosti jako celku, sociálních skupin, jakož i pro socializaci a sociální integraci každého jednotlivce."¹⁹*

"Sociální prevenci kriminality představují aktivity ovlivňující proces socializace a sociální integrace jedince a aktivity zaměřené na změnu nepříznivých společenských a ekonomických podmínek, které jsou považovány za klíčové příčiny páchaní trestné činnosti."²⁰ Příkladem může být například snížení daní, prohibice, povinná školní docházka nebo efektivní politika zaměstnanosti.

---

¹⁸ ZAPLETAL, Josef. *Prevence kriminality*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2000. ISBN 80-7251-047-9.- strana 7

¹⁹ HOLCR, Květoň. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2009. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-23-3. Strana 173

²⁰ ZAPLETAL, Josef. *Prevence kriminality*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2000. ISBN 80-7251-047-9. strana 10

Tento druh prevence je orientován na pachatele, konkrétně na regulaci či změnu jeho chování. Cílem je, aby se člověk nestal pachatelem trestného činu, anebo aby v páchání dále nepokračoval. Osobami, na které sociální prevence působí, jsou tedy osoby, které mají vnitřní touhy a potřeby něco získat či něčeho dosáhnout, avšak postrádají vnitřní regulativy chování a svých tužeb a potřeb dosahují nelegálně. Princip tkví v existenci vztahu mezi sociálními podmínkami pachatele a pácháním trestné činnosti, což znamená, že za předpokladu vhodného sociálního prostředí je vysoká pravděpodobnost nekriminálního chování.

Sociální prevence je tedy zaměřena na preferování preventivních aktivit a programů, které jsou zaměřeny na změnu nepříznivých sociálních podmínek, a to zejména v dětství a dospívání, kdy dochází k největší části socializace v životě jedince. Platí, že *"sociální prevence a její opatření spadají do tzv. sociální politiky. Kriminalitu mohou z hlediska sociální prevence ovlivňovat různé druhy sociální politiky, např. politika rodinná, politika zaměřená na výchovu a vzdělávání, politika orientovaná na mladou generaci, politika zaměstnanosti, politika zdravotní, ale také např. politika územního plánování a urbanismu (včetně politiky bytové)."*²¹ Z uvedeného tedy vyplývá, že sociální prevenci je vhodné soustředit zejména na děti a mladé lidi a jedná se tedy především o prevenci kriminality mládeže. Klíčové je zaměření na prostředí rodin, škol, popřípadě zaměstnání a na trávení volného času jedinců.

Základní, a tedy klíčový význam má právě rodina, kde probíhají první procesy socializace. Rodina u jedince vytváří základní sociální postoje a její selhání je rozhodujícím činitelem prevence kriminality. Děti se v rodině učí pozorováním chování ostatních členů domácnosti a následně je napodobují. *"V zájmu zajištění především výchovné funkce rodiny se uplatní primárně opatření primární sociální prevence."*²²

Školy jsou z hlediska prevence kriminality velmi důležité z důvodu, že zde jedinci tráví významnou část svého života, ve které dochází k jejich formování. *"Dítě se dostává do nové sociální role "žáka", objevují se i nové příležitosti k četnějším interakcím např. žák – učitel, žák – spolužáci, jsou mu zprostředkovávány společenské normy, hodnoty, a to často odlišným způsobem, než tomu bylo doposud v rámci jeho orientační rodiny."*²³ Do určité míry platí, že je škola schopna kompenzovat nedostatky v rodinné výchově. Ve škole lze také identifikovat potencionální problémové jedince,

---

²¹ ZAPLETAL, Josef. *Prevence kriminality*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2000. ISBN 80-7251-047-9. strana 11

²² FIRSTOVÁ, Jana a David ZÁMEK. *Prevence kriminality – nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7676-057-8. Strana 63

²³ FIRSTOVÁ, Jana a David ZÁMEK. *Prevence kriminality – nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7676-057-8. Strana 63

zjišťovat problémové situace a zásahy do nich. Dále je ovšem důležité zmínit, že školní prostředí je zároveň i prostředím, kde se mohou negativní sociální jevy vyskytnout a je tedy nutné nevnímat ho jen jako prostor, který děti ochrání před negativními sociálními jevy zvenčí.

Zaměstnaní je v rámci prevence kriminality důležité z hlediska získávání příjmů pro legální splnění svých tužeb a potřeb. Nezaměstnanost je výrazným kriminogenním faktorem. Z tohoto důvodu je realizována řada projektů, které mají za cíl zvyšování zaměstnanosti, a to především u jedinců, kteří jsou kriminálně rizikováni. Z tohoto důvodu je v současné době zvýšená snaha o zvyšování počtu zaměstnávaných vězňů, což se poměrně dobře daří.

Dalším závažným kriminogenním faktorem je trávení volného času. Z hlediska prevence je důležité, aby volný čas byl opravdu efektivně využit, a to nejrůznějšími aktivitami, které zabrání nudě a z ní plynoucím excesům chování. Mezi negativní formy prožívání volného času jsou řazeny např. návštěva barů a restaurací či bezcílné potulování. Ve většině případů je volný čas nevhodně využíván z důvodu nezájmu o jiné, vhodnější formy trávení volného času, avšak v některých případech může být na vině i nedostatek finančních prostředků. Využití volného času je dále ovlivněno i tím, kde daný jedinec žije a jaké volnočasové aktivity jsou zde k dispozici.

Výslednost opatření sociální prevence je velmi náročné vyhodnotit, protože její efektivita je velice obtížně statisticky nebo ekonomicky měřitelná.

2.2 Situační prevence

Situační prevence je zaměřena na kriminogenní faktory, tedy na zmenšování počtu příležitostí k páčání trestných činů. *"Strategie, které můžeme zahrnout pod situační prevenci, nevěnují pozornost samotnému pachateli trestného činu a okolnostem, jež ho vedly ke spáchání skutku, ale jejich prioritní zájem je směřován ke skutku jako takovému, a především pak k příležitostem, které jeho spáchání umožňují, usnadňují či přímo podněcují."*²⁴ Platí tedy, že určité druhy kriminality jsou vázány na určitou dobu, místo a okolnosti. Například vandalismus je pravděpodobný spíše v nočních hodinách, na vylidněných místech anebo kapesní krádeže jsou pravděpodobnější na místech s vysokou koncentrací osob. Cílem situační prevence je tedy omezit či změnit strukturu příležitostí vhodných pro páčání trestné činnosti v neprospěch pachatele, tedy tak, aby se spáchání trestného činu pachateli nevyplatilo.

---

²⁴ FIRSTOVÁ, Jana a David ZÁMEK. *Prevence kriminality – nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7676-057-8. Strana 65

Dle Firstové a Zámka rozlišujeme opatření situační prevenci na²⁵:

- a) opatření komplikující přístup k prostředkům vhodným pro spáchání trestného činu
- b) opatření omezující užitek, prospěch z trestné činnosti
- c) zvýšení rizika dopadení pachatele

Do první skupiny řadíme např. zámky, mříže, alarmy, bezpečnostní schránky. Cílem je ztížit pachateli dosažení jeho záměru. Dále se může jednat o využití kontroly u vstupu do objektů, kdy tato kontrola může být zajištěna pomocí čipových karet či fyzickou ostrahou či kontrola na letištích, soudech atp. V neposlední řadě je zde důležitá dostatečná právní úprava, která má za cíl omezení přístupu ke střelným zbraním či odklon pachatelů od potencionálních cílů, např. zamezení přístupu dlouhodobě problémovým fanouškům na stadiony.

Opatřeními omezujícími užitek z trestné činnosti rozumíme znemožnění nebo alespoň omezení zisku z trestné činnosti. Laicky řečeno se jedná o taková opatření, která pachatele nepodněcují ke spáchání trestné činnosti, jelikož je zjevné, že by zisk byl malý nebo těžko dosažitelný. Jedná se například o preferenci bezhotovostních plateb, ukládání peněz do bank či alespoň do domácích trezorů a nikoli do "matrace", neponechávání cenných věcí v zaparkovaných vozidlech apod. Pomocí může být také speciální značení, které je obtížně odstranitelné, jako například VIN kód automobilů.

Třetím opatřením situační prevence je ovlivnění rozhodnutí potencionálního pachatele, zda trestný čin spáchat či nikoli. Jedná se o využití technických prostředků jako například kamer, které jsou v dnešní době všude a jsou častým důkazním materiálem či připevňování bezpečnostních kolíčků na oblečení. Přirozený dohled, tedy přítomnost potencionálních svědků je dalším fungujícím opatřením, které pachatele odrazuje. Tento dohled je vykonáván každým z nás v každodenním životě, kdy si přirozeně všímáme svého okolí, prodavačkami, vrátnými a v neposlední řadě policisty, strážníky či pracovníky bezpečnostních agentur, kteří mají tento dohled v popisu práce.

Situační prevence je v rámci prevence kriminality velmi důležitá, avšak má i svá výrazná negativa. Za hlavní nedostatek je označován tzv. přesun kriminality, kdy dochází k přesunu kriminality do jiné lokality nebo času, popřípadě k přesunu v cíli, taktice nebo druhu trestné činnosti. Tento druh prevence je nejlépe využitelný u majetkové

---

²⁵ FIRSTOVÁ, Jana a David ZÁMEK. *Prevence kriminality – nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7676-057-8. Strana 65-67

trestné činnosti a dále také u násilné či mravnostní kriminality. Důležité je však jednotlivé projekty situační prevence konkretizovat přímo určitému objektu zájmu pachatele.

2.3 Viktimologická prevence

Viktimologická prevence se zaměřuje na oběti trestných činů, a to jak na potenciální, tak již na skutečné. Tato forma prevence je zaměřena na poskytování informací o tom, jak se vyhnout riziku stát se obětí trestného činu. Nejčastěji se tak děje prostřednictvím nejrůznějších besed, přednášek nebo pomocí kampaní v médiích. Orientuje se na osoby s vysokou mírou viktimnosti, např. důchodci, děti, ženy. Tyto osoby jsou vybavovány vhodnými prostředky nebo jsou podrobeny výcviku v sebeobraných technikách a psychologickém působení na útočníka. Důležité je, aby tato prevence byla praktikována v určitých mezích, aby nedošlo k ovlivnění života občanů tím, že budou vystrašení. V takovém případě by došlo k tomu, *"že ztráty tím utrpěné budou vyšší než ztráty, které potencionálně představuje kriminalita a její nejčastějšími druhy."*²⁶ Viktimologické poznatky, které jsou v rámci viktimologické prevence důležité, je možné získat od organizací, které se zabývají pomocí obětem trestných činů a dále také z informačních systémů využívaných Policií ČR, jako například evidence trestního řízení. V této evidenci je mnoho údajů o obětech trestných činů, které je možné zpracovávat a následně využít pro plánování a realizaci viktimologické prevence, avšak v současné době zůstávají tyto informace nevyužité. Sekundární viktimologická prevence je zaměřena na rizikové kriminogenní faktory a oblasti či osoby, které jsou více ohroženy viktimností. Terciární viktimologická prevence je zaměřena na pomoc obětem trestné činnosti, které potřebují odbornou pomoc v procesu vyrovnávání se s trestným činem, kterou se v České republice zabývá například Bílý kruh bezpečí nebo organizace Člověk v tísni.

2.4 Primární prevence

Primární prevence je prevencí nejširší a je zaměřena na celou společnost, ale může být zaměřena i na určitou skupinu obyvatel např. děti, seniory nebo etnické skupiny. Jedná se tedy o plošné opatření a ovlivňuje všechny jedince, ke kterým je směřována, a to bez ohledu na to, zda se daná osoba dostala do styku s kriminalitou či ne. Primární prevence kriminality je důležitá i z hlediska pozitivního ovlivňování mládeže. Za základ primární prevence lze považovat rodinu, školu a sociální prostředí, ve kterém se jedinec vyskytuje. Zaměřuje se na sociální, situační i viktimologické kriminogenní faktory. Primární sociální prevence je zaměřena na výchovu v prostředí rodin,

---

²⁶ FIRSTOVÁ, Jana a David ZÁMEK. *Prevence kriminality – nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7676-057-8. Strana 68

vzdělávání, trávení volného času, zaměstnanost a podobně a je tedy věnována zejména pozitivnímu ovlivňování dětí a mládeže. Primární situační prevencí je myšleno využívání kamerových systémů, lepšího osvětlení, dohled policejních hlídek nebo upozornění na to, že prostor někomu patří, je chráněn a není veřejnosti přístupný. Primární viktimologická prevence zahrnuje osvětové akce či přednášky na témata podvodných jednání, letáky s upozorněními na kapesní krádeže a podobně. *"Primární prevence kriminality usiluje o odvrácení od kriminálního jednání a o aktivní podporu společensky akceptovatelného chování."*²⁷

2.5 Sekundární prevence

Sekundární prevence je již zaměřena na jednotlivce nebo na rizikové skupiny osob, tedy na osoby, u kterých je zvýšená pravděpodobnost, že se mohou stát obětí nebo pachatelem trestného činu. Taktéž je zaměřena na ochranu materiálních hodnot. Jedná se zejména o osoby zneužívající alkohol či drogy, bezdomovce nebo děti bez vhodného rodinného zázemí. Výsledkem sekundární prevence má být včasná eliminace kriminogenních faktorů, včasná identifikace potencionálních pachatelů a obětí, definování míst, kde je aktuální či hrozící vysoká míra kriminality s cílem předejít páchání trestné činnosti. *"Preventivní opatření z oblasti sekundární prevence se týkají ve velké míře mládeže a nezřídka zasahují do sféry volného času."*²⁸ Velký význam zde má především škola.

Sekundární sociální prevence je zaměřena na informační a poradenské činnosti a také na specializované aktivity z oblasti sociální péče. Jedná se například o linku důvěry, práci sociálních pracovníků nebo poradny. Sekundární situační prevence má za úkol zlepšení bezpečnosti v místech, kde je zvýšená šance kriminálního chování např. sídliště. *"Sekundární prevence viktimnosti pak záleží především v informování, popř. výcviku těch sociálních skupin a jednotlivců, které jsou vystaveny zvýšenému riziku viktimizace."*²⁹

---

²⁷ FIRSTOVÁ, Jana a David ZÁMEK. *Prevence kriminality – nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7676-057-8. Strana 70

²⁸ ZAPLETAL, Josef. *Prevence kriminality*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2000. ISBN 80-7251-047-9. strana 22

²⁹ ZAPLETAL, Josef. *Prevence kriminality*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2000. ISBN 80-7251-047-9. strana 23

2.6 Terciární prevence

Terciární prevence je posledním stupně prevence, která je zaměřena na recidivu, tedy na osoby, které již trestný čin spáchaly nebo se staly jeho obětí. Cílem terciární prevence je zabránit tomu, aby se jedinec opětovně stal obětí trestného činu nebo opětovně spáchal trestný čin sám. *"V rámci terciární prevence se však můžeme zaměřit též na místa, na kterých opakovaně dochází k trestné činnosti s cílem přijetí opatření, která tento vývoj zvrátí pozitivním směrem, tj. k trestným činům zde již docházet v budoucnu nebude."*³⁰ Terciární sociální prevencí rozumíme informační, organizační, poradenská či sociální opatření, jejichž cílem je, za předpokladu aktivity jedinců, umožnění jejich integrace do společnosti a jejich náprava. Opatření terciární situační prevence jsou zaměřeny na konkrétní lokality nebo komunity. Terciární prevence viktimitosti má za cíl rehabilitaci osob, které se již v minulosti staly obětí trestného činu a zabránění jejich opětovné viktimizaci.

3 Systém prevence kriminality v České republice

Systém prevence kriminality v České republice vznikl usnesením vlády ze dne 3.11.1993 č. 617 a je řízen zejména Republikovým výborem pro prevenci kriminality. Tento výbor je metodickým koordinačním orgánem, který je zřízen při Ministerstvu vnitra. Členy jsou Ministerstvo vnitra, práce a sociálních věcí, obrany, spravedlnosti, školství, mládeže a tělovýchovy a zdravotnictví. Zasedají zde zástupci všech zmíněných ministerstev a zástupci Mezirezortní protidrogové komise. Výbor se schází pravidelně, a to 1x za měsíc a v jeho čele stojí ministr vnitra. Úkolem výboru je koordinace mezi jednotlivými subjekty, spolupráce s občanskými hnutími, církvemi a sdělovacími prostředky, podpora místní preventivní aktivity, posuzování účinnosti preventivních programů a předkládání zpráv o účinnosti prevence kriminality vládě. Dále je systém prevence kriminality zajištěn resortními programy, které vycházejí z působnosti ústředních orgánů státní správy, preventivními programy měst a obcí, které vychází z místních potřeb a v neposlední řadě preventivními aktivitami bezpečnostních složek. Preventivním aktivitám bezpečnostních složek je z důvodu zaměření této práce věnovaná samostatná kapitola 5. Také se jedná o programy nevládních a charitativních organizací, které poskytují materiální či sociální pomoc a poradenskou péči.

---

³⁰ FIRSTOVÁ, Jana a David ZÁMEK. *Prevence kriminality – nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7676-057-8. Strana 71

Dále se může jednat o preventivní aktivity podnikatelských subjektů, například bank či pojišťoven, které organizují různé akce.

Ministerstva a jim podřízené státní organizace se podílejí na prevenci kriminality a kriminogenních jevů, a to na úrovni primární, sekundární i terciární prevence. Jednotlivé resorty se zaměřují zejména na zlepšení vzdělávání, zlepšení rodinných vztahů, rozvojem služeb sociální prevence či prevence závislostí. Dále se zaměřují na problematiku sociálně vyloučených osob a problematiku týkající se dětí a mládeže.

Programy prevence kriminality měst a obcí vznikají na základě rozhodnutí zastupitelstva. Základem je výběr manažera prevence kriminality a zřízení komise pro prevenci kriminality. Využívá se Program prevence na místní úrovni, který se nazývá Partnerství a na základě tohoto programu je vypracován vlastní preventivní program, který se skládá ze 4 částí. Nejprve musí dojít k analýze kriminality, která je zpracována na základě podkladů získaných z policejních statistik. Následuje výzkum veřejného mínění a sociální a demografická charakteristika a analýza města či obce. Poslední částí je přehled místních institucí. Financování těchto programů je zajištěno Ministerstvem vnitra, konkrétně Odborem prevence kriminality.

Nevládní, charitativní, neziskové organizace jsou ty, které nebyly založeny za účelem zisku. Tyto organizace hrají významnou roli zejména v rámci primární prevence. Realizují různé výchovné, preventivní a vzdělávací aktivity, které jsou adresovány samotným dětem a podílejí se na zabezpečování péče o volný čas dětí. Významný vliv mají jak na děti ve školách, tak na pedagogy, pro které mohou být významným zdrojem informací, co se prevence ve školách týče. Materiální pomoc zajišťuje například Červený kříž či Česká katolická charita, Sociální pomoc zajišťují azylové domy nebo armáda spásy a poradenskou činností se zabývá např. Domov matky Terezy nebo středisko křesťanské pomoci mladým lidem v krizi EXODUS.

4 Prevence kriminality v prostředí škol

V rámci této kapitoly je důležité zmínit nejprve předškolní programy pro děti, jejichž cílem je předejít budoucímu delikventnímu jednání dětí. Tyto programy mají za cíl připravit děti na školní docházku, tedy na změny týkající se náročnějšího vyučování či respektování autorit, které je ve škole vyžadováno. Tyto programy jsou koncipovány jako hra na školu, při které se děti učí, jak se ve škole chovat, vnímají, co od nich bude očekáváno, ale stále jim je poskytována velká volnost a výuková zátěž je minimální. Jako příklad lze uvést program Perry Preschool Program z USA. Tento program je výjimečný tím, že byl dlouhodobě výzkumně sledován a jsou tedy dostupná přesná data. Program byl zaměřen na skupinu hendikepovaných afroamerických dětí. Skupina těchto dětí docházela dva roky před započítáním povinné školní docházky do motivačního výukového programu a do jejich rodin jednou týdně docházel proškolený

pracovník nadace. Po dosažení věku 19 let, byl proveden výzkum, zkoumající vliv programu na skupinu. Bylo zjištěno, že vliv tohoto programu byl pozitivní, jelikož děti z ovlivněné skupiny byli policií zadrženi a celkově přišly do styku s policií méně často než děti neovlivněné zmíněným programem.

4.1 Školní programy

*"Tradičně je škola pokládána za místo, kde se děti učí "znanostem", případně si osvojují postupy umožňující racionálně řešit jasné definované "problémy" příslušející do jednotlivých "předmětů"."*³¹ Prvotně by měla na dítě výchovně působit především rodina, avšak stále častěji tomu tak není a tuto úlohu přebírá právě škola. Školy existují skoro ve všech zemích a jejich práce ovlivňuje jak děti, tak rodiče či celé komunity. V České republice existuje síť poradenských služeb, které jsou zaměřeny na korekci speciálních výukových a výchovných problémů žáků. Školy v České republice mají možnost využívat služeb výchovných poradců, školních metodiků prevence nebo školních speciálních pedagogů a psychologů.

4.1.1 Subjekty školního poradenství

Výchovný poradce je speciálně vycvičený pedagog, který se této činnosti věnuje vedle své další činnosti, kterou je pedagogická činnost. Pro práci výchovného poradce je stěžejní odborná kvalifikace. Činnostmi výchovného poradce jsou poradenské činnosti a metodické a informační činnosti. *"Mezi poradenské činnosti výchovného poradce patří kariérové poradenství, depistáž a orientační vyšetření žáků s výchovnými problémy, diagnostika speciálních vzdělávacích potřeb a intervence u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, integrace žáků se zdravotním postižením, poradenství a péče o tyto žáky, kariérové poradenství u žáků/cizinců, taktéž jde o poradenství poskytované zákonným zástupcům těchto dětí."*³² *"Metodické a informační činnosti výchovného poradce zahrnují metodickou pomoc pedagogickým pracovníkům v oblasti pedagogické diagnostiky a intervence, předávání informací o činnosti školy a dalších poradenských zařízení v regionu, evidence písemné dokumentace ohledně žáků v poradenské péči či dokládající další činnosti realizované výchovným poradcem."*³³ Role výchovného poradce je významná i v rámci navazování kontaktů a spolupráce s dalšími odborníky, např. z pedagogicko - psychologických poraden. Úkolem výchovného

---

³¹ MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-825-8. Strana 268

³² FIRSTOVÁ, Jana. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-521-0. Strana 146

³³ FIRSTOVÁ, Jana. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-521-0. Strana 146

poradce je odhalit a rychle vyřešit nastalý problém a stává se tak jakýmsi prostředníkem komunikace s dalšími odborníky.

Školní metodik prevence je pedagog, který je vzdělaný v oblasti pedagogiky, speciální pedagogiky, psychologie a sociální patologie. Jeho úkolem je primární působení v oblasti prevence sociálně nežádoucích jevů. *"Mezi metodické a koordinační činnosti metodika prevence patří koordinace tvorby a kontrola realizace preventivního programu školy, dále koordinace a participace na realizaci aktivit školy zaměřených na prevenci záškoláctví, závislostí, násilí, nekriminálního a kriminálního chování a dalších sociálně patologických jevů, metodické vedení a koordinace činností a dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti sociální patologie, zajišťuje komunikaci a spolupráci s dalšími kompetentními subjekty v oblasti prevence sociálně patologických jevů, vedení dokumentace o žácích v odborné péči a o činnosti školního metodika prevence."*³⁴ Školní metodik prevence dále poskytuje poradenskou činnost žákům nebo jejich rodičům s rizikem nebo projevy sociálně patologického chování. Velmi důležitá je komunikace a spolupráce s třídními učiteli a také aktivity spojené s integrací žáků se specifickými poruchami chování ve škole.

Školní psycholog se zabývá zejména činností depistážní a diagnostickou, a to za účelem včasné intervence u dětí s poruchami chování. Dále je jeho úkolem zjišťování sociálního klimatu ve třídním kolektivu. Školní psycholog také může poskytovat poradenskou a konzultační péči jednotlivým žákům, zákonným zástupcům a pedagogům, ale také pracuje s celým třídním kolektivem, zabezpečují preventivní práci ve třídách, organizují a realizují konkrétní programy. Dále se psycholog věnuje metodické a vzdělávací činnosti.

Školní speciální pedagog zastává depistážní činnost, která se týká zejména vyhledávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a následně o včasné odborné intervenční práce. *"Metodické a koordinační činnosti jsou zaměřeny především na koordinaci speciálně pedagogických poradenských služeb na škole a na kooperaci s dalšími odbornými subjekty s cílem efektivního pedagogického působení vůči žákům se speciálními vzdělávacími potřebami."*³⁵

4.1.2 Programy vázané na školu

"Školní programy prevence kriminality se jednak snaží minimalizovat predeliktivní a delikventní chování dětí přímo na půdě školy, jednak se snaží poučit děti o případných následcích jejich kriminálního chování mimo školu (např. krádeží,

---

³⁴ FIRSTOVÁ, Jana. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-521-0. Strana 147

³⁵ FIRSTOVÁ, Jana. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-521-0. Strana 148

distribuce drog, znásilnění) a konečně děti připravují na setkání s kriminalitou jiných lidí a pokoušejí se poučit je, jak v takovém případě jednat."³⁶ Děti se ve školách dále učí sociálním dovednostem, jako například jak se o něco žádá či se něco slušně odmítá nebo jak neagresivně odvrátit agresivní jednání někoho jiného. Dále je velmi důležité u dětí posilovat schopnost řešit problémy. Děti se v malých skupinkách učí vnímat a respektovat názory druhých a docházet ke kompromisům, které jsou přijatelné pro všechny. Důležité je také vzdělávání v právu. Do programu jsou často zapojeni nejenom učitelé, ale například i policisté, sociální pracovníci či soudy a věznice, kteří děti přímo navštěvují a seznamují je s daným tématem.

Velký vliv má také způsob výchovy a organizace školy. Negativně působí například nízký zájem učitele o žáky, mnohopočetné třídy, kde není možné se jednotlivým žákům věnovat tak, jak by bylo potřeba či školy, ve kterých je běžné používat negativní nálepkování dětí. V takových školách se vyskytuje vysoká míra delikventních projevů u dětí, které si toto jednání osvojují, přijímají ho jako běžné a následně jej uplatňují v dalším životě. *"Naopak školy, v nichž je dětem věnován dostatek individuální pozornosti, v nichž je posilována spolupráce mezi dětmi, v nichž je posilována vazba každého dítěte na školu, školy, v nichž jsou učitelé intenzivně angažovaní na výuce a v nichž se potřebným dětem poskytují poradenské a jiné služby propojující školu s rodinou a komunitou, jsou školami, které udělaly mnoho pro odvrácení rizika, že se děti vydají na kriminální dráhu.*"³⁷ Velký vliv má také fyzické prostředí školy, které by mělo být uspořádané, neponičené a nezanedbané. V neposlední řadě je velmi důležitá komunikace mezi školou a rodinou, na což by měli být učitelé řádně vycvičeni.

V případě velmi problémových žáků, kteří navštěvují speciální školy, kde je výuka přizpůsobena jejich možnostem a potřebám, je kladen důraz zejména na rozvoj pro sociálního chování. Problémem těchto škol je vzájemný vliv žáků na sebe mimo školu. Pokud takové děti nemají podporu v rodině, pak může být využit zaškolený dospělý mentor, který se dítěti věnuje.

Jako nejlepší se v rámci prevence jeví zapojování profesionálů činných v trestním řízení do školních preventivních programů. Jedná se zejména o policisty, ale mohou být využiti i soudci či kurátoři. Profesionál musí být na toto ovšem řádně vyškolen, aby zvládl komunikaci s žáky bez potíží. V České republice tuto funkci zastávají zejména zaměstnanci Oddělení tisku a prevence, kde jsou zaměstnanci řádně vyškoleni.

---

³⁶ MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-825-8. Strana 269

³⁷ MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-825-8. Strana 273

4.1.3 Programy určené rodičům

V rámci prevence kriminality mládeže se uplatňují i programy, které jsou určeny rodičům. Rodičům je v těchto programech poskytována pomoc již od narození dítěte, a to specificky podle potřeb jednotlivých rodin. *"Společným cílem je naučit rodiče rozlišování situací, kdy má problém dítě a kdy sám rodič, omezit neuvážené zkratkovité jednání rodičů, posílit rodičovskou schopnost vnímat potíže dítěte a jejich zdroje a naučit rodiče neagresivnímu, podpůrnému reagování na nežádoucí chování dítěte."*³⁸ Jedná se tedy o jakési školy pro rodiče, které v některých případech spolupracují se školami, kam děti těchto rodičů docházejí. Dále je možné v některých západních zemích využívat Centra pro podporu rodiny. Tato centra jsou zaměřena na ovlivňování problémových rodin z nižších společenských vrstev, a to za účelem eliminovat ztráty tzv. sociálního kapitálu a také eliminovat vysoké náklady na represi či sociální služby poskytované těmito lidem. V USA je taková pomoc poskytována i ambulantně s cílem lépe připravit děti na školní docházku, zlepšit kontakt mezi rodiči a dítětem, omezit fyzické trestání dětí, snížit nezaměstnanost živitelů rodiny, podpořit rodiče v jejich vzdělávání, podpořit rodiny v hledání adekvátního bydlení, pomoci rodinám řešit problémy s nadužíváním alkoholu či jiných návykových látek či zlepšit vazby rodiny k místní komunitě. *"U nás se díky občanskému sdružení Spin, vedenému K. Beaufortovou, slibně rozvíjí holandská metoda podpory rodin tzv. videotréninkem interakcí, která by mohla časem ukázat i svůj preventivní význam – spočívá v tom, že vyškolený pozorovatel zaznamenává videokamerou rodičovská chování vůči problémovému dítěti, z nichž pak při zpracovávání záznamu vybírá ty sekvence, během nichž rodič reaguje pozitivně."*³⁹ Výsledkem má být posílení rodičovské kompetence při promítání takových momentů. Velký přínos by mohla mít docházka do specializovaných denních center či umístění dítěte do náhradní rodiny, avšak to v našich podmínkách není zatím možné a je zde možnost využít pouze zařízení pro krizovou intervenci.

4.1.4 Vrstevnické programy

*"Vzdělávání vrstevníků (peer programs) je založeno na jednoduché myšlence: podaří-li se naučit nejvlivnější žáky ve škole např. nenásilnému řešení konfliktů, budou tito žáci sloužit spolužákům jako vzory a zprostředkovatelé při případných kritických situacích ve třídě."*⁴⁰ Dříve se tyto programy využívaly zejména jako prevence

---

³⁸ MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-825-8. Strana 266

³⁹ MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-825-8. Strana 268

⁴⁰ MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-825-8. Strana 273

drogových závislostí, dnes se jedná i o prevenci násilí ve školách. Vrstevnické programy ale nemusí být organizovány pouze na školách, ale také v rámci spolků dětí a mládeže, které se zaměřují na pomoc všem dětem nebo jsou specializované na rizikovou mládež.

4.1.5 Programy podporující pracovní uplatnění

Pracovní uplatnění mládeže je nejlepší prevence kriminálního chování. Právě nezaměstnanost mládeže a kriminalita mládeže spolu úzce souvisí. V současné společnosti je velký důraz kladen na dostatečné vzdělání a kvalifikaci. Samozřejmě je nereálné, aby všichni úspěšně vystudovali vysokou školu, avšak nároky na kvalifikaci jsou stále vyšší. Proto je důležité, aby děti po ukončení základní školní docházky pokračovaly dále ve studiu, které ukončí maturitou nebo výučním listem, ačkoli ani to není samozřejmě zárukou uplatnění se na trhu práce. V současné době je pracovních příležitostí mnoho, avšak stále se setkáváme s problematikou ochoty zaměstnavatelů o zaměstnávání mladých lidí bez zkušeností. Dalším problémem jsou nereálné představy mladých lidí o možnostech pracovního uplatnění a také jejich mzdové nároky.

Velký význam má profesní poradenství, které je mládeži poskytováno individuálně nebo formou skupinových besed na školách. Toto poradenství je zajištěno pracovníky Úřadu práce. Úřady práce dále organizují rekvalifikační kurzy, a to podle potřeb daného regionu.

"Fakticky náš stát dnes prosazuje politiku zaměstnanosti především legislativou; jeho kontakt s personálními útvary podniků, jeho vůle aktivně ovlivňovat regionální problémy s vysokou nezaměstnaností zvláštními opatřeními, jeho ochota považovat v záležitostech nezaměstnanosti za partnery nestátní subjekty či angažovat do aktivní politiky zaměstnanosti státní instituce mimo resort Ministerstva práce a sociálních věcí ČR jsou zatím na nízké úrovni."⁴¹ V ČR existuje také několik programů na podporu vzdělávání a rekvalifikace. Cílovou skupinou jsou skupiny nezaměstnané mládeže, popřípadě nezaměstnané mládeže, která se navíc projevuje problémovým chováním. Jedná se například o program Šance v Chotěboři, který je zaměřen na rekvalifikaci problémové mládeže, která má ukončenou docházku ze základní nebo střední školy ve věku 16-25 let. Dále funguje dvouletá výrobní škola v Rybitví pro 15 – 18 leté mladé lidi, kteří buďto nemají dokončené základní vzdělání nebo jej dokončené mají, ale nemají zájem o žádné další vzdělání. V této škole se učí praktickým dovednostem jako např. práce se dřevem či kovem, šití, práce s počítačem a podobně. Projekt MOST je zaměřen na nezaměstnanou a nekvalifikovanou mládež ve věku 15 – 18 let. Děti i jeho rodiče jsou nejprve seznámeni s náplní pěti nabízených odborných kurzů.

---

⁴¹ MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-825-8. Strana 276

Následně musí adept o vzdělání splnit minimální kritéria pro přijetí a následně je zařazen do programu. Současně s tímto programem probíhá také kurz osobnostního rozvoje, který má klienty motivovat k sociálně přijatelnému uspokojování jejich potřeb a připravit je na náročné situace v budoucnu.

4.1.6 Komunitní programy

Komunitní preventivní programy jsou programy organizované nejčastěji v určité části velkoměsta, např. jeden školní obvod nebo policejní revír. Méně často se může jednat o společenství velikosti městské čtvrti nebo i celého města. Komunitní strategie prevence musí být zaměřena na všechny hrozící typy sociálního selhání. Základním článkem je škola, která je nejzpůsobilější k tomu, aby rozpoznala, které děti jsou ve větší míře ohroženy kriminálním chováním s cílem předcházení školnímu selhání dítěte. Škola musí přizpůsobit svoje výukové programy a spolupracovat s jinými potencionálními zdroji pomoci ohroženým rodinám. Cílem komunitních programů je nabízet mládeži smysluplné trávení volného času. Tyto programy jsou organizovány občanskými skupinami v lokalitách, kde je zvýšený výskyt delikventní mládeže.

Dle Dryfoosové by komunitní preventivní programy měly být koordinovány z jednoho místa. V takovém případě by se jednalo o komunitní koordinační agenturu, která může být buď dobrovolnou nezávislou neziskovou nestátní organizací, orgánem místní správy nebo samosprávy nebo může být součástí soudu. Úkolem komunitní koordinační agentury je zjistit problémy mládeže a na základě toho v dané komunitě upravit plán prevence. Komunitní koordinační agentura by měla vycházet ze statistik kriminality v daném místě a nadužívání návykových látek, z počtu mládeže, která nedokončí vzdělání nebo opakuje ročník, dále z počtu dětí, které se narodí nezletilým matkám, z počtu dětí, které kontaktují linky důvěry nebo které musejí vyhledávat opakovaně lékařskou pomoc či počtu rodin, které žijí na hranici bída. *"Dalším úkolem KKS by mělo být shromažďování financí, jejich přidělování na opravu potřebné projekty a sledování efektivity takto podpořených preventivních programů."*⁴² Alternativou KKA by v našich podmínkách mohl být koordinátor preventivních aktivit pracující na místní úrovni, který by analyzoval situaci v regionu, komunikoval s orgány obce, měl by přehled o poskytovatelích preventivní pomoci a rizikových skupinách či lokalitách, prováděl by osvětovou činnost či zprostředkoval domluvu mezi občany, kteří se dostali do konfliktu.

---

⁴² MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-825-8. Strana 279

5 Prevence kriminality v rámci Policie ČR

Policie České republiky sehrává v rámci kriminality mládeže a její prevence významnou roli, jelikož právě policisté jsou ve většině první, kdo přijde do kontaktu s mládeží, která se dopustila trestného činu, přestupku nebo sociálně patologického jednání. *"Policie (republiková i obecní) je nezastupitelným subjektem v preventivní práci proti kriminalitě nezletilých (děti a mladistvých) i v jejich ochraně před kriminalitou na nich páchanou, v níž jsou poškozenými – oběťmi."*⁴³ Na tomto principu policie pracuje v západní Evropě a Severní Americe. V angloamerických zemích se jedná o tzv. Community policing. Policejní prevence neboli Community Policing je koncept policejní práce orientovaný na komunitu. V rámci této formy prevence dochází k přizpůsobení policejní činnosti dané komunitě. Základem je komunikace mezi policií a společností, komunitou. Základními aktivitami je zvýšená hlídková služba, odpovídání zastupitelům a občanům na jejich dotazy v rámci jednání zastupitelstev měst a obcí, vytváření internetových stránek, které slouží k informování občanů, účast policistů na přednáškách ve školách, konání dnů otevřených dveří na policejních stanicích či přijímání příslušníků národnostních menšin do služeb policie. V USA dále funguje program Problem solving policing, který s předchozím programem úzce souvisí. *"Smyslem programů je, aby policisté chápali své poslání při prevenci kriminality nejen na úrovni primární prevence (spočívající nejčastěji v přednáškové činnosti na školách), ale také v rámci sekundární a terciární prevence – v práci s ohroženou a již provinilou mládeží."*

44

Policie České republiky se zaměřuje zejména na prevenci primární, sekundární, sociální, situační. Dále je zaměřena na prevenci viktimnosti a na pomoc obětem trestných činů. Tuto prevenci nezajišťují jen policisté, ale také občanští zaměstnanci, kteří jsou zařazeni na oddělení tisku a prevence. Právě oddělení tisku a prevence zastávají v rámci prevence kriminality v jednotlivých krajích významnou úlohu. Dochází zde k propojení problematiky prevence kriminality s problematikou mediální prezentace policie. *"Preventisté by měli vstupovat do pravidelných kontaktů se školskými zařízeními, nejlépe na začátku každého školního roku za účelem dohody o konkrétních možnostech spolupráce."*⁴⁵ Preventivní aktivity jsou realizovány prostřednictvím různých preventivních projektů. Velice úspěšný je například projekt "Ajaxův zápisník". Setkání odborníků s dětmi je zajištěno v rámci různých besed či přednášek. Policie ČR dále disponuje speciálně vycvičenými pracovníky, kteří volí ty nejlepší a nejvhodnější metody

---

⁴³ ZOUBKOVÁ, Ivana. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda: A. Čeněk, 2002. ISBN 80-86473-08-2. strana 138

⁴⁴ ZOUBKOVÁ, Ivana. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda: A. Čeněk, 2002. ISBN 80-86473-08-2. strana 138

⁴⁵ FIRSTOVÁ, Jana. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-521-0. Strana 155

při objasňování a odhalování trestné činnosti. Takto vyškolení policisté berou v potaz subjektivní zvláštnosti dětí, u mladších dětí počítají s jejich menší odolností vůči zátěži, s rozdíly v oblasti koncentrace pozornosti či selekce podstatných informací od nepodstatných atp. Z tohoto důvodu je také velmi důležitá komunikace a nápomoc pedagogů, kteří dítě znají a mohou policii poskytnout důležité informace, které napomohou k profesionálnímu provedení policejních úkonů. Dle trestního řádu platí, že při výslechu dítěte mladšího 15 let je nutné přibrání pedagoga, či jiné osoby, která má zkušenost s výchovou mládeže. Tato osoba může navrhnout odložení, přerušování či ukončení prováděného výslechu, pokud tak uzná za vhodné.

Dále se Policie ČR zapojuje do prevence kriminality mládeže pomocí různých projektů. Mezi dva nejznámější je zařazen projekt občanského sdružení HALT, který je realizovaný v Praze a projekt Centrum včasné intervence, který je realizovaný v Ostravě.

Oba tyto projekty jsou zaměřeny na terciární prevenci. Cílem je propojení prevence a alternativního postupu při řešení nezákonné činnosti mládeže. Policisté musí být v rámci těchto programů velice aktivní, spolupracovat s delikventní mládeží, jejími rodiči, úřady a místně příslušnými orgány sociálně-právní ochrany. Rozhodující ovšem je, zda všichni členi spolupracují a mají zájem na kladném vyřízení. Bez tohoto zájmu je využití programu zbytečné a neúčinné.

První z uvedených projektů – HALT, vznikl v osmdesátých letech v Holandsku. Po několika letech ověřování tohoto programu byl i legislativně přijat jako alternativní právní institut. Projekt je založen na možnosti mládeže zvolit si, ihned po spáchání deliktu, řešení jejich následků. Jedinec si může tedy vybrat, zda bude jeho prohřešek řešen běžným způsobem nebo právě v rámci alternativního způsobu v programu HALT. Pokud si delikvent vybere alternativní formu, pak musí odpracovat škodu, kterou způsobil nebo uvést do původního stavu to, co poničil, případně jsou mu nařízeny obecně prospěšné práce. Dohled vykonává instituce zřízená obcí. Program byl v Holandsku velice úspěšný, a tak se jím inspirovala i Česká republika, kde došlo k zřízení občanského sdružení stejného názvu dobrovolníky. V ČR je tento program zaměřen na znovu začlenění mládeže, která spáchala přestupek nebo méně závažný trestný čin a byli u toho zadrženi policií. Cílem je, aby delikventi nahradili škodu, kterou způsobili, a to vlastní prací. Projekt je aplikován u takových jedinců, u kterých je předpoklad, že u nich tento alternativní trest může mít lepší výsledky než trest klasický. Proto, aby jedinec mohl být zařazen do tohoto programu, musí splnit tři základní požadavky. Prvním z nich je prokazatelnost případu, nejlépe doznání. Dále musí být účast v programu dobrovolná a musí být informováni rodiče a v neposlední řadě je možné pouze jedno opakování v programu s minimálním odstupem jednoho roku. Pokud jsou tyto tři podmínky splněny, pak je možné program využít. Pokud je mladistvý zadržen, dostane informační leták a má možnost se rozmyslet, zda zvolí cestu alternativního nebo běžného trestu. Pokud souhlasí se zařazením do programu, vyplní přihlášku a tu pak policista odešle do HALTu. Následuje pohovor, který se týká zejména spáchaného činu,

jeho motivech a možnostech nápravy. Odborníci vše vyslechnou, zanalyzují a navrhnou možná řešení. Následně s mladistvým uzavřou dohodu o počtu hodin, které je nutné odpracovat, nebo se dohodnou na náhradě škody. Při prvním provinění nemá jedinec žádný policejní záznam, při druhém ano a při třetím je již volena běžná cesta trestního postihu. Avšak platí, že pachatelé zařazení do tohoto programu už v 70 % zpravidla nerecidivují. *"Projekt HALT je obdivuhodný zejména proto, že dokázal prorazit byrokratické a institucionální bariéry, aby dosáhl toho, že odpověď společnosti na přestoupení zákona bude rychlá (u nás se vyšetřování přestupků táhne i šest měsíců a je zatíženo množstvím formálních procedur), přiměřená a přijatelná jak pro poškozeného, tak pro provinilého."*⁴⁶

Dalším projektem je projekt Centrum včasné intervence. Tento projekt je provozován v Ostravě a finančně je zabezpečen Komplexním součinnostním programem prevence kriminality. Centrum je městským zařízením, které má statut orgánu sociálně-právní ochrany dětí. *"Jeho prostřednictvím na základě smlouvy o spolupráci vykonávají sociální a zdravotnická zařízení, školské orgány, probační úředníci, úřady práce, Policie ČR, městská policie a nevládní organizace systematickou a kontinuální práci s kriminálně rizikovými dětmi a jejich rodinami."*⁴⁷ Činnost Centra je zaměřena na děti do 15 let, které se dopustily činu jinak trestného, mladistvé, kteří spáchali trestný čin a na děti a mladistvé, kteří mají závažné sociálně patologické problémy, jako např. záškoláctví, šikana, závislosti. Centrum je prostředníkem mezi Policií ČR a orgány sociálně-právní ochrany dětí. Zprostředkovává mezi nimi komunikaci za pomoci uzavřeného elektronického informačního systému. Policie pošle Centru "hlášenku" a následně zprávu o zjištěných skutečnostech a Centrum tyto informace zadá do databáze a předá je místně příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Tento orgán následně doplňuje databázi zpět o zpětnou vazbu, týkající se vývoje jednotlivých případů. Následuje kontaktování delikventního jedince tímto orgánem a sociální šetření případu. Centrum delikventovi a jeho rodině opět nabídne možnost volby alternativního řešení delikventního chování. Pokud s tím delikvent nebo jeho rodina nesouhlasí, je případ posouzen dále k orgánům činným v trestním řízení, popřípadě správním orgánům. Pokud na alternativní řešení v rámci Centra přistoupí, pak je vypracován sociálně nápravný program. Je sestaven základní tým při šetření konkrétních případů. Do tohoto týmu je zařazen pracovník Centra, příslušný kurátor pro mládež a probační pracovník. Do práce s delikventem může být zařazen i jiný odborník, jako například lékař, policista. Delikvent se může také účastnit sociálních programů, např. terapie, vzdělávání nebo léčby závislosti. Lze také provádět zprostředkování mezi poškozeným a pachatelem, a to kmenovými pracovníky Centra. *"Vyhledávání a komplexní řešení*

---

⁴⁶ MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-825-8. Strana 217

⁴⁷ ZOUBKOVÁ, Ivana. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda: A. Čeněk, 2002. ISBN 80-86473-08-2. strana 142

problémů ohrožených dětí formou Center včasné intervence se jeví v současnosti jako potřebný a možná nejvhodnější postup omezování prekriminality dětí a kriminality mladistvých."⁴⁸

5.1 Programy prevence PČR pro SOŠ

"Informace o spolupráci škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže je opětovným připomenutím toho, že včasná prevence v oblasti sociálně patologických jevů je závažné téma, kterému musí být věnována pozornost."⁴⁹ Ideální je, pokud škola či školské zařízení zařadí prevenci do běžného života na škole a nic tedy není podáváno násilně a až v případě problému. Informace o prevenci mohou být podávány pomocí různých letáků a manuálů, avšak je potřeba děti i odborně vzdělávat v teoretické i praktické rovině prevence. Školy s Policií ČR spolupracují v rámci prevence sociálně patologických jevů, popřípadě již při řešení problémů, které s těmito jevy souvisejí. Spolupráce je možná na základě zákona č. 363/2021 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí spolu se Závazným pokynem Policejního prezidenta č. 8/2002, který upravuje "systém práce a postupy policistů v oblasti preventivně výchovného působení na děti a mládež a v oblasti odhalování a dokumentování kriminality dětí a trestné činnosti páchané na mládeži."⁵⁰ Pokud vedení školy nebo školského zařízení odhalí problémy spojené s drogami, násilím, šikanou nebo jinými sociálně patologickými jevy, kontaktuje Preventivní informační skupinu Policie ČR, která má svoje preventivní programy a jsou zřizovány při krajských, okresních a městských ředitelstvích Policie ČR. Tyto skupiny reagují na potřeby příslušné oblasti a vytvářejí tedy programy, které jsou v daném období potřebné a přínosné. Spolupráce škol a školských zařízení s Policií ČR není jen v rámci prevence, ale také v rámci oznamování podezření na trestnou činnost dětí a mládeže a trestnou činnost páchanou na dětech a mládeži.

5.1.1 Systém včasné intervence

"V rámci Ministerstva vnitra byl vytvořen za účelem interdisciplinárního přístupu vůči ohrožené mládeži, a to na základě stávající legislativy a využívajíc existující strukturu institucí veřejné správy, tzv. Systém včasné prevence a Tým pro mládež."⁵¹

---

⁴⁸ ZOUBKOVÁ, Ivana. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda: A. Čeněk, 2002. ISBN 80-86473-08-2. strana 143

⁴⁹ TYŠER, Jiří. *Školní metodik prevence: soubor materiálů*. Most: Hněvín, 2006. ISBN 80-86654-17-6. Strana 80

⁵⁰ TYŠER, Jiří. *Školní metodik prevence: soubor materiálů*. Most: Hněvín, 2006. ISBN 80-86654-17-6. Strana 80

⁵¹ FIRSTOVÁ, Jana a David ZÁMEK. *Prevence kriminality – nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7676-057-8., strana 169

Cílem je spolupráce mezi institucemi, které se zabývají péčí o ohrožené děti a jejich rodiny. Jedná se o Ministerstvo vnitra, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo zdravotnictví, a Ministerstvo spravedlnosti a další. Základem této spolupráce je jednotné informační prostředí a propracovaný mechanismus spolupráce. Systém včasné intervence je tedy zaměřen na systematické propojení mezi subjekty, které se zabývají delikventní mládeží, a to prostřednictvím elektronických médií. V plánu bylo, aby se tento systém stal komunikačním nástrojem pro celou ČR v oblasti dětské delikvence a sociálně-právní ochraně dětí, avšak v současné době je projekt realizován jen v několika městech v ČR a není dále rozvíjen. Součástí tohoto systému je také subprojekt, který se zabývá detekcí týraných, zneužívaných a zanedbávaných dětí, do kterého jsou zapojeni také lékaři nebo učitelé apod. Problémem tohoto systému je neschopnost a často bohužel i neochota vzájemné komunikace a spolupráce mezi jednotlivými subjekty.

5.1.2 Nízkoprahové programy pro děti a mládež

Tyto programy jsou zaměřeny na poradenství, podporu a pomoc při řešení složitých životních situací, které jsou pro mládež obtížně řešitelné. Dochází tak k předcházení negativním jevům, které mohou v souvislosti s řešením takových situací nastat. Programy jsou koncipovány na základě vytváření vhodných volnočasových aktivit, které probíhají v nízkoprahových zařízeních, kde jsou stanovena jasná pravidla jako například absence alkoholu a drog nebo agresivního chování. *"Realizovány jsou též terénní programy, které umožňují terénním sociálním pracovníkům kontaktovat s nabídkou péče, podpory a pomoci dospívající v jejich přirozeném prostředí, v místech, na kterých tráví velkou část svého volného času jako např. na hřištích, v obchodních centrech, na ulicích, volných prostranstvích apod."*⁵² Tímto způsobem lze oslovit velký počet dětí, které by se jinak k takové pomoci nedostaly, jelikož by o ní nevěděly nebo by se bály do některého z center jít. Důležité je tedy také děti v rámci prevence na školách na existenci takových center upozornit a ujistit je, že je v pořádku takové centrum a jejich programy navštívit.

5.1.3 Ajaxův zápisník

Tento projekt vznikl roku 2001 v Sokolově a je určen především dětem mladšího školního věku k osvojení si základních zásad bezpečnosti, morálního chování či základů právního vědomí. *"Žáci základních a praktických škol plní v průběhu celého školního roku úkoly, které jsou jim zprostředkovávány prostřednictvím pracovního sešitu*

---

⁵² FIRSTOVÁ, Jana a David ZÁMEK. *Prevence kriminality – nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7676-057-8., strana 170–171

"Ajaxův zápisník" a jejichž plněním je po celou dobu provází maskot celého projektu pes Ajax.⁵³ Cílem je naučit děti zásady bezpečného chování, prevence kriminality dětmi a na dětech, upozornění na nebezpečí návykových látek nebo seznámení s prací policistů a také posílení důvěry v Policii ČR. Z důvodu zaměření mé práce na prostředí středních škol se tímto programem dále hlouběji nezabývám, avšak domnívám se, že je velice důležitý, jelikož se děti hned ze začátku školní docházky seznámí s prací policie a důležitými tématy.

5.1.4 SAY NO!

Tato kampaň je zaměřena na potlačování online zneužívání dětí a jejím cílem je zvýšení informovanosti a bojovnosti proti online zneužívání a vydírání nezletilých osob. Základem kampaně je krátký film, který je dostupný ve všech jazycích států Evropské unie a který upozorňuje na rizika online světa. Děti jsou prostřednictvím tohoto filmu informovány o znacích rizikových kontaktů a o tom, jak se v takové situaci zachovat a kam celou věc nahlásit.

5.1.5 Ozbrojený útočník na škole

Projekt zabývající se touto problematikou byl realizován v roce 2016 v Jihočeském kraji a následně byl rozšířen i na další území ČR. *"Cílem projektu je realizace uceleného souboru preventivních opatření, která povedou ke snížení pravděpodobnosti výskytu hrozby útoku ozbrojeného útočníka ve školním prostředí a zvýšení schopnosti zaměstnanců na tuto krizovou situaci účinně a správně reagovat, a zmírnit tak dopady možného útoku."*⁵⁴ Důležité je, aby škola včas identifikovala rizika neoprávněných vstupů do školy cizích osob a zhodnotila aktuálních bezpečnostních opatření školy, popřípadě jejich vylepšení. V rámci projektu je dále vytvořena interní bezpečnostní směrnice, modelový seminář první pomoci, celodenní seminář, zabývající se nácvikem chování při útoku a seminář "Principy ochrany škol" pro vedení škol. Druhá etapa je již za účasti žáků a obsahuje reaudit školy a praktický nácvik chování při útoku. *"Realizace projektu je doprovázena informační a osvětovou kampaní, v rámci, které jsou realizovány informační semináře pro management škol, vytvářejí se informační a osvětové*

---

⁵³ FIRSTOVÁ, Jana a David ZÁMEK. *Prevence kriminality – nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7676-057-8., strana 171

⁵⁴ FIRSTOVÁ, Jana a David ZÁMEK. *Prevence kriminality – nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7676-057-8., strana 174

materiály pro zaměstnance v podobě leporel, USB apod."⁵⁵ Problematikou ozbrojeného útočníka na škole je blíže věnována již kapitola osm.

5.1.6 Internetem bezpečně

Program Internetem bezpečně je projektem neziskové organizace You connected, z.s. Je zaměřen na snižování výskytu kriminality v kyberprostoru a cílem je zvýšit povědomí o rizicích v internetovém prostředí, a to využitím nových, moderních přístupů a výukových metod. S programem jsou dále provázány různé doplňkové akce a vznikají i různé podpůrné materiály, např. brožura Bezpečnost v online prostředí nebo učebnice informatiky, která mimo jiné obsahuje informace a doporučení bezpečného pohybu na internetu. Tato učebnice je spojena s webovými stránkami, na kterých je možné využít didaktické aplikace, které jsou výborným pomocníkem v pochopení dané problematiky.

Problematikou kyberkriminality se dále zabývá i regionální projekt Jihomoravského kraje – Bezpečně v kyberprostoru. Tento program je zaměřen na kyberkriminalitu u uživatelů osobních počítačů a také na zvyšování povědomí občanů o možných rizicích v kyberprostoru. Cílem je mimo jiné zlepšení spolupráce mezi jednotlivými složkami. "V rámci projektu je kontinuálně proškolená široká veřejnost, ale též zástupci z řad kompetentních subjektů jako např. školní metodici prevence, ředitelé škol, vyučující IT, úředníci veřejné správy apod."⁵⁶ Projekt je doplněn o doplňující materiály, jako např. letáky nebo video-spoty. Veškeré informace o projektu jsou dostupné na příslušných webových stránkách.

5.1.7 Nová šance, jak překročit minulost

Tento program je organizován nestátní organizací RUBIKON Centrum, z.ú. Cílem je sociální stabilizace u osob po výkonu trestu odnětí svobody tak, aby bylo jejich začlenění do normálního života co nejjednodušší a hlavně úspěšné. Projekt je takovým osobám přístupný již v době odpykávání trestu odnětí svobody, avšak klient se do programu může zapojit i později. Mimo socializace je cílem také zvyšování finanční gramotnosti klienta a zvyšování odbornosti pro následné lepší uplatnění na trhu práce.

---

⁵⁵ FIRSTOVÁ, Jana a David ZÁMEK. *Prevence kriminality – nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7676-057-8. strana 175

⁵⁶ FIRSTOVÁ, Jana a David ZÁMEK. *Prevence kriminality – nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7676-057-8., strana 175

5.1.8 Šikana

Přednášky na téma šikana jsou jednou z nejčastěji využívaných přednášek. Zabývají se zejména definováním problému šikany, popřípadě kyberšikany, nastínění jejich projevů a také dopadů na ty, kteří jsou jejichmi strůjci. V neposlední řadě během přednášek opakovaně dochází k informování o možnostech pomoci těm, kteří jsou šikanováni a o nezbytnosti každé takové jednání nahlásit, a to i v případě, že se netýká přímo nás.

5.1.9 Drogy

V přednášce o drogách, kterou Policie ČR nabízí, je žákům středních škol přiblíženo, jaké druhy drog existují, jaké jsou jejich účinky na lidský organismus a jaké je jejich rozdělení. Součástí přednášky jsou také informace o tom, jaký je právní postih za jejich užívání, přechovávání, distribuci a výrobu. Přednášky na toto téma jsou spolu s přednáškou na téma šikany nejčastěji využívané, a to napříč celou Českou republikou.

5.2 Náležitosti a formy financování pro využití preventivních programů

Prevence kriminality je podporována různými dotačními programy různých veřejných orgánů. Jedná se o ministerstvo vnitra, spravedlnosti, školství, mládeže a tělovýchovy, zdravotnictví, práce a sociálních věcí, radu vlády pro koordinaci protidrogové politiky a úřad vlády. Jednotlivým dotačním programům jsou věnovány následující kapitoly.

5.2.1 Programy Ministerstva spravedlnosti

Z hlediska tématu této práce jsou využitelné programy od Ministerstva spravedlnosti, a to konkrétně:

- a) Rozvoj probačních a resocializačních programů pro mladistvé delikventy.
"Titul je určen pro programy programů sociálního výcviku, psychologického poradenství, terapeutických programů, programů zahrnujících obecně prospěšnou činnost, vzdělávacích, doškolovacích, rekvalifikačních nebo jiných vhodných programů k rozvíjení sociálních dovedností a osobnosti mladistvých, které směřují k tomu, aby se mladiství vyhnuli chování, které by bylo v rozporu se zákonem, a k podpoře jejich vhodného sociálního zázemí a k urovnání vztahů mezi nimi a poškozenými, a zejména programů, které svým obsahem reagují

na konkrétní potřeby mladistvých v daném regionu a snižují rizika opakování trestné činnosti."⁵⁷

- b) Rozvoj služeb pro oběti trestné činnosti.

Zde se jedná o titul, který je určen pro programy, jejichž náplní je poskytování pomoci obětem trestných činů. Dotace je možné čerpat v případě programů akreditovaných aktivit v oblasti poskytování právních informací a restorativní programy.

5.2.2 Programy Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy

Dále také program Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT), kde je možné využít Dotační program na realizaci aktivit v oblasti primární prevence rizikového chování. Tento program je zaměřen na podporu program primární prevence všech typů rizikového chování dětí a mládeže. Jedná se o primární prevenci všeobecnou, selektivní a indikovanou, projekty evaluace potřebnosti, dostupnosti a efektivnosti služeb a projekty zaměřené na poskytování odborných a ověřených informací a vzdělávání odborné i laické veřejnosti. *"V rámci další finanční podpory MŠMT poskytuje finanční prostředky na oblast vzdělávání krajských školských koordinátorů prevence, metodiků prevence v pedagogicko-psychologických poradnách, školních metodiků prevence a dalších pedagogických pracovníků škola a školských zařízení, dále na zabezpečení odborného hodnocení žádostí o dotace v dotačním řízení a dalších úkolů v rámci oblasti primární prevence rizikového chování."*⁵⁸ Každý rok je také uvolněno okolo 5 milionů korun na podporu jednotlivých krajů pro zabezpečení činnosti metodiků prevence v pedagogicko-psychologických poradnách. Podpora MŠMT je patrná i u středisek výchovné péče, která financuje v plném rozsahu. MŠMT ovšem poskytuje finanční podporu i v rámci nespécifické primární prevence, tedy zájmové a neformální vzdělávání. Zájmové vzdělávání je zabezpečeno školními družinami a kluby, středisky volného času nebo školská výchovná a ubytovací zařízení. Neformální vzdělávání provozují nestátních neziskových organizací. Cílem programů, které MŠMT zaštituje je podpora zdravého životního stylu u dětí a mládeže, zapojování všech dětí a mládeže do pravidelných volnočasových aktivit, podpora participace a podpora tvořivosti. Tomuto tématu jsou blíže věnovány pozdější kapitoly této práce.

---

⁵⁷ <https://prevencekriminality.cz/prevence-kriminality/dotacni-programy/>

⁵⁸ https://www.msmt.cz/uploads/narodni_strategie_primarni_prevence_2019_27.pdf
strana 27

5.2.3 Programy Ministerstva vnitra

Ministerstvo vnitra financuje několik programů na prevenci rizikového chování. Jedná se o Program prevence kriminality na místní úrovni, který je realizován v souladu se Strategií prevence kriminality v České republice na léta 2016 – 2020. Podpora tohoto programu však není určena pro školy a školská zařízení. Druhým programem je Program ministerstva vnitra v oblasti prevence kriminality, který je také realizován v souladu se Strategií prevence kriminality v České republice na léta 2016 – 2020 a také Akčním plánem prevence kriminality na léta 2016 - 2020. Tato finanční podpora je určena pro Policii České republiky, organizační složky státu Muzeum Policie České republiky, Policejní akademie České republiky v Praze a vyšší a střední policejní školy Ministerstva vnitra. Projekty, které jsou takto financovány, se zaměřují na pouliční kriminalitu, prevenci majetkové trestné činnosti, zvláště zranitelné oběti trestných činů, kriminalitu mládeže, trestné činy v dopravě pod vlivem návykových látek a v neposlední řadě na nové hrozby, jako například kyberkriminalita, zadlužení a jiné.

5.2.4 Programy Ministerstva zdravotnictví

Ministerstvo zdravotnictví nabízí podporu v rámci primární prevence rizikového chování. Nabízí dva základní programy, a to dotační program Národní program zdraví a dotační program Národní program řešení problematiky HIV/AIDS. Specifikem těchto programů je, že se nezabývají pouze primární prevencí a nejsou vyhrazeny jen na prevenci u dětí a mládeže. Dotační program Ministerstva zdravotnictví České republiky "Národní program řešení problematiky HIV/AIDS". Součástí tohoto programu jsou programy zaměřené na cílové skupiny obyvatel, jako například mládež nebo muži mající sex s muži. Druhým programem je "Národní program zdraví – projekty podpory zdraví". Program je zaměřen na prevenci užívání tabáku a nadměrného užívání alkoholu a dále na snížení výskytu různých rizikových faktorů v jednotlivých populačních skupinách. Dále se jedná o program "Protidrogová politika MZ ČR" a "Rozvojové projekty zdravotní péče. První z uvedených se zaměřuje na oblast léčby, u druhého se priority mění každá rok podle potřeby. Posledními programy v rámci Ministerstva zdravotnictví jsou programy "Péče o děti a dorost" a "Prevence kriminality". Program Péče o děti a dorost podporuje zájem o aktivní vztah a odpovědnost ke zdraví u dětí a mládeže. V programu Prevence kriminality se priority tohoto programu mění každoročně podle potřeby. V minulých letech se jednalo například o program "Děti a digitální média". Tento program byl zaměřen na kyberšikanu u dětí a mladistvých, což je v současné době stále větší problém.

5.2.5 Programy Ministerstva práce a sociálních věcí

Ministerstvo práce a sociálních věcí podporuje prevenci prostřednictvím Dotace na podporu rodiny pro nestátní neziskové organizace. Dotační program má zajistit podporu služeb pro rodiny, které mají preventivní a podpůrný charakter. *"Služby mají posilovat rodičovské kompetence, zkvalitňovat rodinné vztahy, podporovat rodiny v péči o děti, jejich výchově a při sladování práce a rodiny, a napomáhat při předcházení a řešení krizových situací v rodině, včetně domácího násilí, týrání a zneužívání dětí."* Cílem je tedy posilovat význam rodiny pro společnost a poskytování komplexní pomoci rodině jako celku.

5.2.6 Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky

Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky se zabývá programem Protidrogové politiky. *"Projektem pro účely dotačního řízení se rozumí soubor věcného, časového a finančního vymezení aktivit realizovaných v oblasti protidrogové politiky, jejichž cílovou skupinou jsou uživatelé návykových látek a patologičtí hráči, jejichž financování je podmíněno certifikací odborné způsobilosti pro uživatele drog a preventivní programy, jejichž financování je podmíněno certifikací programů prevence rizikového chování."*⁵⁹

5.2.7 Další formy financování

Primární prevence rizikového chování u dětí a mládeže je dále financována kraji, městy a obcemi z jejich rozpočtů. Tyto subjekty financují školy, školská zařízení či nestátní neziskové organizace a jiné, které pracují s mládeží na jejich území.

Zdrojem financí jsou dále také strukturální fondy EU – Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání. Z těchto fondů jsou vyčleněny finance, které jsou určeny na podporu škol v celé republice. Ze získaných financí je následně možné financovat školní asistenty, psychology nebo speciální pedagogy.

---

⁵⁹ <https://prevencekriminality.cz/prevence-kriminality/dotacni-programy/>

6 Prevence kriminality v rámci MŠMT

V rámci prevence se MŠMT zabývá prevencí primární. Konkrétně je tato problematika v kompetenci oddělení institucionální výchovy a prevence. MŠMT v rámci prevence zodpovídá za mnoho činností. Mezi nejdůležitější patří vytvoření koncepce, obsahu a koordinace primární prevence rizikového chování u dětí a mládeže v působnosti ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy nebo zpracovávání materiálů týkající se primární prevence rizikového chování mládeže. Dále se jedná o přípravu legislativních materiálů, plnění rozličných úkolů, přípravu, vyhlášení a administraci dotačních programů a následné vyhodnocení a kontrola dotovaných subjektů, spolupráci s krajskými školskými koordinátory a metodiky prevence, certifikaci programů primární prevence, účastenství v pracovních skupinách, přijímání opatření k efektivní primární prevenci nebo administraci, kontrolu a vyhodnocení programů. MŠMT také zabezpečuje schvalování všech školních tiskopisů týkající se primární prevence či přípravu podkladů, které jsou projednávány ve vládě. Následně se podílí na realizaci toho, co se ve vládě schválí, na zadávání dalších úkolů výzkumným pracovištím a vyhodnocení jejich výsledků, osvětě a propagaci primární prevence, meziresortní spolupráci, a to i v Evropské společnosti pro výzkum prevence a v neposlední řadě na spolupráci s poradními orgány vlády, profesními sdruženími, školami, organizacemi i veřejností.

K prevenci kriminality se samozřejmě pojí i mnoho zákonů a vyhlášek. Ze zákonů se jedná zejména o Zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, Zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon, Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů a Zákon č. 562/2004 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím školského zákona. Z vyhlášek se jedná zejména o Vyhlášku č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. Dále se tomuto tématu věnují následující kapitoly.

6.1 Doporučení a pokyny MŠMT v rámci primární prevence

MŠMT také, jak bylo již napsáno výše, vydává mnoho doporučení a pokynů týkající se primární prevence. Mimo jiné se jedná například o doporučení týkající se přístupu k žákům a studentům s poruchami autistického spektra, jejichž cílem je podpora pedagogických pracovníků při vzdělávání takovýchto žáků nebo metodický pokyn k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních, jehož cílem je pomoci školám při řešení problému šikany. Velký význam má metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže. *"Metodické doporučení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů (dále jen "žák") ve školách a školských zařízeních vymezuje aktuální terminologii, která je v souladu s terminologií v zemích EU a začlenění prevence do školního*

vzdělávacího programu a školního řádu, popisuje jednotlivé instituce v systému prevence a úlohu pedagogického pracovníka, definuje školní preventivní program, doporučuje postupy škol a školských zařízení při výskytu rizikových forem chování dětí a mládeže.⁶⁰ Toto metodické doporučení má svoji úvodní část a mnoho příloh. Mezi tyto přílohy patří pokyny týkající se rizikového chování v dopravě, poruch příjmu potravy, syndromu CAN, školní šikany, kyberšikany, homofobie, extremismu, rasismu, xenofobie, antisemitismu, vandalismu, záškoláctví, krádeží, krizových situací spojených s násilím, netolismu, sebepoškozování, nových náboženských hnutí, rizikového sexuálního chování, příslušnosti k subkulturám, domácího násilí nebo hazardního hraní.

6.2 Strategie a koncepce MŠMT

Jak již bylo řešeno, škola má na vývoj jedince velmi významný vliv a jejím působením lze do určité míry nahradit nedostatečné rodinné či sociální zázemí a podporu, čímž přispívá k pozitivnímu formování osobnosti mládeže. Využívání primární prevence rizikového chování v České republice je možné sledovat od 90. let 20. století. V této době byla prevence zaměřena zejména na protidrogovou prevenci. V roce 2005 došlo k vytvoření standardů, které specifikují základní požadavky na kvalitu preventivních programů zaměřujících se na prevenci užívání návykových látek. Dalším významným krokem bylo v roce 2013 schválení Standardů odborné způsobilosti poskytovatelů programů školské primární prevence rizikového chování, které se týkají také dalších forem rizikového chování jako šikany nebo záškoláctví atp. Mimo to byla také důležitá systematizace primární prevence a vznik projektů VYNSPI I. a VYNSPI II, které byly realizovány Klinikou adiktologie 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy, a to ve spolupráci s MŠMT. Právě MŠMT má v rámci primární prevence rizikového chování velmi významnou roli, jelikož plní mnoho významných úkolů, které jsou blíže popsány výše.

*"Dne 8. března 2019 byla schválena Vládou ČR Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019 – 2027 a Akční plán realizace Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019 - 2021."*⁶¹ Tato Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019 - 2027 (dále jen Národní strategie 2019 - 2027) vychází z vyhodnocení stejné strategie, která byla uplatňována v období let 2013 - 2018 a navazuje na ni. Národní strategie 2019 – 2027 byla tvořena za podpory mnoha odborníků z oblasti primární prevence rizikového chování, zástupců státní správy a samosprávy, zástupců škol, nestátních neziskových organizací či odborných společností. Také vychází z dalších dokumentů jako například ze Strategie vzdělávací politiky ČR nebo Akčního plánu

---

⁶⁰ <https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuzeni-a-pokyny>

⁶¹ <https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/strategie-a-koncepce-ap-msmt>

inkluzivního vzdělávání a dalších. Jedná se o základní strategický dokument MŠMT zabývající se primární prevencí rizikového chování v České republice. Národní strategie 2019 – 2027 obsahuje základní pilíře politiky primární prevence, k nimž jsou stanoveny cíle a priority. Na základě toho jsou vytvořeny akční plány, které na sebe průběžně navazují a jejichž cílem je dosažení vytčených cílů.

Hlavními funkcemi Národní strategie 2019 – 2027 jsou stanovení základního rámce primární prevence rizikového chování dětí a mládeže v České republice na uvedené období, stanovení základních cílů a priorit a informování odborné i laické veřejnosti o cílech a prioritách.

6.2.1 Principy Národní strategie

Principy Národní strategie 2019 – 2027 jsou následující:

- Partnerství a společný postup
- Komplexní řešení problematiky primární prevence rizikového chování
- Kontinuita působení a systematičnost plánování
- Uplatňování ověřených dat a hodnocení efektivity
- Racionální financování a garance kvality služeb
- Zacílení a adekvátnost informací i forem působení
- Včasný začátek preventivních aktivit
- Pozitivní orientace primární prevence
- Orientace na kvality postojů a změnu chování

6.2.2 Cíle Národní strategie

*"Hlavním cílem Národní strategie 2019 – 2027 je prostřednictvím efektivního systému primární prevence, fungujícího na základě komplexního působení všech na sebe vzájemně navazujících subjektů, snížit míru rizikového chování u dětí a mládeže a minimalizovat jeho vznik."*⁶² Na tento hlavní cíl navazuje šest hlavních pilířů politiky primární prevence - systém, koordinace, legislativa, vzdělávání, financování a monitoring, hodnocení a výzkum.

---

⁶² https://www.msmt.cz/uploads/narodni_strategie_primarni_prevence_2019_27.pdf

6.2.2.1 Systém

Systém primární prevence je v České republice rozčleněn na tři základní úrovně, které jsou definovány cílovou skupinou. První úroveň je všeobecná primární prevence, která je zaměřena na běžnou populaci dětí a mládeže, kde jedinci nejsou ve zvýšené míře ohroženi rizikovým chováním. Tato prevence je tedy zabezpečována středoškolským vzděláním, základním lektorským výcvikem a realizují ho například i záchranáři či policisté. Tato úroveň prevence je zaměřena zejména na zamezení užívání návykových látek a dalších forem rizikového chování např. šikany. *"Selektivní primární prevence se zaměřuje na skupiny osob, u kterých jsou ve zvýšené míře přítomny rizikové faktory pro vznik a vývoj různých forem rizikového chování, jsou tedy více ohrožené (např. zvýšeně vystavené působení rizikových faktorů) než jiné skupiny populace."*⁶³ Jedná se tedy o jedince, kteří pocházejí z problémových rodin, ve kterých se vyskytuje nadměrné užívání alkoholu či jiných návykových látek rodiči, domácí násilí atp. Pro práci se skupinou takových jedinců je již potřeba větší odbornosti, a proto je požadován dostudovaný bakalářský program VŠ a je vykonávána speciálními pedagogy, psychology, adiktology. Třetí úroveň představuje indikovaná primární prevence, která je zaměřena na jedince, kteří jsou vystaveni velmi rizikovým faktorům. U těchto dětí je vysoká pravděpodobnost vzniku rizikového chování nebo se už často rizikově chovají. Pro práci s takovou skupinou je zapotřebí magisterský stupeň vzdělání na VŠ a může ji vykonávat speciální pedagog, psycholog či adiktolog s dvou či víceletou praxí.

6.2.2.2 Koordinace

*"Koordinace aktivit zaměřených na prevenci rizikového chování, jejíž cílem je uvádět ve vzájemný soulad aktivity jednotlivých participantů, předmětem jejího zájmu je široké spektrum na sebe navazujících a vzájemně se doplňujících vzdělávacích, kontrolních a evaluačních opatření, uskutečňovaných na mezinárodní, národní, krajské a místní úrovni."*⁶⁴ Cílem koordinace je sjednocení postupů, spolupráce, sběr dat a jejich vyhodnocení. Základním předpokladem úspěchu je právě spolupráce mezi jednotlivými subjekty. Koordinace aktivit probíhá na dvou úrovních – centrální a krajské. Jsou využívány horizontální a vertikální postupy a nástroje. Horizontální úroveň koordinace je založena na spolupráci MŠMT a jednotlivými věcně příslušnými resorty a ústředními orgány státní správy. Tato spolupráce je nezbytná pro efektivní realizaci primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na školách. Jedná se tedy o spolupráci MŠMT, Ministerstva zdravotnictví, Ministerstva vnitra – Republikový výbor pro prevenci kriminality, Úřad vlády České republiky – Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky a

---

⁶³ https://www.msmt.cz/uploads/narodni_strategie_primarni_prevence_2019_27.pdf
strana 11

⁶⁴ https://www.msmt.cz/uploads/narodni_strategie_primarni_prevence_2019_27.pdf
strana 12

Ministerstvo dopravy. *"Vertikální úroveň koordinace usiluje o sladování jednotlivých aktivit na regionální a místní úrovni (tj. krajské i obecní) tak, aby byly zohledňovány místní podmínky a potřeby a současně, aby realizovaná opatření a intervence byly uskutečňovány v souladu s hlavními cíli, principy a postupy doporučenými Národní strategií primární prevence."*⁶⁵ MŠMT na této úrovni metodicky vede a koordinuje činnost jednotlivých subjektů. Těmito subjekty jsou krajský školský koordinátor prevence, metodik prevence v pedagogicko-psychologické poradně a školní metodik prevence.

6.2.2.3 Legislativa

Legislativu v oblasti primární prevence tvoří Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, což je základní legislativní dokument. S tímto zákonem úzce souvisí vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, která je velice důležitá, jelikož vymezuje základ systému školské prevence, přiděluje kompetence subjektům primární prevence, ukládá školám povinnost zpracovávat a uskutečňovat preventivní program školy a také určuje rozsah činnosti školských poradenských zařízení. Dále se jedná o vyhlášku č. 27/2016 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se specifickými vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných a vyhlášku č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání. Dalším zákonem je zákon č. 653/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů a na něj navazuje jako prováděcí předpis vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků. Důležitým prováděcím předpisem je také Nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučování, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků. Dále se jedná o zákon č. 109/2002 Sb., o zařízeních ústavní výchovy, ochranné výchovy a zařízeních preventivně výchovné péče, zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami způsobenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami – nahrazen zákonem č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek.

6.2.2.4 Vzdělávání

V oblasti primární prevence sehrává vzdělávání významnou roli. Pokud není na vzdělání kladen dostatečný důraz, pak nejsou preventivní služby poskytovány kvalitně a efektivně. Bohužel v současné době platí, že v české republice neexistuje dostatek subjektů, o nichž by bylo možné říct, že poskytují efektivní primární prevenci, a to právě z důvodu nekoordinovaného a nejednotného systému vzdělávání. Velkým problémem je i nedostatek kvalifikovaných školních metodiků prevence. Jedním ze základních cílů

---

⁶⁵ https://www.msmt.cz/uploads/narodni_strategie_primarni_prevence_2019_27.pdf
strana 16

v oblasti vzdělávání je v Národní strategii 2019 – 2027 vzdělávání krajských školských koordinátorů prevence a metodiků prevence v pedagogicko-psychologických poradnách a vzdělávání i ostatních pracovníků školských poradenských zařízení a pracovníků středisek výchovné péče. Důležité je rovněž vzdělávání třídních učitelů a ředitelů škol.

6.2.2.5 Evaluace

Aby byla primární prevence účinná, je zapotřebí uplatňovaná opatření důsledně monitorovat a vyhodnocovat, případně je různě upravovat podle potřeby a v návaznosti na vývoj trendů rizikového chování. *"Evaluace preventivního programu je systematické shromažďování, analyzování a interpretování informací o přípravě, průběhu a intervence a možných účincích na cílovou skupinu."*⁶⁶ Evaluace by měla proběhnout u každého programu, který je hrazen z veřejných prostředků, aby bylo ověřeno, zda je vhodný a přínosný či ne.

6.2.3 Akční plány

Akční plány slouží k dosažení cílů, které byly stanoveny v Národní strategii 2019 – 2027. Vždy je zde uveden termín a indikátor jeho splnění a také finanční prostředky, které jsou k realizaci potřeba. Tyto akční plány na sebe navazují ve třech etapách, tedy vždy po 3 letech. Akční plán bude také vždy po jednotlivé etapě vyhodnocován a na základě tohoto vyhodnocení bude tvořena etapa další.

První etapa akčního plánu na období let 2019 – 2021 zahrnovala analýzu stávajícího stavu, vymezení silných a slabých stránek stávajícího systému a nastavení efektivního systému. Ve druhé etapě, probíhající v letech 2022 – 2024 je úkolem ověření nastavené realizace a průběžná evaluace nastaveného prostředí. Poslední etapa bude probíhat v letech 2025 – 2027, kdy by mělo dojít k vyhodnocení nastavených změn a v případě negativních zjištění by měly být definovány a implementovány úpravy.

Akční plán realizace Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019 – 2021 je tedy zaměřen na pilíře této strategie, tedy na systém, koordinaci, legislativu, vzdělávání, financování a monitoring, hodnocení a výzkum. Hlavními prioritami v pilíři "systém" bylo vymezit a ustálit jednotnou terminologii, stabilizovat přístupy, metody a nástroje efektivní primární prevence a vydefinovat a sjednotit parametry výkonů v primární prevenci. V pilíři "koordinace" byla snaha

---

⁶⁶ https://www.msmt.cz/uploads/narodni_strategie__primarni__prevence__2019__27.pdf
strana 39

vyjasnit a harmonizovat role jednotlivých resortů, Národního ústavu pro vzdělávání, Národního institutu pro další vzdělávání a České školní inspekce. Dále se jednalo o stanovení rolí a potřeb jednotlivých aktérů vertikální úrovně školské primární prevence a také ostatních realizátorů primární prevence rizikového chování. Cílem bylo také zrevidovat a aktualizovat systém metodického vedení krajských školských koordinátorů prevence, metodiků prevence a školních metodiků prevence a také resortní, meziresortní a jiné spolupráce. Následuje pilíř "legislativa", kde byla snaha jej obsahově a terminologicky aktualizovat. Aktualizace se týkala zákona č. 561/2004 Sb. a jeho prováděcích předpisů, zákona č. 563/2004 Sb. a jeho prováděcích předpisů a právních předpisů v působnosti jiných resortů, a to s cílem jasného vymezení terminologie, rolí a kompetencí jednotlivých aktérů a případného vytvoření nezbytných nových legislativních dokumentů. Dále bylo cílem aktualizovat stávající a vytvořit nové metodické pokyny a doporučení. Hlavními prioritami pilíře "vzdělávání" bylo zvýšit znalosti, dovednosti a kompetence školních metodiků prevence, metodiků prevence v pedagogicko-psychologických poradnách a dalších pracovníků školských poradenských pracovišť, pracovníků středisek výchovné péče a krajských školských koordinátorů prevence. Další prioritou bylo implementovat pilíř primární prevence rizikového chování do pregraduálního studia pedagogických fakult, funkčního studia pro ředitele škol a inspektorů české školní inspekce za účelem zvýšit vědomosti, kompetence a schopnosti budoucích pedagogických pracovníků, ředitelů škol a školních inspektorů. V pilíři "financování" šlo o zabezpečení financování, zmapování systému financování a vytvoření takového systému. Poslední pilíř "monitoring, hodnocení a výzkum" byl zaměřen na nastavení, zavedení a využití systému sběru dat, zaměřujících se na výskyt rizikového chování a poskytování programů primární prevence. Další prioritou bylo ověřit a zajistit aktualizovaný systém hodnocení kvality jednotlivých programů, připravit a zavést nástroje evaluace účinnosti programů a připravení a zavedení nástrojů pro měření efektivity programů.

7 Školní metodik prevence

Problémová mládež se vyskytuje na všech typech škol. *"Vyvstává tedy jednoznačně potřeba hledat metody a modifikované přístupy, které by u těchto dětí a mládeže minimalizovaly až eliminovaly riziko sociálního a společenského selhání."*⁶⁷ Tímto se zabývá právě školní metodik prevence, což je odborně připravený pedagog pro výchovné poradenství v oblasti prevence. Činnosti školního metodika prevence jsou uvedeny ve vyhlášce 197/2016 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. Školní metodik prevence se tedy zabývá hlavně

---

⁶⁷ TYŠER, Jiří. *Školní metodik prevence: soubor materiálů*. Most: Hněvín, 2006. ISBN 80-86654-17-6. Strana 7

sledováním chování dětí a mládeže, případně zjišťováním negativních jevů a poruch. Pracuje s dětmi i jejich rodinami, dále také s institucemi v šíření dalších výchovných a prevenčních postupů, pracovníky školy a také s Policií ČR, městskou policií, městskými a obecními úřady. Osoba, která se chce stát školním metodikem prevence, musí podstoupit školení v rozsahu minimálně 250 hodin a musí splňovat další kritéria, která jsou blíže uvedena v následujících podkapitolách. Metodici prevence mohou dále čerpat z časopisu Prevence, který je pro ně určen a poskytuje informace, metodiku různých forem prevence a návody, jak postupovat v určitých situacích.

7.1 Činnost školního metodika prevence

Náplň práce školního metodika prevence pokrývá zejména tři základní oblasti. Jedná se o metodickou a informační činnost, práci se žáky s výukovými či výchovnými problémy a také o specifické oblasti jejich působení. Jeho základním úkolem je tvorba a kontrola minimálního preventivního programu školy, který je určen přímo pro žáky a pedagogy dané školy a jeho cílem je zlepšení školního klimatu a minimalizování závadového chování ve škole i mimo ni. Blíže je tento preventivní program rozebrán níže.

Metodická a informační činnost spočívá v usměrňování a sjednocování prevenční činnosti třídních učitelů, kterým také poskytuje obsahovou a metodickou pomoc, v uskutečňování prevenční činnosti u těch žáků, kteří to potřebují, v podávání návrhů a doporučení vedení škol, ve sledování změn v právních předpisech a v obeznámení o tom ostatní pedagogů, ve svém sebevzdělávání v dané oblasti a také v úzké spolupráci se školním psychologem, výchovným poradcem a vedením školy.

Při práci s žáky s výukovými a výchovnými problémy se soustředí na pomoc třídním učitelům takové děti detekovat a následně takovým dětem věnuje zvýšenou pozornost. Učitelům dále pomáhá shromažďovat podklady pro konkrétní psychologická či speciálně pedagogická vyšetření problémových dětí. Dále se podílí na vypracování individuálních plánů pro problémové děti a na prevenčních programech, které jsou zaměřené a nápravu takových žáků.

Ze specifických oblastí se jedná zejména vytipování žáků nadaných a talentovaných, kterým se následně snaží navrhnout péči, směřující k využití jejich nadání. Dále pomáhá s řešením konfliktních situací, které mohou nastat mezi rodičem a učitelem, učitelem a žákem nebo žákem a žákem. Sleduje projevy zneužívání návykových látek, popřípadě projevy jiných sociálně patologických jevů a navrhuje opatření pro nápravu a v neposlední řadě zajišťuje koordinaci a spolupráci při osvětových a konzultačních akcích, týkajících se problematiky návykových látek a sociálně patologických jevů. S vedením školy také zajišťuje potřebnou spolupráci s orgány státní správy a samosprávy např. se sociálním kurátorem, Policií ČR nebo krizovým centrem.

Mimo již uvedené, zajišťuje školní metodik prevence mnoho dalších, potřebných aktivit. Jedná se například o koordinaci přípravy Minimálního preventivního programu a jeho následné zavádění na školách nebo jiných školských zařízeních nebo o odbornou a metodickou činnost, při zavádění oblasti preventivní výchovy (např. etická a mravní výchova) do výuky. Učitelům poskytuje mnoho informací z oblasti prevence a také je informuje o vhodných preventivních aktivitách. Dále navrhuje vhodné materiály pro realizaci Minimálního preventivního programu. Velký význam má jeho spolupráce např. s okresním metodikem preventivních aktivit nebo krajským školským koordinátorem prevence, přičemž se také účastní porad, které jsou těmito pracovníky organizovány a následně přenáší takto získané informace do školy. Spolupráci navazuje také se školskými a dalšími krizovými, poradenskými a preventivními zařízeními a se zařízeními, která realizují vzdělávání v prevenci nebo s institucemi zajišťujícími sociálně právní ochranu dětí a mládeže. Dále také zpracovává podklady, týkající se Minimálního preventivního programu školy nebo školského zařízení buďto pro okresního metodika prevence nebo krajského školského koordinátora prevence.

7.2 Charakteristika školního metodika prevence

Pozici školního metodika prevence by měla vykonávat osoba, jež je pedagogickým pracovníkem, vzdělaným v oblasti pedagogiky, speciální pedagogiky a psychologie se zaměřením na problematiku rizikového chování a má předpoklady a také chuť k tomu, aby tuto pozici vykonávala. Podmínkou je minimálně 2 roky pedagogické praxe, minimálně 250 hodin školení, důvěra dětí a přirozená autorita kolegů a schopnost rozvíjet se v dané oblasti. Jeho povinností je seznámit ředitele školy s programem, který chce realizovat a přimět ho k samotné realizaci.

Po nástupu na tuto pozici je důležité, aby školní metodik prevence zajistil materiální, ale i finanční zabezpečení pro realizaci všech souvisejících aktivit a dohodnul základní pravidla realizace programu. Následně je důležité seznámit i ostatní pedagogy s daným programem a jejich začlenění do programu i v rámci jejich předmětů. Velmi důležité je zajistit spolupráci s vedením školy, výchovným poradcem a školním psychologem. Dále by měl shromáždit veškeré potřebné informace o institucích, organizacích a odbornících, kteří se oblastí prevence zabývají v daném okrese. Zodpovídá také za řádně vedené místo, kde budou důležité informace, týkající se programu, které bude dostupné jak žákům a jejich rodičům, tak ostatním pedagogům. Zejména na třídních schůzkách by měl informovat rodiče o záměrech programu a propagovat tento program i v tisku, na internetu, ve školním rozhlase atp. Důležité je vedení vlastních záznamů v průběhu celého školního roku a jejich následné vyhodnocení a také zpětná vazba, např. pomocí slohových prací nebo schránek důvěry.

Školní metodik prevence spolupracuje zejména s nízkoprahovými zařízeními, lékaři, sociálními kurátory, probačními pracovníky soudu, Policií ČR i s městskou policií, okresním nebo krajským metodikem prevence a s dalšími orgány státní správy a

místní samosprávy, obecními úřady a úřady práce a také s dětskými domovy mládeže, sportovními a zájmovými organizacemi nebo s centry volného času dětí a mládeže a mnoho dalšími subjekty.

7.3 Minimální preventivní program

Jak bylo již řečeno v předchozích kapitolách a podkapitolách této práce, hlavním úkolem školního metodika prevence je vytvoření tzv. minimálního preventivního programu. Minimální preventivní program je základním nástrojem prevence a školy a školské zařízení jsou povinné jej realizovat. Pro jeho zpracování je možné využít aktualizované informace, které se nacházejí v dokumentech MŠMT, a které je možné nalézt na webových stránkách MŠMT. Školní metodik prevence tento program zpracovává v souladu s metodickým pokynem MŠMT k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže č. j. 14514/2000-51 a úzce spolupracuje a okresním nebo krajským metodikem prevence.

Minimální preventivní program se skládá z několika částí. Jedná se o obecné zásady, rozdělení podle věku, spolupráci s jinými subjekty a postup v případě zaznamenání rizikového chování, jako například zneužívání návykových látek.

Obecnými zásadami se řídí všichni pedagogové na dané škole. Snaží se vytvářet příznivé školní prostředí, optimální podmínky pro výuku a důvěryhodný vztah mezi osobou pedagoga a žákem, případně jeho rodiči. Každý pedagog by měl ustavičně sledovat aktuální potřeby žáků a včas odhalovat poruchy vývoje nebo učení u dětí. Důležitá je také propagace mimoškolních aktivit – kroužky, sport aj. Každý pedagog by také měl dětem vysvětlit smysl života a ukázat jim životní perspektivy. Důležité je posilovat dětem sebevědomí a učit je novým věcem, a to i za předpokladu potřeby překonávat problémy.

Aktivity školy, školního metodika prevence a jednotlivých pedagogů musí být samozřejmě přizpůsobeny věku dětí. Jiné aktivity budou vhodné pro základní školy a jiné pro střední školy. Pro děti z druhého stupně základní školy nebo ze střední školy jsou vhodné např. následující aktivity:

- promítání filmů s protidrogovou tematikou,
- besedy se školním metodikem prevence, popřípadě se zástupcem z Policie ČR,
- systematická profesní příprava,
- komunikace s rodiči,
- zřízení schránek důvěry,
- vytváření podmínek pro smysluplné využití volného času dětí,
- stanovení hodiny konzultace se školním metodikem prevence.

Spoluprací školního metodika prevence se rozumí spolupráce s výchovou poradkyní, ostatními pedagogy, školním psychologem, rodiči, obcí či krajem.

V případě odhalení rizikového chování je nutné celou věc diskrétně vyšetřit, pohovořit si s dotyčným dítětem a jeho rodiči. V případě akutních případů jako je prokazatelné ovlivnění drogou, je nutné obeznámit odbor sociální péče, popřípadě Policii ČR (dealerství). Vhodné je také zajistit besedu s odborníkem na danou problematiku, tedy s lékařem, psychologem nebo vyškoleným policistou.

Prevence může být zakomponována i do běžných předmětů. V rámci biologie mohou být děti informovány o přírodních látkách, které obsahují rostliny, a které jsou toxické a návykové nebo o kožních problémech, které jsou výsledkem užívání návykových látek. Důležitým předmětem v rámci prevence rizikového chování může být dále především chemie (toxické látky, drogy), rodinná výchova, občanská výchova, český jazyk ale i matematika. Z uvedeného tedy vyplývá, že prevenci rizikového chování lze začlenit téměř do každého předmětu a záleží tedy jen na daném pedagogovi, zda se o to pokusí, či nikoli.

8 Krizové situace ve škole – aktivní střelec (AMOK)

Problematika krizových situací, které se týkají aktivních střelců, jsou doménou zejména v USA, avšak je chybou se domnívat, že k takové situaci nemůže dojít i v ČR. Z tohoto důvodu je důležité, aby byly školy a školská zařízení na takovou situaci připraveni. Vedoucí školy a školských zařízení musí vědět, jak se v takové situaci chovat a jaké kroky činit, aby nedošlo k újmě na zdraví nebo životech zaměstnanců a žáků. Dále tuto problematiku řeší zejména Policie ČR. Důležité je mít dostatek informací k této problematice, zejména o základních faktech, rizikových prvcích nebo doporučených postupech při řešení této krizové situace. K doporučenému postupu je nezbytné zhlédnout instruktážní video. Lépe pochopit takovou situaci mohou pomoci i kazuistiky vybraných případů.

"Útok tzv. aktivního střelce, v policejní terminologii označovaný termínem AMOK, je specifický typ ozbrojeného útoku, při kterém útočí nejčastěji jednotlivci."⁶⁸ Aktivní střelec si ve většině případů nevybírá konkrétní oběti, jelikož jeho cílem je jen zabít co nejvíce lidí. Z tohoto důvodu nevyjednávají, jelikož pro ně není o čem vyjednávat a používají mnoho druhů zbraní, nejčastěji výbušniny a střelné zbraně, pomocí

---

⁶⁸ KOVAŘÍKOVÁ, Miroslava. *Krizové situace ve škole: bezpečnostní problematika ve školní praxi*. Praha: Grada, 2020. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2731-8. Strana 75

kterých lze usmrtit opravdu hodně lidí během krátké doby. Pokud útočí aktivní střelec na střední škole, pak je pachatelem nejčastěji absolvent nebo vyloučený student, popřípadě současný student školy. Pachatele lze odhalit ještě před realizací útoku, a to pozorováním rizikovým prvků, které jsou pro AMOK typické. Těmito prvky jsou:⁶⁹

- nebezpečné komentáře ("kdybych mohl zabít co nejvíce lidí"),
- obdiv ke zbraním,
- určitá zvláštnost (fyzická, emocionální, sociální),
- reaktivní chování (problém u jiných),
- tichý, nevýrazný, nenápadný – osamělý,
- není přímo fyzicky agresivní,
- verbální nenávisť, psaní deníků, zájem o násilí,
- sklon obviňovat okolí za své neúspěchy,
- přestupky,
- o svých úmyslech dopředu mluví ve škole,
- záliba v morbidních věcech,
- paralelní život.

V případě útoku je důležité dodržovat doporučený postup. Management školy by se měl uzamknout v pracovně a komunikovat s krizovou linkou, kde se dozví důležité informace pro další postup. Žáci a učitelé by se měli snažit co nejrychleji opustit místo útoku nebo se alespoň schovat v nějaké třídě, uzamknout dveře, ustoupit od nich a lehnout si na zem, nejlépe ke stěně, dál od oken. Pokud mají okna žaluzie, je vhodné je zatáhnout, aby měl útočník ztíženou pozici, v případě útoku z venku. Důležité je také ztišit mobilní telefony a jinou techniku, varování ostatních, a především informovat policii.

Po útoku je vhodná policejní intervence a psychologická pomoc. Naopak nevhodné je situaci dramatizovat a budovat pomníčky, které celou situaci neustále připomínají.

Z hlediska prevence je nejdůležitější informovanost učitelů a žáků o dané problematice, a to za pomoci nejrůznějších besed nebo i prostřednictvím zapojení rodičů. Škola by také měla zabezpečit vstup do budovy nejméně vrátným, který bezpečně pozná, kdo do školy patří a kdo ne, popřípadě za pomoci různých čipů a podobně. Vhodné je mít ve škole bezpečný objekt, do kterého je možné se v případě potřeby schovat a také řádné označení místností, pater a chodeb, pro lepší orientaci při případné evakuaci. Důležité je také mít zpracované krizové plány, systematicky pracovat na pozitivních vztazích na škole, etická, mediální výchova a příprava na zátěžové situace.

---

⁶⁹ KOVAŘÍKOVÁ, Miroslava. *Krizové situace ve škole: bezpečnostní problematika ve školní praxi*. Praha: Grada, 2020. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2731-8. Strany 76 – 77 – přímá citace toho rozdělení

PRAKTICKÁ ČÁST

9 Hypotézy a metodika práce

Důvodem uskutečnění výzkumu byla potřeba získat subjektivní názory pedagogických pracovníků středních škol v okrese Plzeň – město a dále také informace od Krajského ředitelství policie Plzeňského kraje jakožto představitele represivní ale také preventivní složky. Empirické šetření bylo uskutečněno v období od 1. března do 30. dubna. Dotazováno bylo celkem 25 středních škol ve zmíněné lokalitě. Odpovědi byly získána od 22 středních škol, které se do výzkumu zapojili. Za PČR byla oslovena koordinátorka prevence Oddělení tisku a prevence Krajského ředitelství policie Plzeňského kraje. kpt. Mgr. Hana Kroftová.

9.1 Hypotézy

Výzkumem prevence bezpečnostních rizik na středních školách ve spolupráci s PČR byly stanoveny a ověřovány následující hypotézy:

Hypotéza č. 1 Střední školy ve sledované lokalitě se nezapojují do preventivních programů Policie České republiky.

Hypotéza č. 2 Navázání spolupráce je nadměrně zatížené administrativou.

Hypotéza č. 3 Preventivní programy nabízené PČR reflektují současné potřeby prevence bezpečnostních rizik na středních školách.

Hypotéza č. 4 Na prevenci proti AMOKovým situacím střední školy s PČR nespolupracují.

Z výzkumné části práce vyplynou skutečnosti, které mohou být využity jako doporučení v edukační praxi SOŠ a také jako návrhy pro spolupráci mezi SOŠ a PČR.

9.2 Metody sběru dat

V praktické části bakalářské práce byla na základě studia odborné literatury zvolena kvantitativní výzkumná metoda – dotazníkové šetření. Jedná se o metodu, pomocí které lze získat značné množství informací od široké cílové skupiny za poměrně krátký časový úsek, včetně možnosti efektivního vyhodnocování výsledků.

Dotazníkovým šetřením byli přímo osloveni školní metodici prevence, výchovní poradci a školní psychologové. Tedy pedagogičtí pracovníci zabývající se prevencí rizikového chování. Další subjekty, které mohli dotazník vyplnit byli třídní učitelé případně i zástupci vedení škol, přestože nebyli přímo osloveni. Tyto odpovědi byly selektovány. Dotazník je souborem 23 uzavřených, 7 polouzavřených a 6 otevřených otázek, které jsou zaměřeny na zkušenosti a názory dotazovaných. Dotazník je jako příloha této práce.

Vzhledem k nutnosti získání relevantních odpovědí ze strany PČR k následné komparaci a vyvození závěrů byl pro pokračování výzkumu zvolen individuální rozhovor jakožto kvalitativní metoda. Pro rozhovor byl připraven soubor otevřených otázek na téma prevence bezpečnostních rizik na středních školách. Rozhovor byl zaznamenán písemně a je součástí příloh této práce.

10 Výsledky výzkumu

10.1 Dotazník – střední školy

- 1) Uvedte název školy.

Z důvodu orientace mezi oslovenými středními školami a přehlednosti v závěrečném vyhodnocení bylo po subjektech žádáno vyplnění názvu školy. Vzhledem ke konkretizovanému vzorku dotazovaných škol situovaných v okrese Plzeň – město bylo uvedením názvu školy také možné vyřadit případné odpovědi škol mimo cílovou skupinu.

- 2) Jakou funkci na škole zastáváte?

Dotazníkové šetření je zaměřeno především na školní metodiky prevence, výchovné poradce a školní psychology. Toto zaměření bylo zvoleno za účelem získání relevantních informací od pracovníků, kteří se problematikou prevence zabývají.

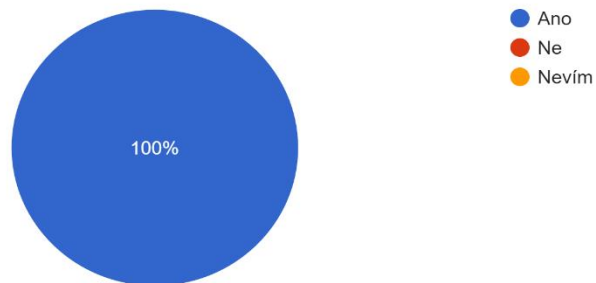
- 3) Působí na škole metodik prevence, výchovný poradce a psycholog? (Výběr z nabízených odpovědí)

Cílem této otázky bylo zjištění, jací pedagogičtí pracovníci se na škole zabývají prevencí. Z celkově 22 dotazovaných školských zařízení, 8 odpovědělo, že na škole působí všichni v dotazu uvedení, ve 13 odpovědích bylo uvedeno, že na škole působí metodik prevence a výchovný poradce a pouze v 1 případě na škole působí pouze výchovný poradce. Z výsledků vyplývá, že na školách je prevence personálně zajištěna. Ovšem je nutné si uvědomit, že tito pracovníci jsou pedagogové, kteří vedle vzdělávací činnosti navíc zajišťují prevenci.

4) Je na škole stanoven minimální preventivní program?

Graf č. 1 Minimální preventivní program

Je na škole stanoven minimální preventivní program?
22 odpovědí

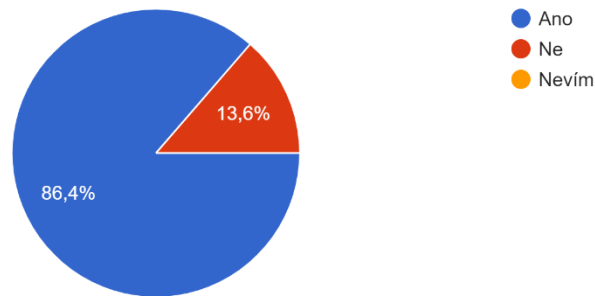
Zdroj: Vlastní zpracování

V této otázce 100 % dotazovaných odpovědělo „Ano“. Kladná odpověď vychází z povinnosti dle vyhlášky č. 75/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních dle Školského zákona č. 561/2004 Sb. Jde o dotaz uvádějící do problematiky.

5) Je na škole stanoven školní preventivní program (strategie prevence sociálně patologických jevů)?

Graf č. 2 Strategie prevence sociálně patologických jevů

Je na škole stanoven školní preventivní program (strategie prevence sociálně patologických jevů)?
22 odpovědí

Zdroj: Vlastní zpracování

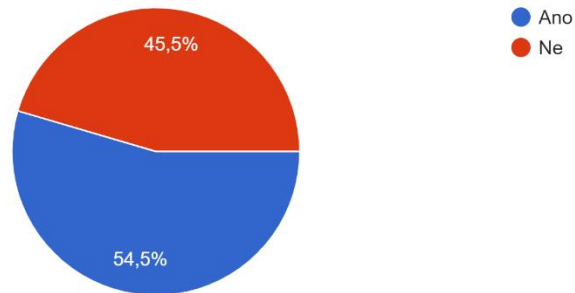
Dotaz navazuje na otázku č. 4. a dále rozlišuje, zdali školy sestavují podrobnou strategii sociálně patologických jevů dle specifik dané školy. Zde 86,4 % (19) dotazovaných odpovědělo kladně což a 13,6 % (3) záporně. Z výsledku vyplývá, že většina škol se strategií prevence dále hlouběji zabývá.

6) Spolupracujete s PČR na prevenci bezpečnostních rizik?

Graf č. 3 Spolupráce středních škol s PČR

Spolupracujete s PČR na prevenci bezpečnostních rizik?
22 odpovědí

Zdroj: Vlastní zpracování

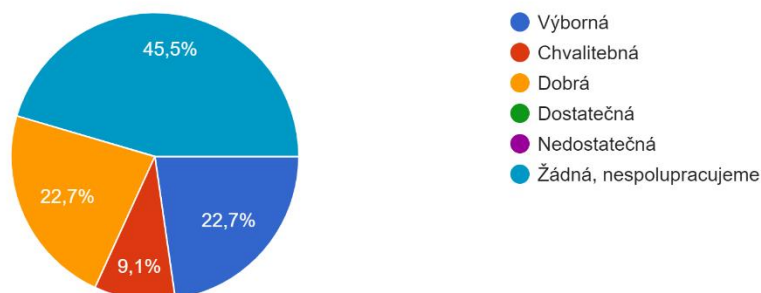
Jedná se o klíčovou otázku. Většina, celých 54,5 % (12) odpovědí je kladných a 45,5 % (10) odpovědí je záporných. Výsledkem je, že střední školy s PČR na prevenci převážně spolupracují, což je pozitivní. Ovšem objektivní rozdíl je minimální. Tyto skutečnosti poukazují na fakt, že je mnoho možností pro navázání nové spolupráce v oblasti prevence.

7) Pokud spolupracujete s PČR na prevenci rizikového chování, jaká je úroveň spolupráce?

Graf č. 4 Úroveň kvality spolupráce

Pokud spolupracujete s PČR na prevenci rizikového chování, jaká je úroveň spolupráce?

22 odpovědí

Zdroj: Vlastní zpracování

Respondenti na hodnotící stupnici určovali kvalitu spolupráce s PČR. Výsledky jsou pozitivní. 22,7 % (5 odpovědí) hodnotí spolupráci jako výbornou, 9,1 % (2) určilo chvalitebné hodnocení, 22,7 % (5) stanovilo dobrou úroveň.

Zbýlých 45,5 % (10) úroveň nehodnotilo, protože s PČR nespolutracují. Kvalitu spolupráce dvou stran ovšem nelze hodnotit pouze z pohledu jedné strany. S ohledem na to, že PČR zde vystupuje jako subjekt poskytující službu v podobě preventivních programů a kvalita realizace programů vychází mimo jiné právě z úrovně navázané spolupráce měla by ze strany PČR být snaha o zvýšení této úrovně.

8) Spolupracujete na prevenci s jinými institucemi či orgány? Uveďte příklady.

Otevřená otázka nabídla následující odpovědi:

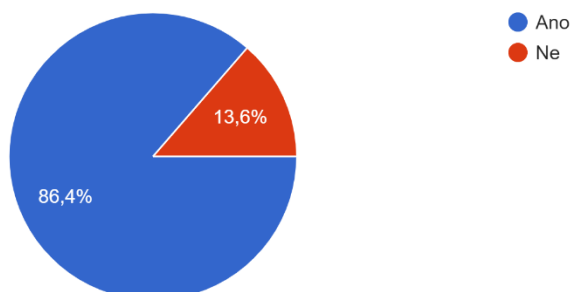
- Pedagogicko – psychologická poradna (PPP)
- Orgán sociálně – právní ochrany dětí (OSPOD)
- Speciálně pedagogické centrum (SPC)
- Oblastní metodik prevence Plzeň – město (v současnosti Mgr. Martina Vlčková)
- Městská policie Plzeň
- Hasičský záchranný sbor města Plzeň
- Point 14
- P – Centrum
- K – Centrum
- Diakonie západ
- Ulice – Agentura sociální péče
- Centrum lékařské prevence Plzeň
- Bílý kruh bezpečí
- Plzeňská unie neslyšících
- Centrum pro podporu integrace cizinců pro PK
- Plzeňský kraj
- Město Plzeň
- Úřady městských obvodů
- Krajská hygienická stanice

S uvedenými institucemi a organizacemi střední školy spolupracují na prevenci konkrétních okruzích rizik např. prevence kouření, alkoholismu, užívání drog, onemocnění AIDS, šikany, domácího násilí, sexuálního zneužívání atp. Výsledek dotazu je pozitivní. Počet profesionálních nestátních organizací je nabízejících podporu škol v prevenci je široký. Stejnou měrou se zapojují i státní instituce, které zajišťují i další důležité úkoly.

9) Jste seznámen/a se způsoby financování preventivních programů?

Graf č. 5 Financování programů

Jste seznámen/a se způsoby financování preventivních programů?
22 odpovědí

Zdroj: Vlastní zpracování

Výsledkem dotazu je, že 86,4 % (19) respondentů je seznámeno s financováním programů prevence. Zbýlých 13,6 % (3) dotazovaných obeznámeno není. Je třeba vzít v potaz individuálnost každé střední školy.

10) Z jakých zdrojů jsou programy prevence na škole financovány?

Tato otázka navazuje na předchozí, kdy respondenti v otevřené formě uváděli příklady finančních zdrojů hradící prevenci. Ze dvaadvaceti se osm dotazovaných odpovědi zdrželo, ze zbylých čtrnácti odpovědí vyšli následující skutečnosti.

Zdroje pro financování preventivních programů:

- Granty, dotace
- Finance poskytnuté zřizovatelem
- Finance poskytnuté MŠMT
- Finance poskytnuté studenty
- Vlastní zdroje školy
- Bezplatné preventivní programy

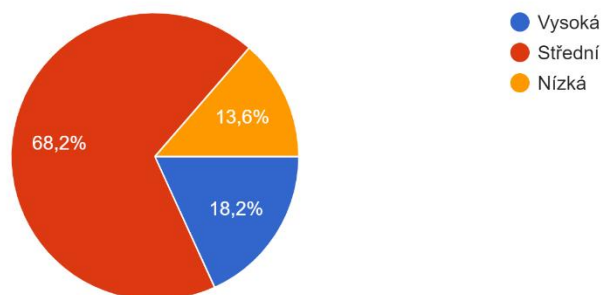
Vzhledem k obecně formulovaným odpovědím a osmi nezodpovězením, je patrné, že otázka financí je příliš citlivá.

11) Jaká je míra administrativní zátěže ve spojitosti s preventivními programy?

Graf č. 6 Administrativní zátěž

Jaká je míra administrativní zátěže ve spojitosti s preventivními programy?

22 odpovědí

Zdroj: Vlastní zpracování

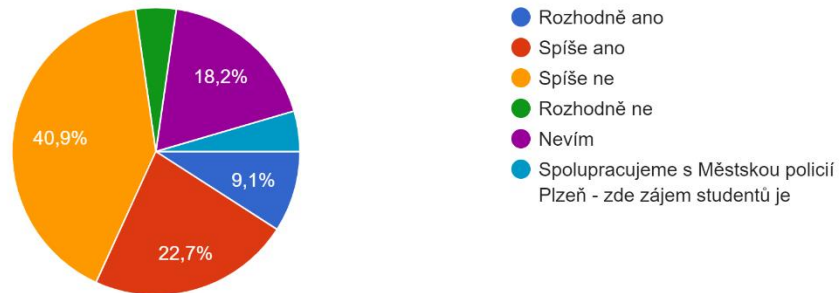
Otázka na administrativní zátěž spojenou s preventivními programy přinesla skutečnost, že 18,2 % (4) dotazovaných ji hodnotí jako vysokou, 68,2 % (15) jako střední a 13,6 % (3) jako nízkou. Na školách je všeobecně administrativa spojena se všemi činnostmi. Výsledek tedy nepřekvapil, že i ve spojitosti s preventivními programy řeší metodici prevence administrativu.

12) Mají studenti zájem o programy prevence ve spolupráci s PČR?

Graf č. 7 Zájem studentů

Mají studenti zájem o programy prevence ve spolupráci s PČR?

22 odpovědí

Zdroj: Vlastní zpracování

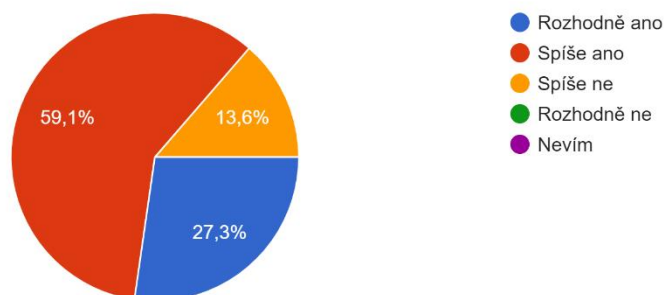
Studenti jsou cílovou skupinou primární prevence. Proto je důležité zjišťovat, zdali mají zájem o preventivní programy. Ovšem ve vztahu s PČR může být tento zájem vágní. O čemž vypovídá graf, kdy pouze 9,1 % (2) jsou rezolutně kladné, 22,7 % (5) odpovědí jsou kladné s nízkou mírou pochybnosti, 40,9 % (9) odpovědí je negativních s nízkou mírou pochybnosti, 4,55 % (1) odpověď je rezolutní nesouhlas, 4,55 % (1) odpověď je mimo nabízenou škálu, kdy uvádí, že Městská policie je vnímána kladně, lze tedy předpokládat, že by PČR byla vnímána stejně pozitivně a na závěr 18,2 % (4) odpovědi zájem či nezájem neví. Roli zde může hrát všeobecné vnímání PČR společností ale i další faktory.

13) Jsou programy prevence na škole považovány za účinné?

Graf č. 8 Účinnost programů prevence

Jsou programy prevence na škole považovány za účinné?

22 odpovědí

Zdroj: Vlastní zpracování

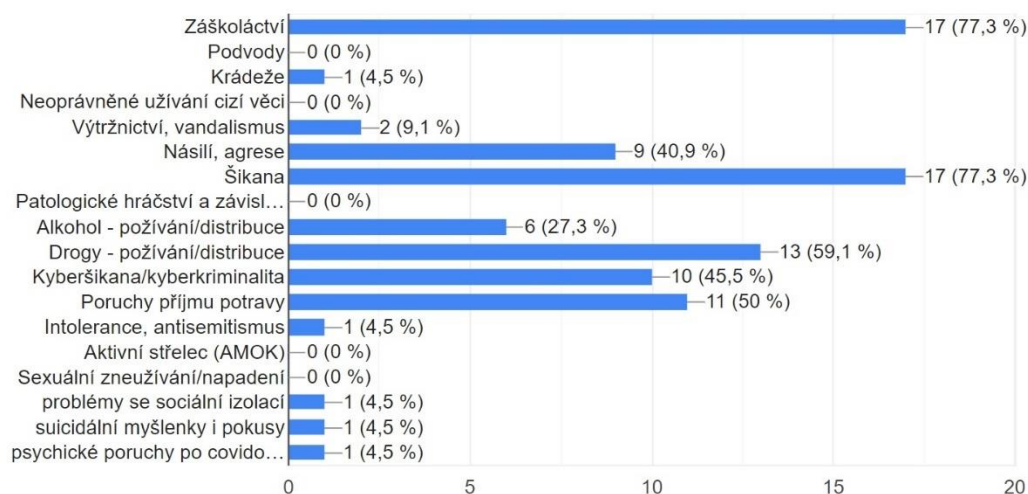
Celkově pozitivní výsledky se projevily v této otázce. 27,3 % (6) odpovědí stojí za jistou účinností preventivních programů, 59,1 % (13) odpovědí si pak ponechává prostor v kladném hodnocení a 13,6 % (3) odpovědí uvádí, že programy jsou považovány za spíše neúčinné.

14) Jaké projevy rizikového chování ve škole nejčastěji řešíte?

Graf č. 9 Projevy rizikového chování

Jaké projevy rizikového chování ve škole nejčastěji řešíte? (Lze vybrat více možností.)

22 odpovědí

Zdroj: Vlastní zpracování

Respondenti svým výběrem určili, že nejčastěji se zabývají záškoláctvím a šikanou, shodně 77,3 %. Dále následuje užívání či distribuce drog 59,1 %, poruchy příjmu potravy 50 %, kyberšikana 45,5 %, násilí a agrese 40,9 %, užívání či distribuce alkoholu 27,3 %. Tyto skutečnosti jsou ukazatelem, jakým směrem se ubírá rizikové chování o čemž svědčí vysoká míra kyberkriminality a užívání drog. Specifickým problémem jsou poruchy příjmu potravy, jejichž míra je také vysoká. Jednotlivá riziková chování se navzájem prolínají a úzce spolu souvisejí. Pozitivní jsou nízké hodnoty dalších příkladů rizikového jednání uvedeného v nabídce grafu. Respondenti měli možnost i vlastního doplnění příkladu problémů s nimiž se potýkají. Tři tuto možnost využili a do nabídky se nám dostaly suicidální myšlenky i pokusy, což je velice vážné i při hodnotě 4,5 % a nelze to opomínat. Dále dotazovaní doplnili problémy se sociální izolací a psychické poruchy po covidovém období. Tyto odpovědi spolu mohou souviset a je patrné, že studenty pandemie viru COVID-19 značným způsobem ovlivnila na psychice.

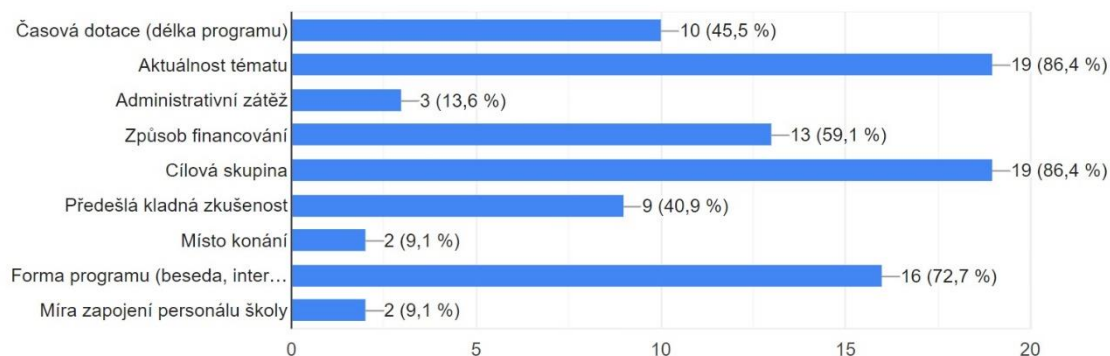

15) Jaká jsou rozhodující kritéria při výběru preventivního programu?

Graf č. 10 Kritéria výběru programu prevence

Jaká jsou rozhodující kritéria při výběru preventivního programu? (Lze vybrat více možností.)

22 odpovědí

Zdroj: Vlastní zpracování

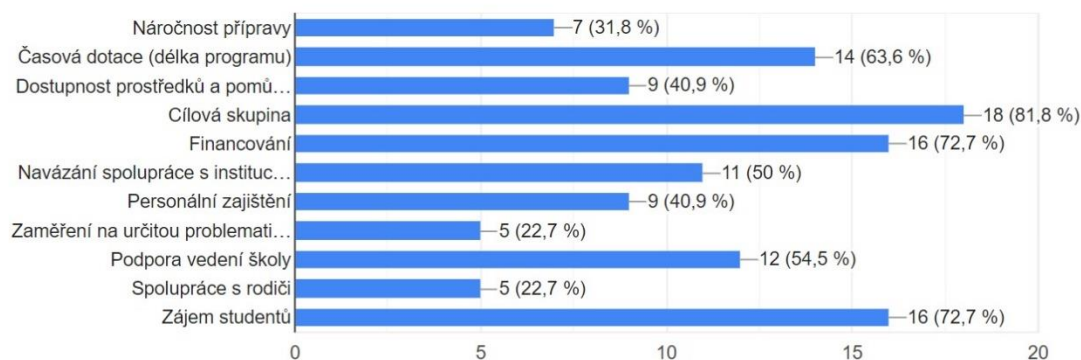
Aby případná spolupráce mezi PČR a středními školami mohla fungovat, je třeba znát kritéria, která si školy stanovují při výběru z nabídky programů prevence. Shodně se umístili aktuálnost tématu a cílová skupina, obě volby 86,4 %. Dále je za podstatnou považována forma programu se 72,7 %. Přesto, že financování se může jevit jako nejpodstatnější, je až jako čtvrté s 59,1 %. Následuje předešlá zkušenost s 40,9 %. To ukazuje, že když se navázání spolupráce zdaří a programy přinesou kýžené, lze pokračovat v dlouhodobější součinnosti.

16) Jaká jsou rozhodující kritéria při tvorbě preventivního programu?

Graf č. 11 Kritéria pro tvorbu programu prevence

Jaká jsou rozhodující kritéria při tvorbě preventivního programu? (Lze vybrat více možností.)

22 odpovědí

Zdroj: Vlastní zpracování

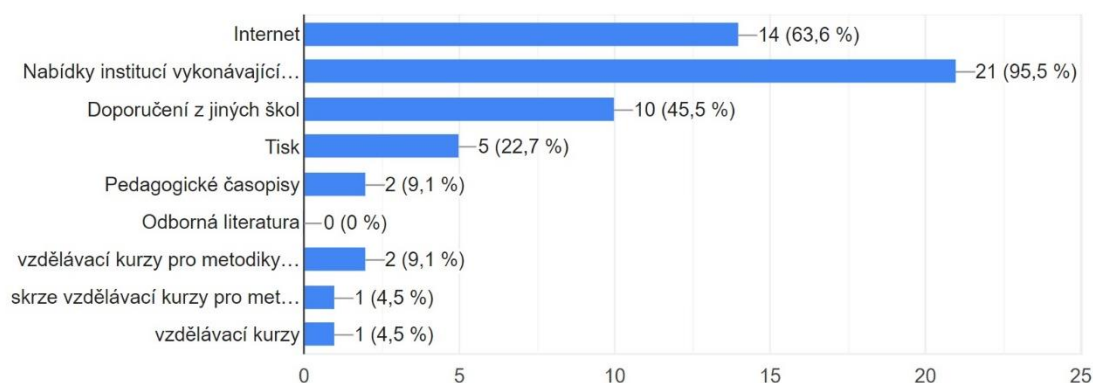
Střední školy si podstatnou část preventivních programů vytvářejí samostatně, to vedlo k dotazu na kritéria při tvorbě. S 81,8 % je prvním kritériem cílová skupina, dále zájem studentů shodně s financováním 72,7 %. Patrné je, že svoji důležitost má podpora vedení školy, která může být klíčová. V případě, že se školy při tvorbě obrací na organizace či instituce zabývající se prevencí je zásadní spolupráce o čemž svědčí 50 % odpovědí. Časová dotace a délka programu jsou svázány s náročností přípravy, proto tuto možnost vybralo 63,6 % dotazovaných. Dostupnost prostředků a pomůcek je ryze praktické zajištění věcí pro potřeby programu přesto tuto možnost zvolilo 40,9 % dotazovaných což vypovídá o důležitosti. Pozitivní je fakt, že 22,7 % respondentů zvolilo jako podstatnou spolupráci s rodiči studentů, to nasvědčuje, že na některých školách jsou zapojeny i rodiny studentů. O důležitosti rodiny, jenž formuje jedince v procesu socializace se blíže zmiňuji v kapitole 1.4.2.

17) Jak vyhledáváte programy prevence?

Graf č. 12 Vyhledávání programů prevence

Jak vyhledáváte programy prevence? (Lze vybrat více možností.)

22 odpovědí

Zdroj: Vlastní zpracování

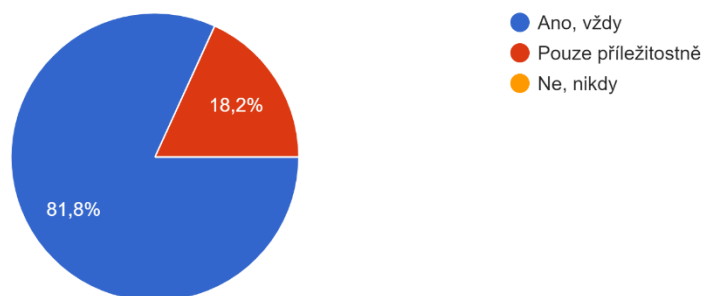
Dotazovaní vybírali z nabízených variant s možností vlastní odpovědi. 95,5 % respondentů zvolilo jako zdroj pro vyhledání preventivních programů přímo instituce či organizace, které se prevencí zabývají. Následuje samostatné vyhledávání na internetu se 63,6 % odpověďmi. Z odpovědí vyplynulo, že svoji váhu má i doporučení z jiných středních škol se 45,5 % odpověďmi. Z tisku čerpá 22,7 % dotazovaných, do toho lze zahrnout i pedagogické časopisy s 9,1 % byť byly uvedeny jako samostatná možnost. Čtyři respondenti využili možnosti doplnění své vlastní odpovědi, kdy tito shodně uvedli, že zdrojem pro vyhledávání preventivních programů jsou vzdělávací kurzy pro metodiky prevence.

18) Získáváte od studentů zpětnou vazbu po realizaci preventivního programu?

Graf č. 13 Získávání zpětné vazby

Získáváte od studentů zpětnou vazbu po realizaci preventivního programu?

22 odpovědí

Zdroj: Vlastní zpracování

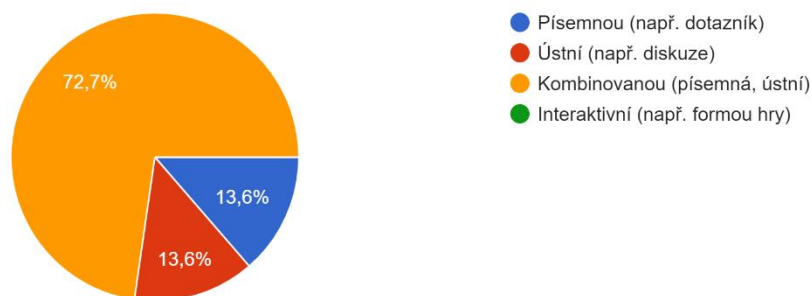
Pro vyhodnocování a celkový pohled na úspěšnost prevence je zásadní zpětná vazba od cílových subjektů, tedy studentů. S tímto souhlasí 81,8 % (18) dotazovaných, kteří vždy zpětnou vazbu získávají a pouze 18,2 % (4) zpětnou vazbu získávají příležitostně, tedy pouze po některých preventivních programech.

19) V jaké formě od studentů získáváte zpětnou vazbu na programy prevence?

Graf č 14 Formy získávání zpětné vazby

V jaké formě od studentů získáváte zpětnou vazbu na programy prevence?

22 odpovědí

Zdroj: Vlastní zpracování

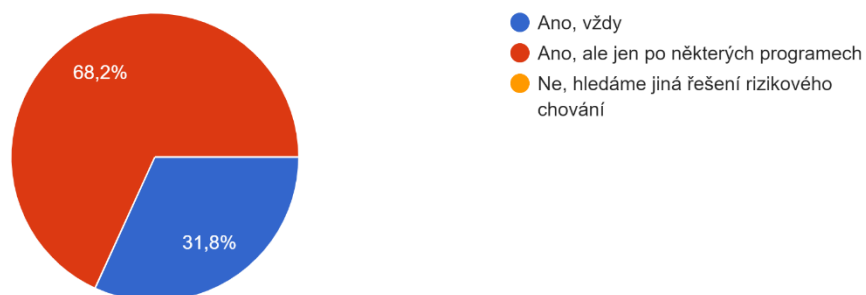
Získání zpětné vazby je důležité, ovšem záleží i na formě v jaké je shromažďována. 72,7 % (16) dotazovaných kombinuje formu ústní a písemnou, v jakém poměru nebylo zjišťováno. Shodně s 13,6 % (3 a 3) je preferována buď písemná nebo ústní forma. Negativně lze hodnotit, že interaktivní způsob zpětné vazby nepraktikuje žádný z respondentů.

20) Zaznamenali jste zlepšení situace v rovině rizikového chování po realizaci preventivního programu?

Graf č. 15 Situace po realizaci preventivních programů

Zaznamenali jste zlepšení situace v rovině rizikového chování po realizaci preventivního programu?

22 odpovědí

Zdroj: Vlastní zpracování

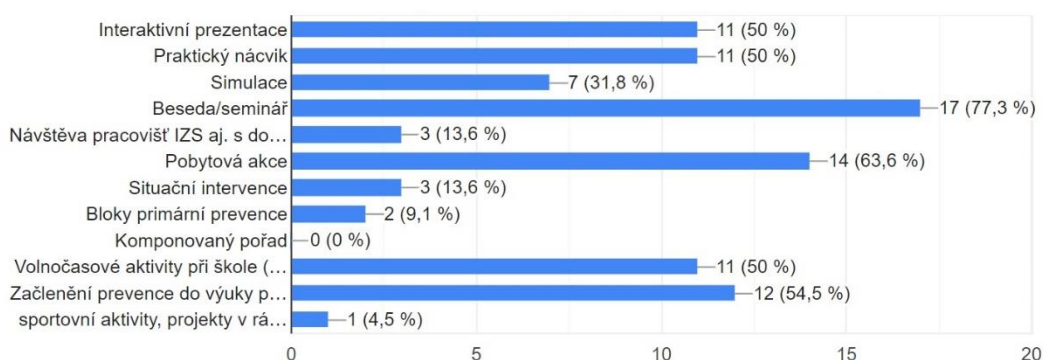
Nejen zpětná vazba, na niž byli respondenti dotazováni v předchozích dvou otázkách, umožňuje zjištění, zdali aplikování prevence na škole je přínosné. 31,8 % (15) dotazovaných, že po preventivních programech vždy zaznamenali zlepšení v rovině rizikového chování. 68,2 % (7) dotazovaných pak uvedlo, že zlepšení zaznamenali pouze po některých preventivních programech. Z výsledků dotazu vyplývá jednoduchý závěr, prevence přináší kladné výsledky při řešení sociopatologických projevech chování.

21) Jakou z praktických forem preventivních programů považujete za nejpřínosnější pro studenty?

Graf č. 16 Formy preventivních programů

Jakou z praktických forem preventivních programů považujete za nejpřínosnější pro studenty? (Lze vybrat více možností.)

22 odpovědí

Zdroj: Vlastní zpracování

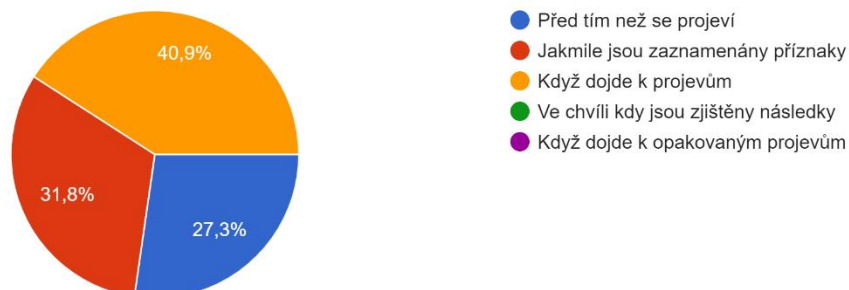
Aby mohl být vzbuzen zájem u studentů o prevenci, je třeba správně zvolit formu v jaké jim budou informace předávány. 77,3 % odpovědí se shoduje, že nejlepší zkušenost mají s besedami a semináři. 63,3 % respondentů doporučuje pobytové akce pro studenty, ty mohou být přínosem pro stmelení kolektivu, budování zdravého klimatu ve třídách potažmo na škole a lze tak předcházet např. šikaně. 54,5 % pozitivních zkušeností vychází ze zařazení prevence do běžné výuky, následují volnočasové aktivity při škole, interaktivní prezentace a praktické nácviky vše shodně s 50 %. K praktickým nácvikům lze přiřadit také simulace, přesto tuto variantu zvolilo jen 31,8 % dotazovaných. Návštěvu pracovišť a situační intervenci dotazovaní vybrali shodně v 13,6 % případů, následují bloky primární prevence s pouhými 9,1 % a možnost komponovaných pořadů pak nevybral žádný z respondentů. V této otázce byla také možnost vlastní odpovědi, kdy toho využil jeden respondent a uvedl jako příklad formy preventivních programů sportovní aktivity a projekty v rámci výukových předmětů. Tyto způsoby lze přiřadit k nabízeným variantám zařazení prevence do výuky předmětů a k volnočasovým aktivitám při škole.

22) Kdy se věnujete rizikovému chování?

Graf č. 17 Preventivní působení

Kdy se věnujete rizikovému chování?

22 odpovědí

Zdroj: Vlastní zpracování

V této uzavřené otázce došlo k překvapivě rozcházejícím se výsledkům v odpovědích. Pouze 27,3 % (6) z dotazovaných se věnuje rizikovému ještě předtím, než dojde k projevům. Tedy působí skutečně preventivně. 31,8 % (7) dotazovaných pak rizikové jednání řeší, když zaznamenají příznaky, zde je tedy pro prevenci méně prostoru ale stále ještě je předcházeno případným dopadům rizikového jednání. Překvapivá je následující nejvyšší hodnota, 40,9 % (9) respondentů uvedlo, že se rizikovému jednání věnují až když dojde k jeho projevům. Z toho vyvozují, že řeší následky a nikoli způsoby, jak takovému jednání předcházet. Pozitivní je však to, že další nabízené odpovědi a sice „Ve chvíli, kdy jsou zjištěny následky“ a „Když dojde k opakovaným projevům“ nebyly vybrány.

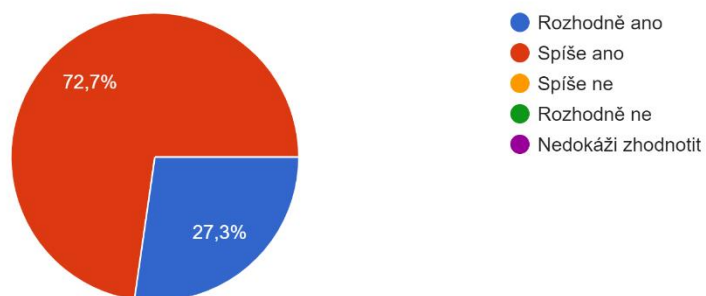

23) Jsou podle Vás témata programů prevence aktuální pro dnešní dobu?

Graf č. 18 Aktuálnost témat prevence

Jsou podle Vás témata programů prevence aktuální pro dnešní dobu?

22 odpovědí

Zdroj: Vlastní zpracování

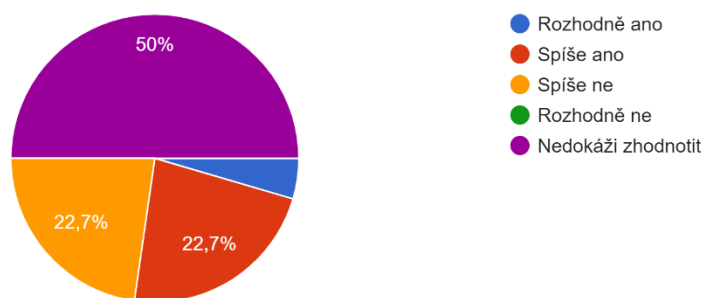
Z odpovědí je patrné, že v oblasti prevence je pozornost věnována skutečně na ty problémy, které jsou v současnosti ohrožující. Kdy 27,3 % (6) respondentů je o aktuálnosti přesvědčeno a většina tedy 72,7 % (16) se přiklání také ke kladné odpovědi.

24) Reaguje PČR na současné požadavky problematiky prevence bezpečnostních rizik flexibilně a efektivně?

Graf č. 19 Reakce PČR na současné požadavky prevence

Reaguje PČR na současné požadavky problematiky prevence bezpečnostních rizik flexibilně a efektivně?

22 odpovědí

Zdroj: Vlastní zpracování

Tato otázka navazuje na otázku č. 23 a zaměřuje pozornost na PČR a zhodnocení jejich schopností flexibilně a efektivně reagovat na současné požadavky problematiky prevence. Většina dotazovaných, tvořících 50 % (11), tyto schopnosti nedokázala zhodnotit. To vyplývá z faktu, že s PČR na prevenci nespolupracují. 22,7 % (5) dotazovaných spíše nesouhlasí s tím, že je PČR agilní v adaptaci na nové požadavky. Shodných 22,7 % (5) naopak spíše souhlasí. Pouze 4,6 % (1) je přesvědčeno o schopnostech PČR aktivně reagovat v oblasti prevence na středních školách

25) Na jakých preventivních programech jste spolupracovali s PČR?

Tento dotaz byl položen s možností volné formy odpovědi, a to za účelem získání co největšího počtu konkrétních příkladů preventivních programů. Cíl dotazu nebyl naplněn a odpovědi respondentů, až na jednu výjimku, jsou obecné. Pravděpodobně to bylo způsobeno obecnou formulací dotazu v kombinaci s otevřenou odpovědí. Přesto však bylo zjištěno, že z celkových 22 dotazovaných 9 odpovědělo, že s PČR nespolupracuje ani nespolupracovalo, dále 2 uvedli, že spolupracují s Městskou policií Plzeň. V 1 odpovědi byly uvedeny tyto konkrétní preventivní programy:

- To je zákon kámo (prevence trestní odpovědnosti mladistvých)
- Protidrogový vlak (prevence drogové závislosti)

V dalších 10 odpovědích byly jako příklady témat prevence v součinnosti s PČR uváděny následující:

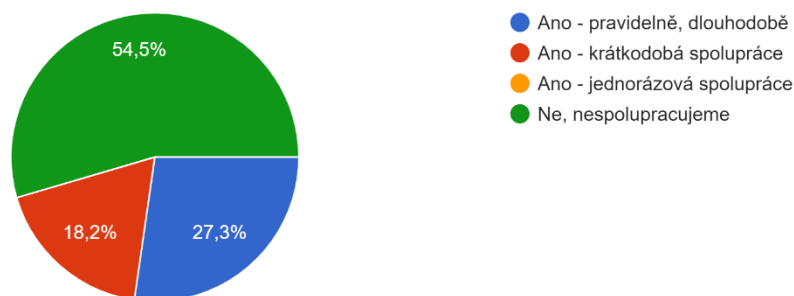
- Prevence kriminality
- Užívání drog
- Kyberšikana
- Šikana
- Právní odpovědnost
- Prevence rizika mladých řidičů
- Sebeobrana

26) Spolupracujete s PČR na prevenci užívání či distribuce drog (OPL)?

Graf č. 20 Spolupráce s PČR na prevenci OPL

Spolupracujete s PČR na prevenci užívání či distribuce drog (OPL)?

22 odpovědí

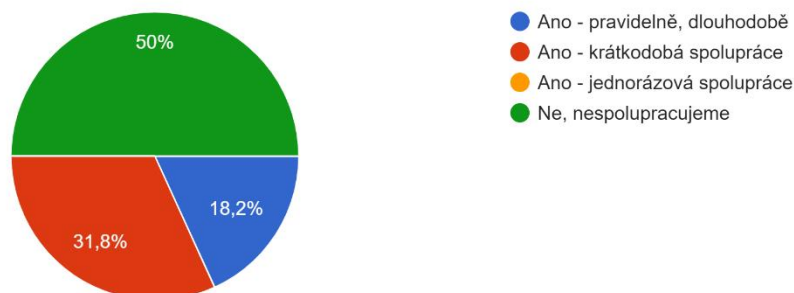
Zdroj: Vlastní zpracování

Pro získání relevantních dat na ověření hypotéz byly respondentům položeny uzavřené konkrétně formulované otázky č. 26 až č. 34. První z nich je otázka č. 26. týkající se prevence drogové závislosti. 27,3 % (6) respondentů uvedlo, že s PČR na této problematice prevence spolupracuje pravidelně a dlouhodobě. 18,2 % (4) dotazovaných uvedlo, že jejich spolupráce s PČR je krátkodobá a 54,5 % (12) uvedlo že s PČR nespolupracuje.

27) Spolupracujete s PČR na prevenci kyberkriminality, bezpečnosti studentů ve virtuálním prostoru?

Graf č. 21 Spolupráce s PČR na prevenci kyberkriminality

Spolupracujete s PČR na prevenci kyberkriminality, bezpečnosti studentů ve virtuálním prostoru?
22 odpovědí

Zdroj: Vlastní zpracování

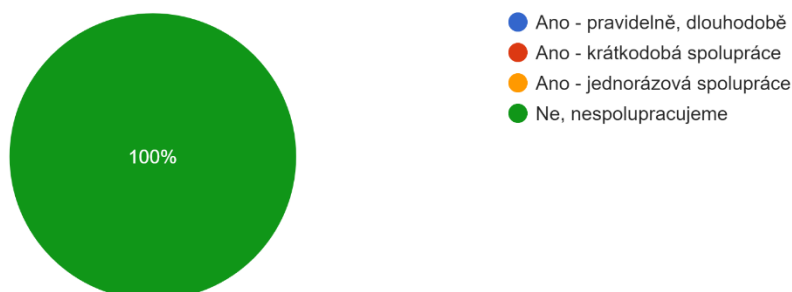
Stěžejní problematika 21. století i blízké budoucnosti. Informační a komunikační technologie jsou buď předmětem útoku, nebo jsou užity jako nástroj k páčání trestné činnosti. Tato kriminalita nemá určené hranice. Limitována je pouze úrovní dostupných technologií, které jsou na vzestupu. Častými oběťmi tohoto druhu kriminality jsou právě středoškolské studenti. Moderními technologiemi jsou obklopeni, velice intuitivně s nimi zacházejí ale nejsou dostatečně připraveni na nástrahy, které je v kyberprostoru mohou potkat. Proto je i ze strany MŠMT kladen důraz na digitální výuku, začleňování technologií do výuky ostatních předmětů a v neposlední řadě prevenci a bezpečné chování ve virtuálním prostoru. PČR na nárůst kyberkriminality reaguje i v oblasti prevence. V souvislosti s tím 18,2 % (4) dotazovaných uvedlo, že s PČR pravidelně a dlouhodobě spolupracují. 31,8 % (7) respondentů s PČR navázalo na problematice teprve krátkodobou spolupráci a rovných 50 % (11) uvedlo, že s PČR nespolutracuje, což je značný podíl.

28) Spolupracujete s PČR na prevenci AMOKové situace? (aktivní střelec)

Graf č. 22 Spolupráce s PČR na prevenci AMOKu

Spolupracujete s PČR na prevenci AMOKové situace? (aktivní střelec)

22 odpovědí

Zdroj: Vlastní zpracování

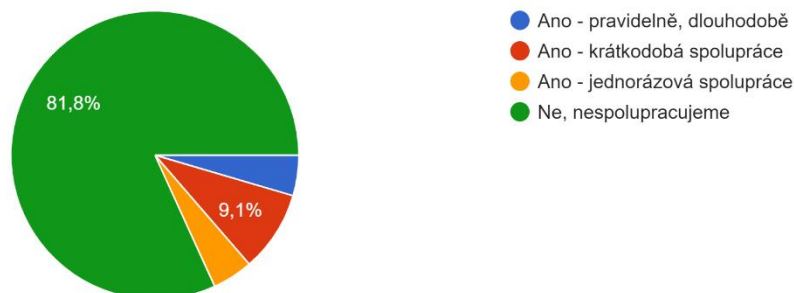
Mezi oslovenými středními školami se nenašla ani jedna, která by spolupracovala s PČR v rovině prevence AMOKových situací, 100 % (22) dotazovaných uvedlo zápornou odpověď. PČR je jedinou ozbrojenou složkou, která je připravena takovéto situace řešit. Je také schopna poskytnout spolupráci při primární prevenci tak aby došlo především k informovanosti jak studentů, tak pedagogických pracovníků. Snaha je takovýmto situacím předcházet ale když už k nim dojde tak je důležité vědět, jak se chovat a jak reagovat. I v tomto ohledu může PČR pomoci. V měřítku České republiky jsou již policií realizovány školení pro pedagogické pracovníky i besedy se studenty, např. v Jihomoravském kraji. Bylo by podnětné provést samostatný výzkum na téma ozbrojených útoků na školách. O problematice aktivního střelce se blíže píše v kapitole č. 8 teoretické části této práce.

29) Spolupracujte s PČR na prevenci majetkové trestné činnosti?

Graf č. 23 Spolupráce s PČR na prevenci majetkové trestné činnosti

Spolupracujete s PČR na prevenci majetkové trestné činnosti?

22 odpovědí

Zdroj: Vlastní zpracování

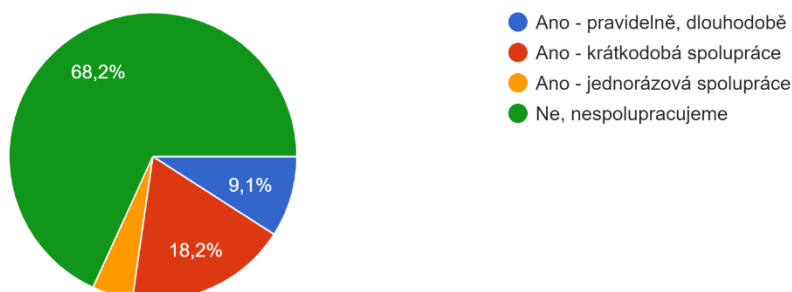
Z výsledků odpovědí vyplývá, že téma prevence majetkové trestné činnosti je trochu v pozadí. Tomu nasvědčuje, že 81,8 % (18) dotazovaných uvedlo, že na prevenci s tímto zaměřením nespolupracují. Z této části by bylo vhodné rozlišit ty jenž s PČR vůbec nespolupracují a ty jenž nespolupracují v rovině prevence majetkové trestné činnosti, protože to není potřeba. V rámci dotazu nebyly odpovědi přesně rozlišeny ale z výsledků ostatních dotazů lze vyvodit, že 45,5 % nespolupracuje vůbec a 36,3 % z důvodu nepotřebnosti řešení problémů tohoto charakteru. Dále 4,55 % (1) připadlo na variantu jednorázové spolupráce s PČR. 9,1 % (2) respondentů odpovědělo, že navázalo krátkodobou spolupráci a zbývajících 4,55 % (1) zůstalo pro dlouhodobou, pravidelnou spolupráci.

30) Spolupracujete s PČR na prevenci týkající se bezpečnosti v silničním provozu?

Graf č. 24 Spolupráce s PČR na prevenci BESIP

Spolupracujete s PČR na prevenci týkající se bezpečnosti v silničním provozu?

22 odpovědí

Zdroj: Vlastní zpracování

Bezpečnost silničního nebo častěji užívaná zkratka BESIP se středoškolských studentů týká jakožto každodenních účastníků silničního provozu ale také jako čerstvých případně budoucích řidičů a řidiček. Vzhledem k tomu vyvstává potřeba vést studenty k zodpovědnosti prostřednictvím prevence. Přesto 68,2 % (15) odpovědí připadlo na nespolupráci, dále 4,5 % (1) představuje jednorázovou spolupráci, 18,2 % (4) pak krátkodobou spolupráci a pouze 9,1 % (2) má podobu pravidelné, dlouhodobé spolupráce. Nejen autoškoly připravují řidiče a řidičky motorových vozidel. PČR v této oblasti působí prevencí dlouhodobě, a to z pozice složky, která je povinna i oprávněna dohledem nad silničním provozem, a která vyšetřuje důsledky pochybení, nezodpovědného či trestného jednání.

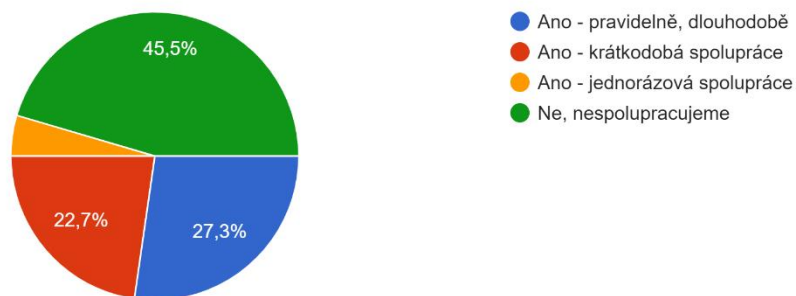

31) Spolupracujete s PČR na prevenci šikany?

Graf č. 25 Spolupráce s PČR na prevenci šikany

Spolupracujete s PČR na prevenci šikany?

22 odpovědí

Zdroj: Vlastní zpracování

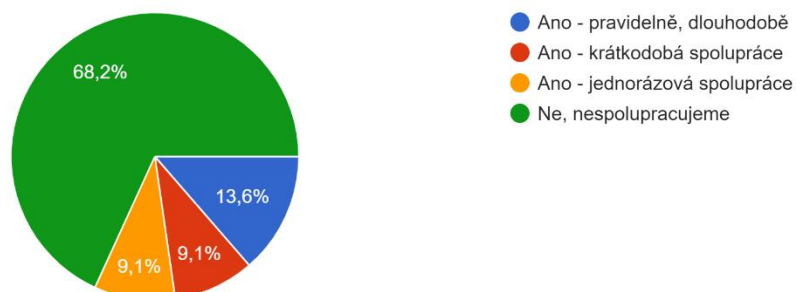
Na prevenci šikany spolupracuje pravidelně a dlouhodobě 27,3 % (6) dotazovaných škol, 22,7 % (5) uvedlo, že spolupracují krátkodobě, ve 4,5 % (1) případech proběhla pouze jednorázová spolupráce. Zbývajících 45,5 % (10) dotazovaných uvedlo, že s PČR na prevenci šikany nespolupracuje. Téma šikany bylo v otázce č. 14 vybráno v 77,3 % (17) případech, přesto většina dotazovaných na této prevenci s PČR nespolupracuje. Nabízí se zde vysvětlení, že nad touto problematikou školy spolupracují s jinými organizacemi o čemž hovoří výsledky otázky č. 8.

32) Spolupracujete s PČR na prevenci násilné trestné činnosti?

Graf č. 26 Spolupráce s PČR na prevenci násilné trestné činnosti

Spolupracujete s PČR na prevenci násilné trestné činnosti?

22 odpovědí

Zdroj: Vlastní zpracování

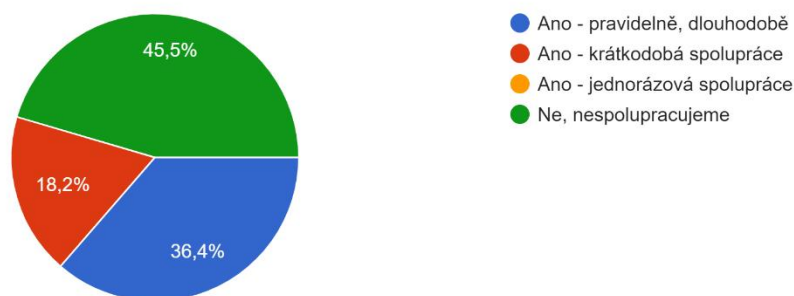
Pravidelně a dlouhodobě se prevencí násilné trestné činnosti v součinnosti s PČR zabývá 13,6 % (3) dotazovaných, 9,1 % (2) uvedlo že spolupráce je krátkodobá, shodných 9,1 % (2) odpovědí připadlo na variantu jednorázové spolupráce. Největší podíl respondentů, celých 68,2 % (15) uvedlo, že na této prevenci s PČR nespolupracuje. Stejně tak jako u šikany, která může být s násilím spojena, školy spolupracují s jinými organizacemi.

33) Spolupracujete s PČR na prevenci trestní odpovědnosti?

Graf č. 27 Spolupráce s PČR na prevenci trestní odpovědnosti

Spolupracujete jste s PČR na prevenci trestní odpovědnosti?

22 odpovědí

Zdroj: Vlastní zpracování

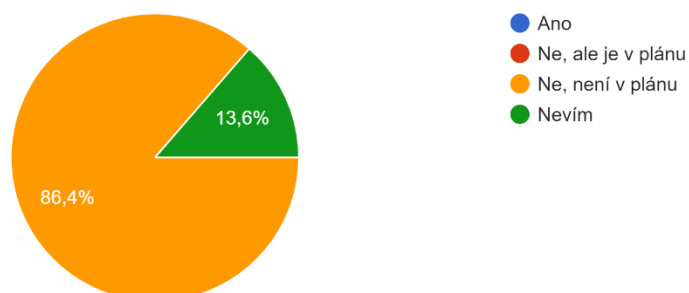
Pozitivních výsledků bylo dosaženo v otázce prevence trestní odpovědnosti. 36,4 % (8) respondentů pravidelně a dlouhodobě s PČR spolupracuje, 18,2 % (4) spolupracuje krátkodobě a zbylých 45,5 % (10) nespolupracuje. Informovanost o trestní odpovědnosti mladistvých je nezbytná k propojení všech problematik prevence. Měla by vést k uvědomění si osobní zodpovědnosti za své jednání a k pochopení zákonem stanovených mantinelů ale také společenských morálních norem. Z pohledu zákona je trestní odpovědnosti mladistvých blíže popsána v podkapitolách 1.2 a 1.3 v teoretické části této práce.

34) Praktikovali jste ve škole nácvik AMOKové situace (aktivní střelec) za účasti složek IZS?

Graf č. 28 Praktický nácvik AMOKové situace

Praktikovali jste ve škole nácvik AMOKové situace (aktivní střelec) za účasti složek IZS?

22 odpovědí

Zdroj: Vlastní zpracování

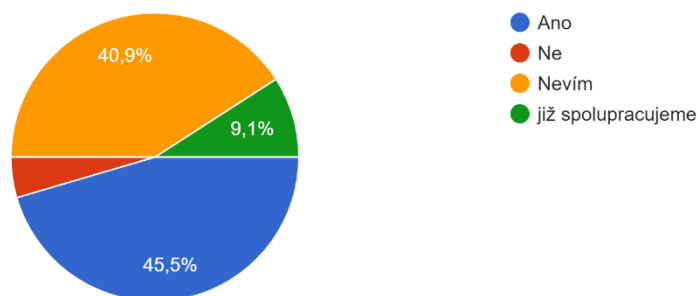
V otázce č. 28 jsou výsledky jednoznačné. S tím souvisí také odpovědi na otázku praktického nácviku zásahu složek IZS v situaci útoku aktivního střelce vůči civilním osobám na střední škole. 86,4 % (19) dotazovaných uvedlo, že tento nácvik neabsolvovali a ani není v plánu jej provést, zbylých 13,6 % (3) není o praktickém nácviku obeznámeno. PČR po vzoru kampaně zahraničních policejních složek s názvem „Run. Hide. Fight.“, natočila preventivní videospot „Utíkej. Schovej se. Bojuj.“ v rámci vzdělávacích seminářů o reakci při AMOKové situaci.

35) Zvažujete budoucí spolupráci s PČR při prevenci bezpečnostních rizik na škole?

Graf č. 29 Budoucí spolupráce s PČR

Zvažujete budoucí spolupráci s PČR při prevenci bezpečnostních rizik na škole?

22 odpovědí

Zdroj: Vlastní zpracování

Závěrem byla respondentům předložena otázka, zda zvažují budoucí spolupráci s PČR v rovině prevence bezpečnostních rizik. 45,5 % (10) odpovědí je kladných pro budoucí spolupráci, 9,1 % (2) uvedlo, že ve spolupráci neustali. 40,9 % (9) dotazovaných nedokázalo na tuto otázku jednoznačně odpovědět a pouze 4,5 % (1) uvedlo, že budoucí spolupráci s PČR nezvažují.

36) Pokud jste dosud s PČR na prevenci nespolupracovali, co by Vás ke spolupráci přesvědčilo?

Poslední dotaz s možností zcela vlastní otevřené odpovědi se týká motivace škol ke spolupráci s PČR. Pravděpodobně z důvodu dobrovolnosti odpovědi se bohužel 19 respondentů zdrželo, zbylý 3 uvedli, že za motivaci považují aktuálnost nabízených témat prevence, atraktivní formu programů a s tím související vzbuzení zájmu o prevenci s PČR u studentů.

10.2 Rozhovor – Oddělení tisku a prevence PČR

Jak píše v úvodu práce, téma jsem si zvolil mimo jiné s ohledem na svoji službu u Policie ČR. Ta mi umožnila pro výzkumné účely této práce oslovit s žádostí o pomoc koordinátorku prevence Krajského ředitelství policie Plzeňského kraje kpt. Bc. Hanu Kroftovou DiS. Kolegyně ochotně poskytla rozhovor na téma této bakalářské práce. Osobnímu setkání předcházela příprava souboru otázek, který byl dotazované zaslán z důvodu přípravy a následně možnosti co nejlepšího vyjádření. Cílem rozhovoru bylo získání informací o prevenci vykonávané policií ČR v Plzeňském kraji a o spolupráci se středními školami v lokalitě Plzeň – město. Dalším záměrem bylo ověření hypotéz stanovených v kapitole 9.1 praktické části této práce. Celý rozhovor je součástí příloh.

Rozhovorem bylo zjištěno, že Oddělení tisku a prevence koordinuje a metodicky zaštiťuje preventivní činnosti skupin příslušníků v celém Plzeňském kraji. Jde o příslušníky, kteří pak prevenci přímo realizují. Ovšem i krajské oddělení prevenci realizuje a na základě zkušeností z činností policie ale i z mezinárodní spolupráce sestavují metodické postupy pro jednotlivá témata prevence.

Zpravidla primární prevenci vykonávají i na žádosti a podněty školských zařízení. Pro žádost není nutné vést složitou administrativu, komunikace před realizací je vyřizována emaily nebo po telefonu. Metodici prevence mohou v reakci na situaci ve škole navázat spolupráci jednoduše navržením termínu, určením cílové skupiny (třídy, ročníku) a požadovaného tématu. V případě, že je jim nabídnuta ze strany PČR účast na preventivním projektu, postup je stejný, domluva termínu, výběr tématu v rámci projektu, určení cílové skupiny, když je projekt široce zaměřen. V tomto případě se jedná o celorepublikové projekty.

Střední školy nejčastěji žádají o besedy s příslušníky PČR na témata základy právního vědomí, kyberšikana a kyberkriminalita a problematika návykových látek. V reakci na to PČR zbudovala tři základní pilíře, na nichž prevence stojí. Tyto pilíře představují následující celorepublikové projekty:

- Tvoje cesta onlajnem
- Tvoje cesta v dopravě
- Tvoje cesta načisto

„Tvoje cesta onlajnem“ je preventivní projekt zaměřen na bezpečnost v kyberprostoru. Zahájen byl v roce 2020 a policejní preventisté a ambasadoři finanční gramotnosti (spolupráce s ČSOB) realizují společný výukový program především na ZŠ, ale možnost se zapojit mají i SŠ. Do informační kampaně s projektem spojenou je zahrnuta i široká veřejnost. Cílem je zvýšení povědomí o hrozbách, jímž je uživatel v online prostředí vystaven, jeho rozeznání a vštípení zodpovědného chování v digitálním životě.

„Tvoje cesta v dopravě“ je preventivní projekt republikové úrovně. Pod něj se řadí ještě „Markétina dopravní výchova“ (program neziskové organizace Bezpečně na silnicích) a „Zebra se za tebe nerozhledne“ (program PČR). Cílem je zajištění bezpečnosti všech účastníků silničního provozu. Tento projekt má pomyslnou prioritu do doby, než se bude dopravní výchova zařazena jako povinná součást školních vzdělávacích programů. Předpokládaný rok uskutečnění zařazení je 2025.

„Tvoje cesta načisto“ se zabývá prevencí návykových látek. Koncept zaštiťuje jako odborný garant Národní protidrogová centrála Služby kriminální policie a vyšetřování. Páteří celého programu je film se skutečným příběhem, ve kterém se odehrává několik dějových linek. Zapojen je i doprovodný odborný výkladu policisty. Cílem je interaktivní formou vysvětlit trestně právní odpovědnost při užívání, podávání a prodeje návykových látek a motivovat k volbě zdravého životního stylu. Cílovou skupinu představují především studenti středních škol.

Tato témata jsou v současné době považována za nejzásadnější a je na ně kladen důraz.

Střední školy při vlastní tvorbě preventivních programů nežádají PČR o pomoc, častěji se obrací na jiné organizace. V rovině bezpečnostních opatření je to podobné, ovšem PČR při spolupráci předává doporučení z vlastní iniciativy. Doba obvyklé spolupráce mezi PČR a SOŠ je vždy individuální a ovlivňuje ji více faktorů, např. situace na škole, nebo nová bezpečnostní rizika.

Tvorbu projektů PČR mají za úkol preventisté, policisté a zároveň mluvčí z oddělení tisku a prevence v dané oblasti. Pokud se jedná o projekt republikové úrovně sestavuje ho Policejní prezidium.

Financování programů prevence KŘPP je z následujících zdrojů:

- Rozpočet krajského ředitelství
- Rezortem ministerstva vnitra
- Rezortní akční plány
- Finanční podpora KÚ Plzeňského kraje či Magistrátu města Plzeň nebo jednotlivých plzeňských ÚMO

Policejní preventisté přímo od studentů nezískávají zpětnou vazbu, či hodnocení preventivního programu. Zpětnou vazbu poskytují metodici prevence nebo výchovní poradci, případně pedagogové, kteří se programu účastní. Policií je vnímán zájem o prevenci ze strany školských zařízení, častěji tedy na úrovni ZŠ. Způsoby, jak oslovit studenty a vzbudit v nich zájem volí preventisté PČR zejména praktické, reálné příklady z praxe a podložené statistické výstupy.

Policie spolupracuje se školami na problematikách prevence drog, bezpečnosti v silničním provozu a kyberkriminality/kyberšikany. Pro prevenci situace útoku aktivního střelce jsou pořádána semináře pro pedagogy založené na spolupráce policie a KÚ PI-zeňského kraje. Instruktoři služební přípravy a policisté z oddělení krizového řízení pedagogům předávají informace o způsobech reakce na AMOKovou situaci. Dále jsou vedení školy doporučována bezpečnostní opatření např. způsoby zabezpečení areálu. Pedagogičtí pracovníci vybaveni těmito informacemi by měli být schopni adekvátně reagovat a řídit studenty při útoku aktivního střelce.

10.3 Vyhodnocení hypotéz

Na počátku praktického výzkumu byly stanoveny hypotézy. Po získání potřebných dat je možné hypotézy ověřit.

Hypotéza č. 1 Střední školy ve sledované lokalitě se nezapojují do preventivních programů Policie České republiky.

Na základě výsledků dotazníkového šetření a zjištěných skutečností z rozhovoru, bylo zjištěno, že 50 % středních škol v dané lokalitě je zapojeno do preventivních aktivit PČR. Tato hypotéza byla tedy vyvrácena.

Hypotéza č. 2 Navázání spolupráce je nadměrně zatížené administrativou.

Z dotazníkového šetření vyšlo, že administrativní zátěž ve spojení s preventivními programy je na střední úrovni. Ze strany PČR není po školách vyžadována žádná administrativa pro navázání spolupráce. Tato hypotéza byla vyvrácena.

Hypotéza č. 3 Preventivní programy nabízené PČR reflektují současné potřeby prevence bezpečnostních rizik na středních školách.

Tato hypotéza byla potvrzena na základě výsledků výzkumu. Střední školy nejvíce žádají programy prevence na témata závislost na návykových látkách a s tím spojená trestně právní odpovědnost, rizika v kyberprostoru a kyberšikana. O téma bezpečnost v silničním prostoru je o něco menší zájem, přesto je na to ze strany PČR kladen důraz. Policie na republikové úrovni realizuje projekty právě na tato témata a školským zařízením je účast na projektech nabízena.

Hypotéza č. 4 Na prevenci proti AMOKovým situacím střední školy s PČR nespolupracují.

V pořadí čtvrtou a poslední hypotézu výzkum vyvrátil. Střední školy sice se složkami IZS nepraktikují nácviky nebo simulace útoku aktivního střelce. Bylo ale zjištěno, že na prevenci s PČR spolupracují. PČR zajišťuje semináře pro pedagogy na téma AMOKu. Studenti se těchto seminářů neúčastní.

11 Doporučení

V této kapitole uvedu své postřehy a doporučení na základě skutečností, které vplynuly při vytváření této práce.

Jako negativum vnímám všeobecný přístup k prevenci, ale postupně dochází ke zlepšení. V některých případech je trpěna jako nutnost, kterou je třeba splnit nejsnazším způsobem. Setkal jsem se i názorem, že prevence je pouze zástěrka k možnosti se vyhnout výuce, a to jak od studentů, tak bohužel i od pedagogů. S tím je spojen i tlak na výkony a vzdělávací úspěchy, který je přenášen na studenty. Na nic není dost času, potom i zásadní věci jako třeba prevence jsou odbývány. Další nedostatek jsem zaznamenal v zapojení rodičů nebo opatrovníků studentů. Ti jsou většinou zaměstnání natolik, že jen letmo evidují studijní výsledky dospívajících potomků, mohou tak velmi snadno přehlédnout varovné signály před problémem. Nastávají tak situace, kdy jsou studenti na prahu dospělosti se svými problémy, které obvykle řeší poprvé, sami. V tomto ohledu bych doporučil přítomnost školního psychologa na každé škole. Tato osoba by byla styčným komunikačním bodem pro studenty i rodiče. To, že existuje možnost obrátit se na psychology v pedagogicko psychologické poradně je nedostatečná. Včasnost řešení problému a znalost klimatu školy jsou klíčem k možnosti zdárného řešení. Vlivem zaměření na následky dochází k opomíjení příčin, z nichž by mohla čerpat problematika prevence.

Střední školy spolupracují se značným množstvím preventivních organizací, to je velmi přínosné. Pozitivně vidím přístup metodiků prevence, kteří leč mají prevenci jako další v řadě činností na škole, jsou si vědomi její důležitosti. Bylo by dobré dát jim více prostoru k činnosti, nebo ideálně umožnit, aby se zabývaly pouze prevencí. Přesto, že vedení škol by souhlasilo, systém vzdělávání a personální podstavy spojené s nedostatečným finančním ohodnocením pedagogů to neumožňuje.

Policie ČR má velmi široký záběr, často dost specifických činností. Přes soustavný personální podstav je věnovaná značná pozornost i prevenci. Doporučení pro policii spatřuji ve větší iniciativě při nabízení preventivních projektů, neboť většinou započítí spolupráce stojí na žádosti, ze strany škol.

Co spatřuji jako zásadní nedostatek pro budoucí bezpečnost na středních školách je současná příprava na útoky aktivního střelce v podobě seminářů pro pedagogy. Jiná pozornost tomuto riziku není věnována. Semináře bych doporučil o rozšíření pro studenty, posléze bych je spojil s praktickými nácviky reakce v případě takého útoku. Rizika drogové závislosti a kyberkriminality jsou naopak prioritní témata. V tomto ohledu stačí nepolevovat a nadále informovat a zvyšovat tak všeobecné povědomí.

11.1 Limitace výzkumu

Tvorbě této práce předcházelo vyhledávání a analyzování informací ze zdrojů souvisejících s prevencí bezpečnostní rizik. Z množství nalezených zdrojů a dalších souvisejících témat bylo patrné, že tato práce svým rozsahem nemůže plnohodnotně pojmut takto obsáhlou a komplexní problematiku.

Výzkum by bylo možné rozšířit a oslovit tak více respondentů. Na první úrovni zapojením všech středních škol v Plzeňském kraji a v rámci spolupráce s policií by byli přizváni příslušníci z Oddělení krizového řízení. Pokud by se podařilo zjistit relevantní data v Plzeňském kraji, která by byla upotřebitelná v praktické preventivní činnosti a pro navazování spolupráce, bylo by možné uvažovat o zapojení dalších středních škol a krajských ředitelství. S tímto by však souvisel propracovanější způsob sběru a analyzování dat.

Závěr

Preventivní činnost je velmi náročná. Predikuje možná rizika na základě předěšlých zkušeností. Výchozí data jsou vždy rozdílná, závěry těžko definovatelné. Přesto s cílem zajistit a udržet bezpečnost se snažíme stanovovat opatření při stále se měnících podmínkách a formách rizika.

Tato práce pojednává o prevenci bezpečnostních rizik na středních školách ve spolupráci s Policií ČR, a to v rámci okresu Plzeň – město. Jejím cílem bylo zjistit, zadli spolupráce mezi zmíněnými probíhá a pokud ano, na jaké úrovni a jaká témata jsou jejím předmětem. K cílům je třeba směřovat postupně, a tak systematický způsob cesty k cíli naleznete i v této práci.

Teoretická část je věnována objasnění základních pojmů a hledisek, které s prevencí souvisejí. Jedná se zejména o pojmy kriminalita, příčiny a specifika kriminality mládeže, rodina, škola, média či metodik prevence a dále o hlediska prevence kriminality v rámci České republiky, Policie ČR, a MŠMT. Tyto jsou podrobně popsány v jednotlivých kapitolách této práce.

V praktické části bylo provedeno dotazníkové šetření zaměřené na metodiky prevence, čímž bylo dosaženo hlediska středních škol v rovině prevence a kooperace s organizacemi nebo institucemi. V připraveném rozhovoru odpovídala koordinátorka prevence Krajského ředitelství policie Plzeňského kraje. Svými zkušenostmi z praxe vnesla do výzkumu podnětné myšlenky, díky nimž bylo možné utvořit si reálnou představu o přístupu policie k prevenci a o stanovených prioritách v oblasti rizik.

Na základě výsledků empirického výzkumu byly ověřeny stanovené hypotézy. Zjištěné skutečnosti byly mnohdy překvapující, díky tomu mohou podnítit diskuzi nad prevencí a současnými riziky, nejen pro středoškolskou mládež. Jak jsem již zmínil v úvodu, k tomuto tématu mě přivedlo mé povolání ale také práce s mládeží v rámci oddílu sportovního horolezení. Tato kombinace mi umožnila pohlížet na prevenci jakožto policista i volnočasový pedagog. Moji svěřenci jsou právě mladí lidé studující střední školy. Rizika, kterým čelí ve školách ale i mimo ně jsou často nad jejich síly, a tak prevencí i včasnou intervencí je můžeme lépe připravit a pomoci jim zvládat nové zkušenosti. Z těchto důvodů budou dosažené výsledky této práce použity jako návrhy a doporučení pro Oddělení tisku a prevence při Krajském ředitelství policie Plzeňského kraje. Vzhledem k tomu mohu na závěr uvést, že cíl této práce byl naplněn.

Seznam použité literatury

MONOGRAFIE

BÁRTÍK, Pavel, MIOVSKÝ, Michal, ed. *Primární prevence rizikového chování ve školství: [monografie]*. Praha: Sdružení SCAN, c2010. ISBN 978-80-87258-47-7.

BRANDER, Patricia. *Kompas: manuál pro výchovu mládeže k lidským právům*. Praha: Pro Národní institut dětí a mládeže, Českou národní agenturu Mládež vydalo nakl. Argo, 2006. ISBN 80-7203-827-3.

DANDOVÁ, Eva. *Bezpečnost a ochrana zdraví dětí ve školách*. Praha: ASPI, 2008. Řízení školy (ASPI). ISBN 978-80-7357-373-7.

FIRSTOVÁ, Jana, Eduard BRUNA a David ZÁMEK. *Prevence kriminality v teorii a praxi*. Hodonín: Evropský ústav práva a soudního inženýrství, 2017. ISBN 978-80-906601-4-4.

FIRSTOVÁ, Jana a David ZÁMEK. *Prevence kriminality – nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7676-057-8.

FIRSTOVÁ, Jana. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-521-0.

GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5.

HOLCR, Květoň. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2009. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-23-3.

KOVAŘÍKOVÁ, Miroslava. *Krizové situace ve škole: bezpečnostní problematika ve školní praxi*. Praha: Grada, 2020. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2731-8.

KOVAŘÍKOVÁ, Miroslava a Eva MARÁDOVÁ. *Didaktika výchovy ke zdraví a bezpečí v kontextu kurikulární reformy a učitelského vzdělávání*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2020. ISBN 978-80-7603-142-5.

KRULICHOVÁ, Eva, Zuzana PODANÁ a Jiří BURIÁNEK. *Delikvence mládeže: trendy a souvislosti*. Praha: Triton, 2015. ISBN 978-80-7387-860-3.

LAZAROVÁ, Bohumíra. *Netradiční role učitele: o situacích pomoci, krize a poradenství ve školní praxi*. Brno: Paido, 2005. ISBN 80-7315-115-4.

MAREŠOVÁ, Alena. *Resortní statistiky – základní zdroj informací o kriminalitě v České republice*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-110-3.

MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-825-8.

MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. *Mládež a delikvence: [možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-771-x.

NIKL, Jaroslav. *Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže se zaměřením na jejich prevenci*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2000. ISBN 80-7251-033-9.

SVATOŠ, Roman. *Základy kriminologie a prevence kriminality*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2009. ISBN 978-80-86708-81-2.

SVATOŠ, Roman. *Kriminalita a možnosti jejího poznání a ovlivňování*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2013. ISBN 978-80-87472-64-4.

ŠTĚCHOVÁ, Markéta a Kazimír VEČERKA. *Systémový přístup k prevenci kriminality mládeže*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-140-0.

TYŠER, Jiří. *Školní metodik prevence: soubor materiálů*. Most: Hněvín, 2006. ISBN 80-86654-17-6.

VEČERKA, Kazimír. *Ohrožená mládež mezi prevencí a represí*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-118-9.

VEČERKA, Kazimír. *Mládež v kriminologické perspektivě*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-079-3.

VEČERKA, Kazimír. *Mládež o kriminalitě a etice každodennosti*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2012. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-124-0.

VEČERKA, Kazimír a Markéta ŠTĚCHOVÁ. *Preventivní praxe po novelizaci zákona o sociálně-právní ochraně dětí*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-152-3.

ZAPLETAL, Josef. *Prevence kriminality*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2000. ISBN 80-7251-047-9.

ZOUBKOVÁ, Ivana. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda: A. Čeněk, 2002. ISBN 80-86473-08-2.

INTERNETOVÉ ZDROJE

<https://www.policie.cz/clanek/preventivni-besedy-s-policisty.aspx>

<https://prevencekriminality.cz/prevence-kriminality/dotacni-programy/>

<https://www.msmt.cz/>

https://www.msmt.cz/uploads/narodni_strategie_primarni_prevence_2019_27.pdf

<https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>

<https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/strategie-a-koncepce-ap-msmt>

https://www.msmt.cz/uploads/akcni_plan_primarni_prevence_2019_21.pdf

Seznam grafů

Graf č. 1 Minimální preventivní program	57
Graf č. 2 Strategie prevence sociálně patologických jevů	58
Graf č. 3 Spolupráce středních škol s PČR	59
Graf č. 4 Úroveň kvality spolupráce	60
Graf č. 5 Financování programů	62
Graf č. 6 Administrativní zátěž	63
Graf č. 7 Zájem studentů	64
Graf č. 8 Účinnost programů prevence	65
Graf č. 9 Projevy rizikového chování	66
Graf č. 10 Kritéria výběru programu prevence	67
Graf č. 11 Kritéria pro tvorbu programu prevence	68
Graf č. 12 Vyhledávání programů prevence	69
Graf č. 13 Získávání zpětné vazby	70
Graf č. 14 Formy získávání zpětné vazby	71
Graf č. 15 Situace po realizaci preventivních programů	72
Graf č. 16 Formy preventivních programů	73
Graf č. 17 Preventivní působení	74
Graf č. 18 Aktuálnost témat prevence	75
Graf č. 19 Reakce PČR na současné požadavky prevence	76
Graf č. 20 Spolupráce s PČR na prevenci OPL	78
Graf č. 21 Spolupráce s PČR na prevenci kyberkriminality	79
Graf č. 22 Spolupráce s PČR na prevenci AMOKu	80
Graf č. 23 Spolupráce s PČR na prevenci majetkové trestné činnosti	81
Graf č. 24 Spolupráce s PČR na prevenci BESIP	82
Graf č. 25 Spolupráce s PČR na prevenci šikany	83
Graf č. 26 Spolupráce s PČR na prevenci násilné trestné činnosti	84
Graf č. 27 Spolupráce s PČR na prevenci šikany	85
Graf č. 28 Praktický nácvik AMOKové situace	86
Graf č. 29 Budoucí spolupráce s PČR	87

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Dotazník pro střední školy	99
Příloha č. 2 – Rozhovor s koordinátorkou prevence	112

Přílohy

Příloha č.1 - Dotazník pro střední školy – prevence bezpečnostních rizik na SOŠ okres Plzeň – město ve spolupráci s PČR

Dotazník je určen především metodikům prevence působícím na SOŠ v okrese Plzeň – město, avšak mohou jej vyplnit i pracovníci zabývající se problematikou rizikového chování, tedy výchovní poradci, psychologové, třídní učitelé i vedení školy.

Jde o soubor uzavřených a otevřených otázek. V některých otázkách lze vybrat více možností. Vyplnění dotazníku Vám zabere cca 12 min.

Cílem šetření je zjistit, zdali jsou konkrétně určené střední odborné školy prakticky zapojeny do programů prevence v rovině kybernetické kriminality, drogové závislosti, rizikových situací ve škole (AMOK) a dalších projevů rizikového chování ve spolupráci s Policií České republiky Krajské ředitelství Plzeňského kraje. Zjištěné skutečnosti budou použity pouze pro účely mé závěrečné práce. Děkuji za Váš čas a ochotný přístup.

---

*Povinné pole

1. Uved'te název školy. *

---

2. Jakou funkci na škole zastáváte? *

---

3. Působí na škole metodik prevence, výchovný poradce a psycholog? (Lze vybrat více možností.) *

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- Ano, působí zde všichni uvedení
- Metodik prevence
- Výchovný poradce
- Psycholog
- Ne, nepůsobí zde žádný z uvedených

4. Je na škole stanoven minimální preventivní program? *

Označte jen jednu elipsu.

- Ano
- Ne
- Nevím

5. Je na škole stanoven školní preventivní program (strategie prevence sociálně patologických jevů)? *

Označte jen jednu elipsu.

- Ano
- Ne
- Nevím

6. Spolupracujete s PČR na prevenci bezpečnostních rizik? *

Označte jen jednu elipsu.

- Ano
- Ne

7. Pokud spolupracujete s PČR na prevenci rizikového chování, jaká je úroveň spolupráce? *

Označte jen jednu elipsu.

- Výborná
- Chvalitebná
- Dobrá
- Dostatečná
- Nedostatečná
- Žádná, nespolupracujeme

8. Spolupracujete na prevenci s jinými institucemi či orgány? Uvedte příklady. *

---

9. Jste seznámen/a se způsoby financování preventivních programů? *

Označte jen jednu elipsu.

- Ano
- Ne
- Jiné: _____

10. Z jakých zdrojů jsou programy prevence na škole financovány?

---

11. Jaká je míra administrativní zátěže ve spojitosti s preventivními programy? *

Označte jen jednu elipsu.

- Vysoká
- Střední
- Nízká
- Jiné: _____

12. Mají studenti zájem o programy prevence ve spolupráci s PČR? *

Označte jen jednu elipsu.

- Rozhodně ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Rozhodně ne
- Nevím
- Jiné: _____

13. Jsou programy prevence na škole považovány za účinné? *

Označte jen jednu elipsu.

- Rozhodně ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Rozhodně ne
- Nevím

14. Jaké projevy rizikového chování ve škole nejčastěji řešíte? (Lze vybrat více možností.) *

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- Záškoláctví
- Podvody
- Krádeže
- Neoprávněné užívání cizí věci
- Výtržnictví, vandalismus
- Násilí, agrese
- Šikana
- Patologické hráčství a závislost na počítačových hrách
- Alkohol – požívání/distribuce
- Drogy – požívání/distribuce
- Kyberšikana/kyberkriminalita
- Poruchy příjmu potravy
- Intolerance, antisemitismus
- Aktivní střelec (AMOK)
- Sexuální zneužívání
- Jiné: _____

15. Jaká jsou rozhodující kritéria při výběru preventivního programu? (Lze vybrat více možností.) *

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- Časová dotace (délka programu)
- Aktuálnost tématu
- Administrativní zátěž
- Způsob financování
- Cílová skupina
- Předěšlá kladná zkušenost
- Místo konání
- Forma programu (beseda, interaktivní prezentace, praktický nácvik...)
- Míra zapojení personálu školy
- Jiné: _____

16. Jaká jsou rozhodující kritéria při tvorbě preventivního programu? (Lze vybrat více možností.) *

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- Náročnost přípravy
- Časová dotace (délka programu)
- Dostupnost prostředků a pomůcek
- Cílová skupina
- Financování
- Navázání spolupráce s institucemi
- Personální zajištění
- Zaměření na určitou problematiku
- Podpora vedení školy
- Spolupráce s rodiči
- Zájem studentů
- Jiné: _____

17. Jak vyhledáváte programy prevence? (Lze vybrat více možností.) *

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- Internet
- Nabídky institucí vykonávající prevenci
- Doporučení z jiných škol
- Tisk
- Pedagogické časopisy
- Odborná literatura
- Jiné: _____

18. Získáváte od studentů zpětnou vazbu po realizaci preventivního programu? *

Označte jen jednu elipsu.

- Ano, vždy
- Pouze příležitostně
- Ne, nikdy
- Jiné: _____

19. V jaké formě od studentů získáváte zpětnou vazbu na programy prevence?

Označte jen jednu elipsu.

- Písemnou (např. dotazník)
- Ústní (např. diskuze)
- Kombinovanou (písemná, ústní)
- Interaktivní (např. formou hry)
- Jiné: _____

20. Zaznamenali jste zlepšení situace v rovině rizikového chování po realizaci preventivního programu? *

Označte jen jednu elipsu.

- Ano, vždy
- Ano, ale jen po některých programech
- Ne, hledáme jiná řešení
- Jiné: _____

21. Jakou z praktických forem preventivních programů považujete za nejpřírodnější pro studenty? (Lze vybrat více možností.) *

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- Interaktivní prezentace
- Praktický nácvik
- Simulace
- Beseda/seminář
- Návštěva pracovišť IZS aj. s doprovodným výkladem
- Pobytová akce
- Situační intervence
- Bloky primární prevence
- Komponovaný pořad
- Volnočasové aktivity při škole (školní kluby, kroužky, víkendové akce) Začlenění prevence do výuky předmětů
- Jiné: _____

22. Kdy se věnujete rizikovému chování? *

Označte jen jednu elipsu.

- Před tím, než se projeví
- Jakmile jsou zaznamenány příznaky
- Když dojde k projevům
- Ve chvíli, kdy jsou zjištěny následky
- Když dojde k opakovanému projevu
- Jiné: _____

23. Jsou podle Vás témata programů prevence aktuální pro dnešní dobu? *

Označte jen jednu elipsu.

- Rozhodně ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Rozhodně ne
- Nedokáži zhodnotit
- Jiné: _____

24. Reaguje PČR na současné požadavky problematiky prevence bezpečnostních rizik flexibilně a efektivně? *

Označte jen jednu elipsu.

- Rozhodně ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Rozhodně ne
- Nedokáži zhodnotit
- Jiné: _____

25. Na jakých preventivních programech jste spolupracovali s PČR? *

---

26. Spolupracujete s PČR na prevenci užívání či distribuce drog (OPL)? *

Označte jen jednu elipsu.

- Ano – pravidelně, dlouhodobě
- Ano – krátkodobá spolupráce
- Ano – jednorázová spolupráce
- Ne, nespolupracujeme
- Jiné: _____

27. Spolupracujete s PČR na prevenci kyberkriminality, bezpečnosti studentů ve virtuálním prostoru? *

Označte jen jednu elipsu.

- Ano – pravidelně, dlouhodobě
- Ano – krátkodobá spolupráce
- Ano – jednorázová spolupráce
- Ne, nespolupracujeme
- Jiné: _____

28. Spolupracujete s PČR na prevenci AMOKové situace? (aktivní střelec) *

Označte jen jednu elipsu.

- Ano – pravidelně, dlouhodobě
- Ano – krátkodobá spolupráce
- Ano – jednorázová spolupráce
- Ne, nespolupracujeme
- Jiné: _____

29. Spolupracujete s PČR na prevenci majetkové trestné činnosti? *

Označte jen jednu elipsu.

- Ano – pravidelně, dlouhodobě
- Ano – krátkodobá spolupráce
- Ano – jednorázová spolupráce
- Ne, nespolupracujeme
- Jiné: _____

30. Spolupracujete s PČR na prevenci týkající se bezpečnosti v silničním provozu? *

Označte jen jednu elipsu.

- Ano – pravidelně, dlouhodobě
- Ano – krátkodobá spolupráce
- Ano – jednorázová spolupráce
- Ne, nespolupracujeme
- Jiné: _____

31. Spolupracujete s PČR na prevenci šikany? *

Označte jen jednu elipsu.

- Ano – pravidelně, dlouhodobě
- Ano – krátkodobá spolupráce
- Ano – jednorázová spolupráce
- Ne, nespolupracujeme
- Jiné: _____

32. Spolupracujete s PČR na prevenci násilné trestné činnosti? *

Označte jen jednu elipsu.

- Ano – pravidelně, dlouhodobě
- Ano – krátkodobá spolupráce
- Ano – jednorázová spolupráce
- Ne, nespolupracujeme
- Jiné: _____

33. Spolupracujete jste s PČR na prevenci trestní odpovědnosti? *

Označte jen jednu elipsu.

- Ano – pravidelně, dlouhodobě
- Ano – krátkodobá spolupráce
- Ano – jednorázová spolupráce
- Ne, nespolupracujeme
- Jiné: _____

34. Praktikovali jste ve škole nácvik AMOKové situace (aktivní střelec) za účasti složek IZS? *

Označte jen jednu elipsu.

- Ano
- Ne, ale je v plánu
- Ne, není v plánu
- Nevím
- Jiné: _____

35. Zvažujete budoucí spolupráci s PČR při prevenci bezpečnostních rizik na škole? *

Označte jen jednu elipsu.

- Ano
- Ne
- Nevím
- Jiné: _____

36. Pokud jste dosud s PČR na prevenci nespolupracovali, co by Vás ke spolupráci přesvědčilo?

Příloha č. 2 – Rozhovor s koordinátorkou prevence Krajského ředitelství policie Plzeňského kraje

kpt. Bc. Hana Kroftová DiS. slouží u PČR přes 15 let. Za tu dobu působila na několika důležitých pozicích v rámci struktury KŘP. V současné době je koordinátorkou prevence. Této problematice se věnuje již více jak 8 let. Není tedy pochyb, že mám tu čest se zkušenou policistkou, která se za svoji kariéru potýkala s nemalým množstvím náročných úkolů při plnění služebních povinností.

Děkuji, že jste si našla čas na tento rozhovor. Úvodem nám prosím povězte něco o činnosti vašeho oddělení.

Oddělení tisku a prevence má za úkol kontakt s veřejností. Komunikujeme s hromadnými sdělovacími prostředky, institucemi a v neposlední řadě také s občany Plzeňského kraje. Připravujeme podklady pro média, odpovídáme na jejich dotazy. Informujeme veřejnost o pohřešovaných nebo hledaných osobách ale také o bezpečnostních opatřeních v souvislosti s aktuálním stavem kriminality.

To je ale jen část Vaší práce?

Ano, máte pravdu. Dalšími úkoly je koordinace jednotlivých skupiny tisku a prevence, např. při Městském ředitelství policie Plzeň – město nebo při Územním odboru Plzeň – venkov, Domažlice, Klatovy. Tedy v souhrnu všechny skupiny v rámci Západočeského kraje.

Jakožto oddělení krajského ředitelství skupiny zaštiťujeme také metodicky, a to především v oblasti prevence. A abychom mohli vytvářet metodiku, tak sami také preventivní činnost vyvíjíme.

Když zmiňujete prevenci, zajímá mě, jestli spolupracujete se středními školami v Plzni v oblasti prevence bezpečnostních rizik?

Se středními školami v Plzni spolupracujeme, kooperace probíhá stejným způsobem jako s ostatními školami napříč naším krajem. Zpravidla primární prevence funguje na základě požadavků škol. Zástupce školy – pedagog kontaktuje preventistu z oddělení tisku a prevence, požaduje téma, kterým reaguje na aktuální situaci ve škole, v konkrétní třídě a po domluvě s příslušným preventistou se domluví na programu.

Mohla byste blíže říci, jak probíhá navázání spolupráce a komunikace mezi PČR a SOŠ? Ze strany zástupců škol je vznesen požadavek, a to na konkrétní třídu a konkrétní téma. Na základě toho dojde zpravidla telefonicky nebo formou e-mailu k domluvě na konkrétním termínu realizace přednášky, ukázky apod. V případě celorepublikových projektů či projektů v rámci konkrétního krajského ředitelství, které jsou vytvořeny po naší linii, oslovují policisté z oddělení tisku a prevence zástupce škol s nabídkou těchto preventivních projektů.

Je navázání spolupráce zatížené administrativou?

Zpravidla se jedná o komunikaci po telefonu nebo prostřednictvím e-mailového spojení. Rozhodně to není žádným výrazným způsobem administrativně zatížené. Pedagog vznesl požadavek, kde uvede konkrétní třídu, ročník, kde žádá besedu, po domluvě na konkrétním tématu dojedná s preventistou vhodný termín.

Obvykle je u policie se vším spojena administrativa, stejně tak tomu je na školách. Z toho, jak to popisujete, se zdá, že se našla výjimka?

Snažíme se být v tomto ohledu efektivní. Stačí nám domluva po telefonu a emailu, pak může následovat realizace, vše máme předem připravené, pokud jde o projekty, které nabízíme z naší strany. Pokud škola požaduje něco specifického, opět je komunikace jednoduchá, potom jen potřebujeme čas na přípravu programu dle požadavků. Dalo by se říci, že to umíme ušít i na míru. Jak to s administrativou mají školy příliš nevím.

Jaké preventivní programy či formy prevence může PČR středním školám v Plzni nabídnout?

Nejčastější a nejméně žádaná, ze strany škol, je kontaktní prevence – besední činnost. U žáků středních škol jsou témata – základy právního vědomí, kyberšikana a kyberkriminalita, problematika návykových látek.

V současné době jsou tři pilíře, kterými se preventivní činnost Policie ČR ubírá. Jedná se o programy:

1. „Tvoje cesta onlinem“

První z nich nese název „Tvoje cesta onlinem“. Tento projekt je zaměřen na bezpečnost v digitálním prostředí. Na tomto projektu spolupracujeme s ČSOB. Výstupem projektu jsou metodiky a návody, jak přistupovat k prevenci kriminality v online prostředí ve vztahu ke školním dětem a rodičům. V roce 2020 byla zahájena informační kampaň a společný výukový program, který realizují policejní preventisté a bankovní experti (ambasadoři finanční gramotnosti) především na základních školách. Sekce zahrnuje také další aktivity a projekty v dané oblasti.

2. „Tvoje cesta v dopravě“

Jako druhý pilíř je zde „Tvoje cesta v dopravě“. Jak už název vypovídá zaměřujeme se na prevenci v silničním provozu. Základem je spolupráce s neziskovou organizací Bezpečně na silnicích o.p.s. (Tým silniční bezpečnosti) na projektu „Markétina dopravní výchova“ a projekt policie „Zebra se za Tebe nerozhledne“. V rámci tohoto projektu jsou vytvářeny metodiky, semináře a materiály, jak přistupovat k prevenci v silniční dopravě se zaměřením na školní mládež a lektory. Pilíř je důležitým bodem policejní prevence zejména do doby, než se podaří ukotvit dopravní výchovu jako povinnou součást školních vzdělávacích programů, předpoklad rok 2025.

3. „Tvoje cesta načisto“

„Tvoje cesta načisto“ cílí na primární protidrogovou prevenci. Základem pilíře je program primární protidrogové prevence TVOJE CESTA NAČISTO vytvořený v roce 2021. Program je veden formou interaktivních přednášek založených na promítání skutečného příběhu, doplněné odborným výkladem policisty k vybraným pojmům trestního a přestupkového práva vztahujícího se k problematice návykových látek, jejich užívání, podávání a prodeje. Cílem programu je interaktivní formou vysvětlit trestněprávní odpovědnost v důsledku užívání návykových látek a posílit tak u dospívající mládeže právní vědomí, prohloubit diskusi o rizicích závislosti a zvýšit u cílové skupiny motivaci ke zdravému životnímu stylu a společenské odpovědnosti. Odborným gestorem programu je Národní protidrogová centrála SKPV.

Žádají školy pomoc při tvorbě preventivních programů či opatření?

Ne, takové požadavky nepřicházejí. Školy si tvorbu vlastních preventivních projektů řeší samostatně případně s jinými organizacemi, následně nás mohou přizvat v závislosti na tématice. Pokud jde o bezpečnostní opatření, tak ta školám doporučujeme v podstatě při každé součinnosti.

V jakém časovém měřítku obvykle trvá spolupráce mezi PČR a SOŠ?

Vše se vždy domlouvá ve shodě, jak pro školy, tak i pro preventistu, který prevenci na škole realizuje. Tedy po vhodném termínu pro obě strany. Pokud ve škole vyvstane náležitý problém, na který je třeba reagovat bezprostředně, tyto školy se upřednostňují. V Plzni jsou školy, s nimiž spolupracujeme dlouhodobě ale také školy, které o navázání spolupráce nežádali, případně byly osloveny z naší strany, ale šlo o jednorázové projekty. Nedokáží přesněji odhadnout, hraje zde roli mnoho faktorů, např. specifická situace na škole, nová bezpečnostní rizika nebo náhlé události.

Jakými způsoby jsou preventivní programy vytvářeny?

Preventivní přednášku, besedu si vytvářejí preventisté v rámci své působnosti (na každém ÚO/MŘ je policista z oddělení tisku a prevence, který je tiskový mluvčí a zároveň preventista). Některé programy jsou realizovány celorepublikově, jedná se pak o stejnou formu prezentace - např. Revolution Train. Vše stojí na zkušenostech z činností policie a na získaných informacích ze součinností např. se zahraničními policejními orgány.

Z jakých zdrojů jsou programy prevence financovány?

Finanční prostředky na preventivní aktivity jsou přiděleny:

1. finanční prostředky, které jsou vyčleněny z rozpočtu krajského ředitelství
2. v rámci rezortu vnitra jsou ze strany oddělení tisku a prevence vytvářeny projekty, které jsou v případě schválení finančně podpořeny za loňský rok mohu jako příklad uvést projekt na seniory – Senioři, nedejte se!
3. další finanční prostředky jsou z RAP – Rezortní akční plán bezpečnosti a plynulosti silničního provozu,
4. také např. v rámci spolupráce s KÚ Plzeňského kraje či Magistrátem města Plzně, popř. samosprávou ÚMO (v Plzni) dochází k podpoře finanční v souvislosti s preventivními aktivitami.

Jaká bezpečnostní rizika jsou podle Vás v současnosti nejpalčivější?

Měla bych se výhradně vyjadřovat za policii, ale svůj názor ztotožňuji s aktuální myšlenkou třech pilířů, o nichž jsem mluvila, tedy rizika v kyberprostoru, silničním provozu a ve spojení s drogovou kriminalitou.

Dokáže PČR preventivně působit na dnešní středoškolskou mládež? Je ve schopnostech PČR vzbudit v těchto mladých lidech zájem o problematiku prevence?

Věřím, že ano. Častěji preventivně působíme na základních školách i přesto máme co středoškolským studentům co předat. O čemž se vždy přesvědčím při realizaci prevence na nějaké střední škole. Největší zájem u studentů je o praktické příklady z reálného života podložené praxí.

Získáváte zpětnou vazbu vlastní iniciativou, nebo ji přímo dostáváte od účastníků po uskutečnění preventivního programu?

Zpětnou vazbu se zpravidla přednášející dozví při, po ukončení přednášky od pedagoga, výchovného poradce apod., který se besedy účastní.

Jak byste zhodnotila přístup a zájem studentů o prevenci?

Na základě aktivní prevence na školách je prevence vnímána pozitivně, a to jak ze strany pedagogů, tak i studentů. Cílovou skupinu – žáky zaujmou zejména praktické příklady z praxe, podložené statistické výstupy apod. – nikoliv pouhá teorie.

Jak byste zhodnotila přístup středních škol k prevenci?

Ze strany zástupců škol jsou preventivní programy vyžadovány, a tak je zřejmé, že o preventivní činnost ze strany Policie ČR mají zájem.

Uskutečnili jste na některé ze středních škol v Plzni praktický nácvik AMOKové situace? Provádíme školení na toto téma, které vedeme směrem k pedagogům, tato aktivita probíhá na základě spolupráce s KÚ PK, kdy je realizovaný preventivní blok ze strany policistů z oddělení krizového řízení a instruktorů služební přípravy.

Jsou školy potažmo zaměstnanci a studenti na riziko útoku aktivního střelce připraveni?

Pedagogové díky seminářům získají nezbytné informace o tom, jak v takové situaci reagovat a jak koordinovat studenty. Se studenty praktické simulace neděláme, ale ze strany pedagogů či zástupců vedení školy jim jsou informace předávány, např. skrze instruktážní videa, nebo při třídnických hodinách.

